

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Paul Lund:

*Madame Fabricius
til Bramming*

Historisk Roman fra 1777 til 1853

PAUL LUND

MADAME FABRICIUS

TIL BRAMMING

HISTORISK ROMAN FRA 1777
TIL 1853

1952
DANSK HJEMSTAVNS FORLAG
RIBE

Tilgnet

*Fabrikant Thomas Bjerrum Jørgensen,
Bramminge,*

med tak for 10 års uselvisk venskab.

Forfatteren.

FORORD

Nu mit arbejde er afsluttet, og bogen om »Madame Fabricius til Bramming« sendes ud til offentligheden, føler jeg trang til at ledsage den med nogle orienterende oplysninger.

Slægten Øllgård-Fabricius gik i året 1881 fallit på Bramming, og indbo, gård og gods bortauktioneredes. Disse ulykkelige hændelser må helt have bragt familiens medlemmer ud af balance, for selv de mest intime familiebreve, dokumenter med kongelige udnævnelser og lign. samt pastor Wilhelm Fabricius' dagbog forblev på Bramming, hvor de sammen med godsarkivets papirer og protokoller flød på en højst usømmelig måde, indtil kunstmaler Marius Skov i 1924 anbragte samtlige papirer i et skab. Godsarkivet har jeg overgivet til Landsarkivet i Viborg, medens jeg selv har beholdt brevskeer og dokumenter vedrørende Øllgård-Fabricius slægten, og ud fra disse kilder og overleveringer fortalt på egnen samt gennem min digteriske indføling med emnet er bogen om madame Fabricius skrevet.

For at kunne give en tilfredsstillende baggrund har jeg måttet gøre store studier, og uden venlig bistand fra enkeltpersoner og institutioner havde jeg aldrig nået mit mål. Det er mig derfor kært at bringe min hjerteligste tak til arkivar *P. K. Hofmansen*, Slægtsgårdsarkivet på Det kgl. Bibliotek, der mere end alle andre ryddede stenene på min vej; men også landsarkivar *Hvidtfeldt*, Landsarkivet i Viborg, og bibliotekar, adjunkt *R. P. Madsen*, Ribe Katedralskoles bibliotek, har ydet mig megen støtte. Adgangen til »Ribe Stifts-Tidende«s ene-stående arkiv har ligeledes været af stor betydning, ligesom jeg må nævne Centralbiblioteket i Esbjerg, der har hjulpet mig at finde frem til snesevis af stamtavler, biografier og historiske bøger.

Bramminge Hovedgård, august 1952.

Paul Lund.

TIL BARNEDAAB PAA »SNEUMGAARD«

Den 7. februar 1777, lige i den hårdeste vinterkulde, blev der født en lille pige på »Sneumgård«. Det var et smukt barn, blåøjet og med fyldigt lyslokket hår, og hendes fader, herremanden Niels Rasmussen Øllgård, smilte lykkeligt til sin hustru, madame Margrete Hedevig Øllgård, da han så barnet i moderens arm.

De to små brødre, den treårige Rasmus og den 1½ år gamle Wilhelm, betragtede undrende den lille søster. Rasmus forstod ikke, hvordan hun var kommet: For der var da ingen storke nu, og faster Anne Cathrine havde sagt, at de små børn kom fra Ægypten med storken; men faster lo og snakkede og sagde altid så meget, og fader sagde tit, at hun var et værre sludrechatol.

Et chatol vidste Rasmus hvad var; men hvad hans faster havde at gøre med et sludrechatol, begreb han ikke. De voksne sagde så meget sært, og Rasmus opgav at spekulere mere på storke og chatoller.

Det blev bestemt, at den lille pige skulle holdes over dåben den næstfølgende søndag, der var den syttende i måneden, og da det var deres første familiefest, efter at de var flyttet til »Sneumgård«, ønskede forældrene at se så mange af familien hos sig, som kunne komme.

Først var der nogen vanskelighed med at vælge faddere. Navnet var de enige om, hun skulle kaldes op efter sin farmoder og hedde Ingeborg Margrete, men da farmoder ikke ville med i den kolde kirke, blev det bestemt, at faster Anne Cathrine skulle bære barnet og tante Susanne holde huen. Som faddere valgtes de to onkler Terman Øllgård på Bramming og pastor Hillerup fra Darum.

Der var lykkeligvis fast føre og tilpas med sne, så det var bekvemt at færdes, og lørdag eftermiddag kom familien fra

Varde kørende i kane. De først ankomne var Anne Cathrine, Benedicte og Hans Wulff. Jomfruerne sad lunt i kapper og med en skindforet fodpose, og de så overordentlig oplivede ud; men det var jo ikke så underligt. Benedicte og Hans Wulff var nyforlovede, og Anne Cathrine var lykkelig over, at hendes bedste veninde var kommet i familien og stolt over at være hendes chaperone. En times tid senere kom de øvrige i farmors store slæde, og Niels Øllgård og Hans Wulff gik ud på hovedtrappen for at tage imod dem. Til sin store glæde så Niels Øllgård sin søster Karen sidde i slæden ved siden af deres moder: »Det var vel nok en overraskelse, hjerte søster«, råbte han og vinkede. Han havde ikke anet, at hun var undervejs, da Hans Wulff intet havde røbet, og nu havde søsteren midt i vinterkulden for at glæde dem vovet sig på den lange rejse fra Lemvig til Varde, det var vel nok smukt af hende. Men det lignede Karen, hun hang ved familien. Det havde de ret fået at mærke den tid, de boede på Sønder Vinkel i Heldum. Det var da ogsaa Karen, der havde hjulpet Margrete, da drengene var kommet til verden.

Begge sønnerne hjalp nu nænsomt deres moder ud af slæden. Ingeborg Margrete Termansen var stadig en smuk kvinde, selvom hun var tydeligt ældet, siden hun var blevet enke. I den sidste tid havde hun skrantet, men alligevel havde hun bestemt sig for at tage med til Sneumgård, for indtil i dag havde hun gennem mere end 40 år altid siddet til højbords ved enhver familiefest, og heller ikke i morgen ville hun savnes. Da Niels Øllgård havde hilst på sin moder og fulgt hende til døren, vendte han tilbage til slæden og hilste på Susanne og Søren, og da de havde lykønsket ham, frittede Susanne ham til at fortælle, at hans lille pige skulle kaldes op efter farmor.

Svoger Hans Borck var den sidste i selskabet. Han så roligt og noget tungt frem for sig, her i det glade familielag savnede han Kirstine, der nu i et og et halvt år havde hvilet i sin grav på Varde kirkegård.

Terman Øllgård kom i mørkningen, og han havde pastor Hillerup, Else og Ingeborg Margrethe med. De var kørende i Brammings gule kalechevogn med kusk på bukken, og hestene havde sølvpletteret bringtøj med sølvtoppe og blinkere.

Ingeborg Margrethe og Else var tydeligt tilfredse med at køre i den fine befordring, og alle i familien undrede sig over, hvor store de var blevet; men det var også ti år i år siden deres moder døde. Instinktmæssigt søgte de hen til deres farmor, der trykkede dem ømt ind til sig, Mettes døtre havde en ganske særlig plads i hendes hjerte.

Desværre manglede de i dag præstefolkene fra Ansager, formedelst sygdom var de forhindret i at komme.

Mørket faldt nu på, og tiden til at spise var inde, og da de både var trætte og sultne og noget forkomne efter rejsen, lod selskabet sig nu forsyne fra det rigt dækkede bord, medens de talte om familieanliggender og studiefedning. Emner var der uopslidelige og altid tilbagevendende, så snart de samledes.

Terman Øllgård mente, at de skulle regne med, at et par stude på Ulfborg marked til foråret ville komme til at koste 30 rigsdaler, og det skulle ikke undre ham, om der kom en yderligere stigning.

Farmor sad for bordenden sammen med husherren, til højre for sig havde hun sin svigerdatter Susanne, og de havde netop drøftet udsigterne for Bennedict og Hans Wulff, hvis bryllup formedelst deres ungdom endnu måtte udskydes lidt. »Det er da også kuriøst, svigermor«, bemærkede Susanne dæmpet, »at både Søren, Niels og nu Hans Wulff skal hente sig en Kone i en præstegård, og tilmed er Mette og Else blevet præstekoner. Nu mangler det blot, at det bliver til alvor mellem Ane Cathrine og kandidat Schou!«

Farmor nikkede, tanken var hende ikke fremmed, og hun så gerne partiet; men det havde ingen hast. Anne Cathrine var den sidste af pigebørnene, og når først hun forsvandt fra barndomshjemmet, ville reden være tom. Men hun skulle ikke klage. Hendes børn havde alle skikket sig vel. Hans Wulff ville blive en dygtig købmand som sin far, og Bennedict Dam ville sikkert blive ham en udmærket kone. »Sneumgård« og »Bramming« var dejlige besiddelser. Skade kun, at Terman ikke fandt sig en kone. Var præstedøtrene ham ikke nok, kunne han jo bejle til en herregårdsfrøken. Søren og Susanne havde deres på det tørre, og alle mennesker syntes om Susanne; hun var også ret livet op, efter at hun var kommet fra Ho præstegård til Varde. Det var et trist sted derude ved

havet, altid var der vind, megen fattigdom og ofte strandinger.

Efter bordet spillede herrerne kort, hvortil der blev serveret brændevin. Damerne sad inde i Margrethes kabinet og sludrede, medens de knækkede valnødder og spiste syltetøj. Margrethe viste dem den lille piges kristentøj, hun havde syet og broderet det i vinter, og alle beundrede de hendes kunstfærdighed.

Søndag morgen kom justitsråd Bruuns fra Krogsgård og herredsfoged Bjerrums fra Øllufgård. Begge familier var husvenner og skulle deltage i dåbsfesten. Da vejret i dag var rimet, kom de i deres kalechevogne, og snart blev det tid at køre til kirke.

Pastor Lave Sidelmann prædikede som sædvanlig en stiv klokke­time; men endelig blev han færdig, og dåbsbarnet blev båret ind. Anne Cathrine rødmede let, da alle i kirken stirrede hende i møde, medens Susanne Øllgård knejste som en prinsesse i sin vinrøde silkekjole, og den lille jomfru Bøtker så sød og ærbar ud. Hans Wulff klemte i smug Benedictes hånd og strejfede hendes ben med sit ene knæ. Hun trykkede igen og så i ånden allerede sig selv gå frem mod døbefonten i Varde kirke med hans barn på sine arme. Under dåben skreg barnet, så den gode hr. Sidelmann blev helt altereret. Anne Cathrine tyssede og trøstede forgæves, og jomfru Bøtker var helt rød i hovedet. Først da den lille Ingeborg efter dåben kom over i Susannes arme, blev hun rolig, og det blev Susanne, der bar hende ud af kirken.

Middagen var med fem retter. Suppe, laks fra Sneum å, ænder og andet fjerkræ, og dyreryg af et rådyr, som etatsråd Thøger Tejlmann fra Endrupholm havde sendt barnemoderen i anledning af den heldigt overståede fødsel, og måltidet sluttede med den øllgårdske familie­budding.

Oprømte af den gode mad og de liflige vine befandt selskabet sig særdeles vel, og da den lille Ingeborg mod måltidets slutning blev båret ind for at blive beundret på nærmeste hold, var stemningen fuldkommen.

Efter bordet måtte herrerne naturligvis i staldene for at se på studene, der vel nok var nogle af Sydvestjyllands bedste. Der var 194 stude og 14 malkekøer. Køerne var alle af Ballum-racen, medens studene var hentet oppe ved Limfjorden.

De var købt på Spøttrup, Boddum Bisgård og Sønder Vinkel, så det var første klasses dyr. Niels Øllgård skrævede uvilkårlig lidt selvbevidst med benene. Der var ingen af naboerne, der kom op på siden af ham. Kvægsygen, der havde forarmet så mange her på egnen, syntes nu helt at være overstået; men den havde også været slem nok. Her på Sneumgård var hele besætningen uddød for hans forgænger, og på Bramming havde de mistet 50 kreaturer.

Justitsråd Bruun var i dag i dårligt lune, og Niels Øllgård drillede ham i al venskabelighed ved at spørge ham, om der var noget nyt mellem ham og toldinspektør Fanø i Ribe. Sagen var, at toldinspektør Fanø havde et særligt godt øje til justitsråden, der havde givet ham øgenavnet toldinspektør Fanden, et navn som hele egnen med et smil accepterede.

Sidst på eftermiddagen kørte pastor Sidelmanns og de to nabofamilier og i vognen fra Bramming igen ad gårde, da fører var blevet dårligt, og de ønskede at være hjemme, før mørket blev for tæt. Familien fra Varde ville vente til den følgende formiddag, og efter aftensmaden samledes de i kabinettet, hvor Margrethe spillede for dem på sin harpe.

Hun var en fin og spinkel, lille kvinde, kønnere end nogen af sine svigerinder, og Niels havde da også sværmet for hende lige fra han var dreng. Han var en ren kæmpe i forhold til hende, og han bar hende ofte for spøg på sine arme og kaldte hende ved alle tossede navne, men så skændte hun på ham og lagde sin hånd på hans læber. Blev han helt umulig eller for ubændig i sin kærlighed, rykkede hun i hans hårpisk eller bragte uorden i hans bukler. Anne Cathrine, Susanne og Benedicte sang til Margrethes spil, medens farmor, der sad i den store mahognisofa imellem Karen Andrup og Hans Borck, nikkede tænkstomt frem for sig. — Var der vel noget i verden så velsignet som det at samles med sin slægt? —

Om natten blæste det hårdt fra vest, og fra havet hørtes en stadig buldren, når vandet pressedes ind over engene. De tilbragte en urolig nat og var alle på færde i det første dagskær, da det gjaldt om at komme bort, inden vandmasserne afskar dem fra rejsemulighed. Da vinden var isnende kold, lod de kanerne blive på Sneumgård og kørte til Varde i Sneumgårds kalechevogn, bange for, at broerne ved Varde var under vand.

FAR DØR

Det gode naboforhold mellem familien Bruun på Krosgård og familien Øllgård på Sneumgård var afløst af en bitter strid. Årsagen var så ringe, at den næppe var værd at nævne; men justitsråden havde efterhånden arbejdet sig op til et sådant raseri, at det var utænkeligt, at de nogensinde skulle blive forsonede.

Gang efter gang udstødte han de frygteligste trusler mod familien på Sneumgård, men ingen havde troet, at hans vrede skulle give sig så ondsindet udslag som det, at han på Tjæreborg hede op mod Sneumgårds skel lod opføre 11 hytter, som han fyldte med tatere og natmandsfolk, der hurtigt blev en rædsel for hele egnen.

Netop den dag, hvor lille Ingeborg fyldte 8 år, viste de sig for første gang på Sneumgårds gårdsplads. Lænkehunden gøede rasende ad dem, og ladefogeden, Peter Nielsen, søgte at jage dem bort; men de skreg og larmede sådan, så han var magtesløs.

Det var nogle gruelige mennesker at se på, pjaltede, snavsede, skulende og frække, og lille Ingeborg rystede af skræk, da en af dem tog til at støde i en trompet. Han havde blodunderløbne øjne, og hagen var sort af snus. Nogle pjaltede børn stak hovederne frem bag deres mødres skørter, og nu tog en lang, uhyggelig mandsperson til at råbe op med en skingrende kvinderøst. »Gud hjælpe os for naboer, justitsråden har skaffet os«, klagede madame grædende; medens Niels Øllgård huggede sin hånd i sit skrivebord og bandede så forfærdeligt, at Ingeborg og lille Niels begyndte at græde.

»Jag det satans pak af gården!« brølede Niels Øllgård ud til ladefogeden; men hans hustru klyngede sig angst til hans arm og tryglede: »Giv dem et eller andet, jeg er bange for, at de ellers vil gøre os ondt, sætte ild på gården eller gøre

studene fortræd ude i engene, ja, måske endda forse sig på børnene!«

Niels Øllgård tav, det var måske bedst at føje hende. Han kaldte af ladefogeden og gav ham en sølvmønt til stodderen, hvis navn var Skræf, og kort efter drog banden ud af gården.

Husene fik i folkemunde navnet Trodsborg, da folk jo nok skønnede, hvad der lå bag deres opførelse. Beboerne blev hurtigt en skræk for hele egnen. Altid var de ude på tiggeri, og de stjal, hvor de kunne komme af sted med det. Intet sted var man dog så plaget af dem som på Sneumgård, hvor man tilsidst traf den aftale med Skræf, at han skulle holde sine folk borte fra gården, medmindre de blev tilkaldt for at feje skorstene, rense skarnkisterne og fjerne selvdøde kreaturer; for disse tjenester skulle Skræf have en nøjere fastsat betaling en gang om året. Aftalen stod ved magt. Vel kunne der forsvinde en høne eller en gås; men stort set blev taterne fra gården. De spiste de selvdøde kreaturer. Oftest lå dyrene foran hytterne uslagtede, man skar simpelthen af dem, eftersom der var brug for noget i gryden.

Skræf var lille Ingeborgs rædsel, hun rystede af angst, blot hun så ham, og hendes mor behøvede blot at nævne hans navn for at få hende til at være artig.

Iøvrigt var der ærgrelser nok foruden. Hovbønderne var kun trevne, og stadigvæk fiskede de uretmæssigt i åen, trods det, der allerede én gang var faldet dom for, at det var ulovligt. Men alle disse ærgrelser var for intet at regne mod den sorg, der snart skulle kaste sine skygger over familiens liv.

En af de første dage ind i nytåret 1783 kom Niels Øllgård forkølet hjem fra en ridetur til Bramming, hvor han havde været for at se til sin broder Terman, der var sengeliggende efter et styrt med sin ridehest. På hjemturen var vejret råkoldt og blæsende, og efter varmen i sygestuen bevirkede det, at Niels Øllgård blev utilpas, og få dage efter måtte den ellers så stærke mand gå i seng med feber.

Madame ville have hentet læge til ham, men herom ville Niels Øllgård aldeles ikke høre tale, han skulle nok selv være mand for at skylle forkølelesen bort, og hver time på dagen drak han en romtoddy med dobbelt væge.

Det gik nu ikke, som han tænkte, og da han omsider gav

efter for sin hustrus bønner, og fysikus blev hentet, rystede denne betænkeligt på hovedet. Nogle dage efter døde Niels Øllgård ganske pludseligt.

Lille Ingeborg, der nu var 9 år, syntes, at det var umuligt. Det kunne ikke passe? Hendes far, denne store, kraftige, buldrende kæmpe, han kunne da umuligt være død? Han måtte da vågne op igen? Men han blev ved med at sove, og den næstsidste dag i måneden kørte de ham op på Sneum kirkegård.

Hendes mor var helt hvid i ansigtet; og på begravelsesdagen, da det myldrede ind med venner og familie fra nær og fjern, stirrede hun forpint frem for sig og havde ondt ved at svare rigtigt, når nogen sagde noget til hende.

I gården var der fuldt af vogne og kareter. Alle egnens herremænd, købmændene fra Varde og mange af de store studehandlere og så naturligvis hele familien var kommet til stede. Onkel Andrup og faster Karen fra Lemvig var der også, og Ingeborg hørte, at de havde solgt Sønder Vinkel; men de havde jo også Vadskærgård foruden.

Faster Karen var altid så god mod dem alle. Ingeborg havde engang besøgt hende i Lemvig, hvor de boede i en stor købmandsgård. I sit kabinet havde hun forgyldte stole, som havde været farmors i Varde, og i spisestuen var det store hollandske skab fyldt af sølvkander og sølvfade.

Det var farbror Terman fra Bramming og farbror Søren fra Varde, der gik forrest, da de bar fars kiste ud. Bag dem gik farbror Hans Wulff og morbror fra Ansager og sidst onkel Andrup og morbror Johan Arndt, og de så alle så bedrøvede og alvorsfulde ud, og alle folk i gården tog deres hatte og huer af, indtil faders kiste stod på den vogn, der skulle køre den op på kirkegården.

Justitsråd Bruun fra Krogsgård, der ikke havde været på Sneumgård, siden de var blevet uvenner, stod og græd, da kisten blev løftet op på vognen, og Ingeborg hørte ham sige: »Å, Niels Øllgård, var vi dog blevet forsonede!« Da han efter begravelsen tog afsked, gav han hende og drengene hver en rigsdaler og sagde: »I har mistet meget, børn — Vorherre være med jer!«

Ingeborg havde lukket øjnene, da kisten med hendes fader

blev sænket i graven. Det sidste, hun så, før hun pressede øjnene i, var tante Susanne, der slog sine arme om hendes moder, der svajede så underligt frem og tilbage.

Efter begravelsen blev der spist i alle stuer, og nu var der en snakken og larmen, så det næsten var umuligt at forstå, at det var de samme mennesker, der før havde været så stille; der var endda nogle, der lo helt velfornøjede, og efter spisningen var de fleste af herrerne ude for at se på studene.

Farbror Terman havde på sin svigerindes og børnenes vegne sagt tak ved graven, og Ingeborg syntes, at han havde gjort det pænt; men hun hørte nogen i følget sige, at det var sådan lige kort nok. — Men det lignede farbror, for han brugte aldrig unødvendige ord.

Tante Susanne, der næst efter mor var den bedste i hele verden, blev hos dem i over en uge for at trøste mor og hjælpe hende til rette, og så længe hun var, gik det, men da også tante Susanne rejste, blev alting så trist, så det snart ikke var til at holde ud. Det var næsten værre, end da lille far var syg. Mor sad blot og kiggede lige ud i luften uden at tage sig noget til; men så kom tante Benedicte kørende fra Varde og det endte med, at mor, Nicolaj og hun tog med til Varde, medens Rasmus og Wilhelm måtte blive hjemme for at passe deres skoleundervisning og for at se efter, at alt gik, som det skulle. Rasmus lovede hver postdag at sende brev om, hvad der passerede, og huslæreren, hr. Bønnelykke, og ladefogeden, Peter Nielsen, sagde begge, at madame roligt kunne tage af sted. Jomfruen sagde det samme, og omsider fulgte de så med tante Benedicte til Varde.

Farbror Hans Wulff havde det fineste hus i hele byen; men han var ikke længere så lystig som forhen, for det fine hus havde været dyrt at bygge, og handelen var ikke så god som i farfars tid.

Der var så utrolig meget at se i farbrors hus, der var nu først den høje trappe med jernrækværket; over døren var fugl Prønix, og på latin stod: »Genoplivet af asken 1781«. Det var det år, den halve by var lagt i aske.

På en plade i gården var farbrors og tantes navne, og herover stod på dansk, så alle kunne læse det:

Vær virksom i Din Stand, gør hver Mand
Ret og Skel, Elsk Gud, agt højt hans Navn,
saa skal det gaa Dig vel.

Hans Wulff Øllgaard — Karen Benedicte Øllgaard.

Søndag formiddag var de alle i kirke, og der var lige så koldt her som i Sneum kirke, men ellers var det hele anderledes. Det var her, tante Benedictes far havde været præst. Nu var der kommet en ny præst, der hed Brorson, og han så så rar ud, og hun kunne meget bedre forstå ham end pastor Sidelmann. Der var også meget mere at se på, for på en af væggene hang en stor tavle, hvor farfar og farmors navne stod og alt det, som farfar havde været. På en anden tavle stod der om morfar og mormor, morfar havde været præst her i kirken før tante Benedictes far havde været det. Det var næsten, som om kirken tilhørte familien, ligesom købmændsgården, Kongsgårdsmarken og alt det andet, der var deres.

Da folk gik ud af kirken, holdt tante Benedicte sig tilbage, og nu kom præsten og hilste på dem, og til mor sagde han: »Tab ikke modet, madame Øllgård, for Herren er enkers forsørger og faderløses fader. Jeg ønsker, Gud vil give Dem glæde i Deres sorg!«

Ingeborg syntes, det lød kønt, derimod fandt hun det lidt underligt, da den gamle bispinde kyssede hendes moder og kaldte hende for: »Mit kære barn!« En aften kom præsten, bispinden og hendes datter og svigersøn, Laurids Fogtmanns, men lidt efter gæsternes ankomst måtte hun sammen med Nicolaj finde sig i at blive sendt i seng.

En eftermiddag var de til chokolade hos tante Susanne og farbror Søren. De havde det ikke så fint, men de var mere gemytlige. Farbror Søren viste hende et fint sølvkrus, som han i dåbsgave havde fået af sin farbror Søren, der i gamle dage var borgmester i Varde. Tante Susanne havde en lille pige, der hed Ingeborg Margrethe ligesom Ingeborg, men hun var så lille, så hun forstod ikke at lege. Da de havde været 14 dage borte fra Sneumgård, ville hendes moder hjem igen, og så begyndte de triste grå hverdage, for moder græd og klagede sig ofte og sagde, at for hende var lykkens sol gået ned!

MOR OG HACK KAMPMANN

Der var kommet en fremmed studehandler til Sneumgård. Da han kom med hilsen fra postmester Andrup i Lemvig, var han blevet budt velkommen, og nu sad han ved bordet og spiste sammen med familien.

Han hed Hack Kampmann og var fra Rammegård ved Lemvig. Han gjorde sin handel i onkel Andrups købmandsgård, og det var faster Karen, der havde bedt ham se indenfor på Sneumgård.

Hack Kampmann var kun forpagter, men hans fader var præst i Skjæve, og han fortalte, at han havde lært landvæsen hos sin farfar, herremanden på Ørndrup ved Løgstør, hvor hans broder var præst.

Han lagde hovedet lidt på skrå, når han talte, og Ingeborg syntes, at det var, ligesom hans øjne gnistrede, og hele tiden så han på hendes moder, og mor smilte og lod så fornøjet som i gamle dage. Ingeborg fandt det meget oplivende, og når Hack Kampmann fik moder til at le, lo hun med. Men så var det, at Rasmus sparkede hende over benet, og hun lagde mærke til, at han var sur.

Da Hack Kampmann dagen efter drog af sted til markedet i Husum, hvor han ville sælge en drift stude, svingede han fornøjet med sin hat, og moder viftede med sit tørklæde og rødmede. Men Rasmus spyttede langspyt og sagde: »Det var vel nok en vigtig fyr, ham!« »Synes du, Rasmus?« spurgte hans mor forundret, og Rasmus rødmede og mumlede: »Ja, det synes jeg!« og ved sig selv tilføjede han: »Vi skal ikke ha' sådan en hanfist rendende her!«

En uges tid senere kom Hack Kampmann igen, og da var hans mantelsæk fyldt med sølvdalere, og han lo og spøjte med dem alle. Såsnart han havde fået noget at spise, gik han

sammen med moder ud i marken, og de kom først tilbage i mørkningen.

Rasmus kikkede surt og gnavent efter dem, og når Hack Kampmann spurgte ham om noget, svarede han kun trevent eller lod, som han havde overhørt spørgsmålet.

Ingeborg syntes vel nok, at det var sært, mor sådan interesserede sig for en fremmed mand. Han kom jo slet ikke dem ved og havde intet at gøre her på Sneumgård.

Det var aldrig tidligere faldet Ingeborg ind, at hendes moder nogensinde kunne komme i tanker om at gifte sig igen, for mor havde jo haft far, og når far var borte — ja, så var mor jo nok alene; — men hun havde da dem, — og hvad ville hun så mere?

Rasmus' underlig gnavne adfærd havde vakt hendes mistanke. Skulle det virkelig være muligt, at mor kunne tænke sig at holde af en anden end far? Hun troede det ikke. For selv om far var død, var han da stadig far, og det ville han da blive ved med at være.

Om aftenen, da Ingeborg var kommet i seng, kunne hun ikke forstå, hvorfor hendes mor ikke gik til ro, og uden at tænke nøjere over det, gik hun på sine bare fødder gennem spisestuen og skolestuen; men da hun stod lige ved døren til kabinettet, blev Ingeborg forskrækket, for der stod Rasmus og Wilhelm og lyttede ved nøglehullet.

»Tyss!« kommanderede Wilhelm, og hun holdt vejret af bare nyfigenhed.

»De kysser«, hviskede Rasmus, og Ingeborg følte, at hun blev rød og flov. Så var der igen en lang ventetid, til Rasmus påny hviskede: »Nu kysser de igen!«

Til alt uheld kom Rasmus til at slå sit hoved mod dørhåndtaget, og som en vind vendte de omkring og løb tilbage til deres soveværelser, og Ingeborg trak dynen op over sit hoved og lod, som om hun sov; men hele tiden snurrede det i hendes hovede: Mor kysser Hack Kampmann, — Hack Kampmann kysser mor!

Den næste formiddag gik mor og Hack Kampmann igen ture sammen, og de spiste for sig selv inde i kabinettet; men da han var redet af gårde, kaldte deres mor dem ind til sig, og nu fortalte hun, at Hack Kampmann skulle være deres

far, da hun ikke magtede at styre gård og gods alene, og der måtte være en mand til at tage sig af deres opdragelse. Da mor havde talt, så hun bønligt på dem og bad dem om at betragte Hack Kampmann som deres fader.

»Min far bliver han aldrig!« råbte Rasmus vredt, og før de vidste af det, vendte han omkring og løb ud af stuen, idet han skreg: »Jeg bliver her ikke — jeg bliver her ikke — fan'me om jeg gør!«

Mor blev skiftevis rød og bleg og så forvirret og ulykkelig ud, og Ingeborg syntes, at hun måtte trøste hende, og så sagde hun: »Vi kan jo prøve på, om vi kan komme til at li' ham!«

»Ja, gør det, børn, for min skyld!« bad mor, og så havde hun kysset og omfavnet dem alle. Men det var ligesom, der var kommet noget imellem dem, og Wilhelm undgik at kysse hende på munden.

Lidt efter så de, at Rasmus red ud gennem porten, og det hjalp ikke, at mor råbte efter ham. Om aftenen kom der ridende bud fra Bramming, at Rasmus var der og blev der foreløbig.

Den følgende dag kørte madame Øllgård til Bramming i sin kalechevogn, hun følte sig lidt ængstelig og usikker, og et kort øjeblik var hun lige ved at opgive det hele, men ensomhedsfølelsen, Hacks besnærende smil og ulysten til at beskæftige sig med godsadministrationen var bestemmende for hende. Hun ville ægte Hack Kampmann.

Terman Øllgård tog imod hende på hovedtrappen, og hun mærkede, at han var mut. Rasmus viste sig ikke. Da de kom ind i huset, åbnede Terman Øllgård døren til kontoret, hvor de tog plads for at tale sammen.

Hun kunne tydeligt mærke, at hendes ægteskabsplaner var Terman Øllgård imod, og hun fik den tanke, om han måske selv havde tænkt at fri til hende? Ærligt og ligefremt fortalte hun alt, hvad der var hændt hende, og bad ham stå sig bi, og det endte med, at Terman Øllgård virrede med hovedet og sagde: »Ja, skal det være, står jeg naturligvis ved din side, regn kun trygt med det!« Under deres samtale havde Rasmus luret bag ved døren, og da han siden kom hjem til Sneumgård, havde han refereret alt til Wilhelm og Ingeborg.

Farbror Terman havde selv fulgt ham hjem; men inden de

var redet til Sneumgård, havde han taget Rasmus ind på kontoret og talt med ham, og han havde sluttet med at sige: »Det er en Guds forordning, at et barn skal elske og adlyde sine forældre. Elske Hack Kampmann kan du sikkert ikke, og jeg skal ikke forlange det af dig, men du skal adlyde ham, når han bliver din mors mand!«

En måned efter, at mor havde skiftet sit bo, — hvad det var, vidste Ingeborg ikke, hun vidste blot, at hendes brødre havde fået hver 2000 rigsdaler, medens hun selv for sin part var blevet beriget med 1000 rigsdaler, og at farbror Terman havde erklæret, at nu var alle formaliteter i orden, — blev mor og Hack Kampmann gift, og Hack var nu mand på Sneumgård. Han havde haft en del flyttegods med. Der var flyttet noget om i stuerne, og Hack sov nu i hendes fars seng. Mor var livligere end før, og havde drengene ikke været så sure, havde alt været godt.

Ingeborg sov i det lille værelse ved siden af soveværelset, og det hændte, at døren ind til hende stod på klem, og så lå hun lige så stille for at opfange, hvad der skete derinde. Ingeborg forstod ikke, hvorfor voksne menneskers stemmer kunne lyde så forskelligt. Hack kunne sommetider næsten råbe: »Å Margrethe — å Margrethe — å du!« Og mor lo så tit så underligt, når Hack lagde sig over til hende og kælede for hende. Da der var gået nogle måneder, blev mor sværere, og Ingeborg vidste, at nu kom der et lille barn.

Lille søster blev født den dag, hvor alle studene var blevet bissegale ude i engene og var løbet fra hyrden. De kom løbende hjem i en stor samlet flok, og der stod en støvsky omkring dem, da de kom susende. Det lød næsten, som når havet tog til at buldre, og Hack havde været meget vred; men siden sagde han, at det havde været heldigt nok, for et kvarter efter var lille søster født.

Hun var mørk ligesom sin fader, og hun lignede ham. Ingeborg syntes, at det var sært. Men hun var forresten glad nok for den lille søster, og hun ville gerne hjælpe at vugge hende.

Hack var helt tosset med den lille pige. Han gik op og ned ad gulvet med hende på sine arme og sagde om og om igen: »Fars lille pige — fars lille pige!«

Da de holdt barnedåb — det var lige før høsten begyndte —, kom farbror Terman kørende i sin fine kalechevogn, og han havde morbror og og tante Anne med, for de boede nu i Gørding præstegård, der hørte under Bramming. De kom også fra Ansager præstegård, og morbror Georg var så glad og fornøjet, så det var en lyst. Han skulle stå fadder til den lille pige sammen med tante Else, farbror Terman, mors kusine jomfru Hår fra Lemvig præstegård og morbror og tante fra Gørding.

Hack smilede og rystede dem alle hjerteligt i hånden, og farbror Søren fra Varde sagde lunt: »Han er sgu helt kuller, er han!«

Lille søster kom til at hedde Volborg efter Hacks moder, og jomfru Hår sagde, at der var ingen så lille og fin som Hacks moder. Når nogen spurgte Hack, hvorfor han havde været så sen til at gifte sig, plejede han at svare, at han ville have en, der lignede hans moder, og det var altså først lykkedes, da han 37 år gammel var kommet til Sneumgård.

Tante Benedicte sagde til moder, at hun skulle passe på, at Hack ikke masede livet af hende, for hun syntes, at moder så lidt bleg ud. Moder lo og svarede, at nu var den første storm vel over; men hun skulle ikke beklage sig, det værste af alt var at være alene.

Tante Benedicte havde knuget lille søster i sine arme. Hun ville selv så gerne have haft en lille pige; »men storken flyver mig altid forbi«, klagede hun, og der havde været tårer i hendes øjne. — I dåbsgave havde tante Benedicte givet et sølvbæger, hvori der var indridset: Volborg 5-8 1785.

Efter spisningen spillede moder på harpe, og morbror Johan Arndt sang tyske og franske melodier; men pludselig blev Johan Arndt dårlig og måtte ind for at hvile sig på en seng i soveværelset. Farbror Terman rystede på sit hovede og sagde dæmpet til Hack: »Han er så hypokonder, så det er skrækkeligt.« Ingeborg vidste ikke, hvad hypokonder var, men det var sikkert noget meget slemt, for tante Anna blev helt rød i kinderne, da hun uforvarende hørte, hvad farbror Terman sagde.

Da dåbsfesten var forbi, og de igen havde begyndt deres skolegang, kneb det for huslæreren at fastholde drengenes

opmærksomhed. Rasmus var den flittigste, for han ville være embedsmand, når han blev stor. Wilhelm var noget tungt begavet, og Nicolaj var så fuld af kunster, så moder græd over ham, og Hack sagde ofte: »Den dreng bliver aldrig til noget!«

Ingeborg passede det, hun skulle; men hun befandt sig bedst ude. Hun elskede dyrene og ville gerne færdes i staldene, og hun var ven med alle gårdens folk. Det hændte, at hun sad inde i Hacks kontor, når han var ude. Så legede hun, at hun var godsejer, og hun skrev og forseglede breve, som hun forsynede med Hacks våbensegl, hvori der var en hest omgivet af en egekrans og i stedet for skjoldholderne hovedet af en stud, der udenom havde bogstaverne H K.

MOR DØR

Ingeborg sad i børneværelset på Sneumgård og vuggede sin lillebror, medens hun sang den ene folkevise efter den anden. I hænderne havde hun en hvid strikkestrømpe, for moder ville, at hun skulle lære at nytte tiden. Af og til så hun længselsfuldt ud gennem vinduet, for ude i haven plukkede drengene de sidste pærer ned af det store, gamle pæretræ, hvis frugter altid skulle have nattefrost, før de blev syltede.

Lillebror var en gruelig skrigenhals, og det var intet under, at Hack flyttede ham ud af soveværelset og ind til hende. Ganske vist sagde Hack, at det var, fordi mor trængte til ro; men Ingeborg troede nu ikke herpå. Hun vidste, at han holdt af at have mor for sig selv; men da mor ikke ammede lillebror, stod han naturligvis ligeså godt inde hos hende, og Ingeborg madede lille Niels om Natten, når han vågnede og græd.

Mor sagde, at hun plejede lillebror ligeså godt, som en amme kunne have gjort det. Selv var mor mere sløj og træt, end hun plejede at være efter en fødsel, og Ingeborg hørte en dag husjomfruen sige, at madame var alt for hårdt med. Hvad hun mente hermed, forstod Ingeborg ikke, for hr. Bønelykke tyssede på husjomfruen, da de så Ingeborg i døren.

Så, nu skreg lille Niels igen, den hyleunge. Hun puslede ham og fik ham til at smile. Sød var han nu, rødmosset og mørk af lød ligesom lille Volborg. »En rigtig Kampmann«, plejede Hack at sige, og til alle mulige mennesker fortalte han, at lille Niels Øllgård, — for sådan hed han virkelig, — var blevet født i sejrsskjorte.

Ingeborg gad vide, om hendes moder og Hack skulle have et nyt lille barn hvert år?

Det var vel det, de voksne kaldte kærlighed? Ingeborg syntes, det var noget sært noget, og hun begreb ikke, at Vor-

herre, — der ellers havde ordnet alt så godt, — ikke havde kunnet finde en anden måde at ordne det med børnene på. Men det var vel, fordi han selv var en mand, og der ikke havde været nogen til at fortælle ham, hvor strengt det var for en mor at gå med et lille barn i maven.

Kun een gang i de snart tre år, Hack havde været deres fader, havde han slået hende, og skulle hun være ærlig, havde hun fortjent det. Årsagen var, at hun havde kradset Wilhelm, så blodet løb ned ad hans kinder. Men han var også rigtig dum. For han drillede hende og sagde, at hun helst ville være frue på Kærgård eller Endrupholm, når hun blev stor.

Den nat drømte hun, at hendes egen fader kom kørende for at hente hende, og de sad sammen i kalechevognen og kørte efter Varde. Eftersom de kom frem, hævdede vejen sig, og tilsidst var de lige ved at køre ind i himlen, hvor det lille Jesubarn stod og vinkede til dem. Men i det samme kom Hack med en lang rive og hev hende ud af vognsædet og ned på jorden, hvor hendes moder stod og vred sine hænder og sagde: »Slå hende ikke, Hack, Niels lagde aldrig hånd på sine børn!«

Nå, Hack var nu god nok. Alle i familien var glade for ham, og da lille Niels blev døbt, havde morbror Georg fra Ansager holdt en tale og sagt, at det var en lykke, at Margrethe — det var moder — havde fundet en god mand igen, og at det var godt for Sneumgård, at der var en virksom ejer i disse vanskelige tider. Morbror sluttede med at sige, — idet han så vist på Rasmus og Wilhelm, — at han håbede, at de store drenge måtte begynde at forstå, hvor godt det var, at de havde fået en fader, der gerne ville gøre det godt for dem alle.

Det var farbror Terman, morbror fra Ansager, farbror Hans Wulff, kusine Else Hillerup og de nye præstefolk fra Darum, der havde stået faddere til lillebror. Nu hvor onkel Hillerup var død, havde farbror Terman ladet deres kusines mand, hr. Jens Jacobsen, få embedet i Darum. For sådan var farbror Terman, han tænkte altid på familien. Hjælpe farbror Hans Wulff havde han nok ikke haft penge nok til, for han var gået fallit, og sammen med tante Benedicte var han flyttet ud af købmandsgården og var nu hverken det ene eller det andet.

Så det var ikke så sært, at han aldrig smilede, og tante Benedicte havde fået grå stænk i håret.

Da de kom ind i julemåneden, begyndte jomfruen at slagte og bage, og det var utroligt spændende at se alt det, som foregik i køkkenet. Mor blev i sit kabinet, og jomfruen sagde, at det kunne madame roligt, alt skulle blive, som det plejede. Hver aften i skumringen spillede mor på harpe for dem, og så var de der alle, og Hack åbnede døren fra kontoret for at høre dem synge. De sang Brorsons julesalmer »I denne søde juletid« og »Den yndigste rose« og mange andre. Den sidste salme, mor havde lært dem, var af Poul Gerhardt og hed »Hjerte løft din glædes vinge«, den holdt de alle meget af og sang gerne.

En dag standsede mor brat op og gav sig til at græde. Hack kom ind til hende og strøg over hendes hår og sagde: »Du er en engel, lille mor! blot vi alle skønner nok på dig!«

Moster Leonore — der var kommet for nogle dage siden — passede nu de to små, så moder ikke behøvede at bekymre sig om dem, dog var de inde hos mor hver eftermiddag i kabinettet. Nogle dage hen i december blev mor i sengen, og dag for dag blev hun svagere og svagere, uden at hun egentlig havde smerter. En dag kaldte hun Ingeborg ind til sig, og da hun en tid havde kælet for hende, så hun bønligt på hende og sagde: »Lille Ingeborg, det bæres mig for, at jeg skal holde jul i himlen. Vær god ved dine små søskende, drengene og din far!« Ingeborg hulkede, men mor strøg hendes hår og hviskede: »Vorherre råder!« Så gik der igen nogle dage; men en aften blev mor meget syg, og de forstod alle, at hendes bortgang var nær. Hack lå på knæ ved sengen og støttede hende, men bevidstheden havde allerede forladt hende, og da de kom op om morgenen, var mor død.

Til begravelsen, — der fandt sted den 22. december, — var der så mange herskaber og fæstere, så kirken ikke nær kunne rumme dem, og da de havde sunget salmen: »Så samles vi til vore fædre«, talte morbror Georg fra Ansager, og alle i kirken græd over at høre alt det gode, han havde at sige om sin søster. Bag efter sang de salmen: »Vor tanke bort fra jorden ile«, og morbror Johan Arndt fra Gørding talte om den store hvide flok og faderhuset med de mange boliger. Tilsidst

sang de hendes mors yndlingssalme: »Hjerte løft din glædes vinge«, og ude på kirkegården forrettede pastor Sidelmann jordpåkastelsen.

Hack var som forstenet, og han kunne næppe takke ved graven. Han sagde blot: »Tak, alle I gode folk, der er kommet til Sneumgård i dag for at følge Margrethe til hendes grav — —«, så kunne han ikke sige mere, men havde skjult sit ansigt i sine hænder.

Af Hacks familie, — der var kommet rejsende langvejs fra, — var forpagter Niels Rotenburg Kampmann fra Spandagergård og forpagter Seidelins fra Bannerslund, Løgstør-præsten Jørgen Kampmann og Hans Erik Kampmann, der netop var gået fallit og nu agtede at forblive en tid på Sneumgård sammen med sin hustru Øllegård Ginkelberg. Derimod manglede Hacks søster Ane Wråe, men hun boede jo også helt ovre i kongens København, hvor hendes mand, grosserer Hildebrandt, havde et stort handelshus.

Ved spisningen sad hele familien og alle herskaberne i salen; men der var også dækket i de andre stuer, og fæsterne blev beværtet i loen.

En tid efter begravelsen kom familien igen, og boet blev skiftet, der blev hensat 1200 rigsdaler til hver af de fire drenge, medens Ingeborg og Volborg måtte nøjes med at få 600 rigsdaler. Nicolaj syntes, at det var snyderi mod pigerne, men Hack fortalte ham, at sådan var loven, en pige var ikke berettiget til mere. Da Nicolaj og Ingeborg altid var særlig gode venner, ville Nicolaj dele lige med hende, men Hack sagde: »Det er pænt af dig, men når du får mere end Ingeborg, er det fordi, at du skal bruge pengene til at studere for, så du kan få en stilling og forsørge en kone.

Da drengene og Hack stadig ikke var alt for gode venner, blev det bestemmelsen, at alle de fire store børn skulle anbringes andet steds. De to små, der var Hacks egne, skulle selvsagt blive hos deres fader, og faster Eleonora tilbød at blive på Sneumgård og pleje dem.

I RIBE

Da den dag kom, hvor de fire store søskende forlod Sneumgård, kørte farbror Terman Ingeborg til Ribe, hvor hun som logerende blev modtaget i hjemmet hos hospitalspræst Hans Peder Thostrup, hvis hustru, Magdalene Bing, havde lovet at vejlede Ingeborg og have opsyn med hendes færden, hvad der kunne være vanskeligt nok, for Ingeborg var stivsinnet, og stak det hende, var hun drillevorn.

Præstens havde en gammel pige, Kirsten, og hun var god mod Ingeborg; men præstens hustru så ikke gerne, at Ingeborg havde maskepi med pigen. De boede Sønderportsgade nr. 317, og huset forekom Ingeborg snævert og indeklemmt. Hun savnede de store stuer på Sneumgård og det vide udsyn over engene; men mest af alt savnede hun sin broder Nicolaj, der var i huset hos morbror Johan Arendt i Gørding præstegård, hvor tante Anne forkælede ham, og han var folkenes yndling. Ingeborg ville ønske, at hun var kommet til Gørding sammen med Nikolaj. Men tante Anne turde ikke tage hende, da hun var bange for, at hun ikke kunne opdrage Ingeborg, som hun gerne ville. Så var det, at farbror Terman havde bestemt, at hun skulle til Ribe for at besøge pigeinstituttet.

Forstanderinden, jomfru Schrøder, var en slem, sur agurk, syntes Ingeborg, og hun var lige ved at gå på enden af bare vigtighed. Men det pudsigste ved hende var, når hun talte fransk, for så læspede hun og småspyttede. Nej, så holdt Ingeborg meget mere af lærerinde, jomfru Lobeck, som de alle i smug kaldte Line. Jomfru Lobeck var altid venlig, og man kunne altid trygt komme til hende med sine besværligheder, og hun frittede aldrig. Det gjorde derimod forstanderinden, der kunne spørge om de særeste ting; men sådan var vel lærerinder?

En søndag var Ingeborg i Gørding præstegård hos Nicolaj, og de havde været på ekskursion langs åløbet og på besøg nede i vandmøllen. Siden var Ingeborg en søndag i Bramming, hvortil hun kørte med postvognen fra Ribe lørdag eftermiddag, og efter tre timers kørsel var hun på Kikkenborg, hvor Nicolaj stod og ventede på hende.

Det var dejligt at være på Bramming, for alt mindede om Sneumgård. Hovbønderne kom til hov. Studehandlere og andre handelsfolk drog ud og ind af gården, og så spøgede det. Både Ingeborg og Nicolaj var overbeviste derom, og folkene på gården kunne fortælle de skrækkeligste historier. Det var intet under, at egnens beboere kun i nødstilfælde efter midnat passerede ad vejen forbi kirken og Bramming. For nede på kirkediget — fortalte man — stod en død sømand og råbte efter sine støvler, og på gården var der Kaj Lykke, der gik igen. Farbror Terman troede det da også og havde rejst en skamstøtte for Kaj Lykke ude i parken. Støtten havde tre hoveder; det var de piger, som Kaj Lykke efter sigende havde kastet ud af gavlvinduet i den østre gavl. — Om Ingeborg kunne begribe, at han kunne gøre noget så tosset; men måske havde han ikke været helt rigtig klog?

I julen var de alle fire samlet i Gørding præstegård. Ingeborg kunne ikke gøre for det; men da de gik om juletræet og sang: Hjerte løft din glædes vinge, kom hun sådan til at græde, så hun ikke kunne holde op igen. Det var hendes moders yndlingssalme. Minderne fra Sneumgård blev så levende, og hun længtes også efter Volborg og lille Niels, som hun havde passet, da de var helt små. Der var nu ingen steder i verden, hvor der var så smukt som på Sneumgård; men alligevel ville hun ikke være der, for Hack var ikke hendes far, og Ingeborg græd endnu mere.

Efter julen kom de ensformige skoledage igen, altid skulle hun være flittig, og aldrig kunne hun bevæge sig, som hun havde lyst til, blot hun forlod huset, ønskede madame at vide, hvor hun gik hen.

Sine kammerater i instituttet brød Ingeborg sig ikke så meget om, de var så helt anderledes end hun var, og de havde aldrig nogen selvstændig mening om nogen ting. Ingeborg havde en kalender på sit værelse, og hver dag talte hun

tiden til næste ferie. Hændte det, at farbror Terman kom til Ribe, og han uventet dukkede op i Sønderportsgade, fo'r hun ham om halsen.

I sommerferien var alle de fire søskende samlet på Bramming. Sct. Hansdag kørte de til Sneumgård for at besøge deres små søskende og lægge blomster på deres forældres grave. De havde tænkt meget på den tur, hvordan det ville være at se Hack igen, og hvordan han ville tage imod dem.

Da de kørte op for hoveddøren, kom Hack Kampmann selv ud for at tage imod. Han havde lille Niels, der nu var atten måneder, på armen, Volborg havde slynget armene om hans ene ben; hun var snart tre år gammel og den sødeste stump, nogen kunne tænke sig. Moster Eleonore græd, da hun så dem, og Ingeborg kom også til at græde, for hun syntes, det var så underligt, at lille mor var borte. Hun var lige ved at skubbe til husholdersken, madame Wilhelmine Overbech, der svansede rundt i stuerne, som om de var hendes. Det værste af det hele var næsten, da hun dækkede kaffebordet med mors fine kopper. Ingeborg blev helt utilpas ved at se på det, og uden at nogen mærkede det, listede hun ud af stuen.

I køkkenet hilste Ingeborg på alle pigerne, der flokkedes om hende og sagde, at de savnede Ingeborgs moder, for madame Overbech var en led heks. Ingeborg Jesdatter, der havde været stuepige på Sneumgård i over 10 år, ville rejse til november, og kokkepigen Maren, der i gamle dage fik megen ros af Ingeborgs mor, havde daglige fortrædeligheder med husholdersken.

Ingeborg barnepige sagde ingenting, for hun var kun 16 år; men Ingeborg bryggers sagde, at kællingen var tosset. — Det var madame Overbech, hun mente, — og så fortalte hun, at madames mand havde slået sig på flasken, og da han var apoteker, var det nok ikke så heldigt.

Mejersken, Ane Barbara, eller gammel Ane, som de kaldte hende, tørrede en tåre bort fra sin kind, da de hilste på hinanden, og så sagde hun: »Du havde gode forældre, Ingeborg, Gud glæde dem udi Himmerig!«

Gåsepigen Ane var ny på gården. Hun var kun ni år og havde ondt ved at kommandere gåseflokken.

Inde i borgstuen var malkepigerne Else, Ane Marie og de to søstre Ane og Johanne, Søren kusk, Hans og Jes Olesen og Peder dreng, der lige var fyldt 19 år og blev rød i hovedet, fordi de drillede ham med barnepigen Ingeborg Iversdatter.

De nikkede alle venligt til hende; men de fortsatte deres spisen og sagde ingenting; derimod tog ladefoged Peder Nielsen hende fast i hånden, da de mødtes ude i gården, og så spurgte han: »Er de gode ved dig i Ribe?« »Joe — jeg har det godt!« svarede Ingeborg, og ladefogeden nikkede og sagde: »Så Gud ha' lov, jeg har tænkt meget på dig!«

På kirkegården var der pænt revet, og der var mange blomster. Men da det var første gang efter deres bortrejse, at Ingeborg så sin moders grav, blev hun så ulykkelig, at hun gik hen og gemte sig under en hyld på kirkediget, og her sad hun og græd.

I nogle dage var de i Varde hos tante Susanne, og det kan nok være, at hun var god imod dem, og denne gang legede Ingeborg udmærket med sin lille kusine.

Farbror Hans Wulff boede nu i et lille, almindeligt hus, og tante Benedicte havde ikke nær så mange fine ting i sine stuer som før; men de var glade for hinanden, og de beklagede sig aldrig.

Farbror Terman hentede dem i Varde og kørte dem til Ansager. Faster Else og morbror Georg tog godt imod dem, og hendes fætter Wilhelm, — der sidste gang gloede så dumt, — var denne gang helt anderledes. Dagen efter kørte de til Bramming, og her blev de, til skoleundervisningen atter begyndte.

I julen var de igen 14 dage på Bramming, og farbror Terman gav dem en kanetur til Sneumgård. Moster Ane Eleonora var her stadig; men hun så skuffet og bedrøvet ud. Rasmus sagde bagefter, at det var, fordi Hack ikke ville gifte sig med hende; men hvis han var Hack, ville han heller ikke have en kone, der havde et sådant fuglehoved som moster. Rasmus og Wilhelm talte meget om piger, og Wilhelm havde kysset en pige til et høstgilde. De havde begge filipenser, og når ingen så det, røg de.

I påsken fik de af farbror at vide, at Hack Kampmann snart skulle giftes. Hans brud var en datter af provst Zoega i Møgeltønder. Den unge dame var 22 år og hed Henriette

Emilie Zoega, og hun skulle være ligeså varmhjertet, som hun var smuk og dertil begavet med alle kristelige dyder.

Hendes moder var datter at overinspektør, kancelliråd Otto Frederik Klausen på Schackenborg, der var svoger til biskop Brorson.

Det optog selvsagt de fire søskende meget. Mest fordi deres moder ikke længere skulle blive på Sneumgård, og lille Niels og Volborg nu skulle have stedmor. Men da farbror Terman fortalte, at Henriette havde været meget bevæget, da hun hørte om de to små børn, hun skulle være moder for, var de beroligede.

Den 5. september 1788 blev Hack Kampmann og hans trolovede viede i Møgeltønder præstegård; men først i julen kom de fire søskende på besøg på Sneumgård, hvor de denne gang befandt sig udmærket.

Henriette tog venligt og ligefremt imod dem, og hun sagde, at de helst måtte tiltale hende ved fornavn.

Om sit familienavn fortalte hun dem en meget interessant beretning.

Familien Zoega var af italiensk oprindelse. Stamfaderen var omkring år 1570 flygtet til Tyskland. Hans navn var Matthias Zoega. Han var greve og havde været godsejer i egnen omkring Verona. I en tvekamp havde han skudt en anden adelsmand, hvad der var grunden til, at han måtte flygte. Matthias Zoega opnåede at blive sprogmester ved det brandenburgske hof, hvorfra han kom til Mecklenburg som hovmester for de fyrstelige børn. Han sluttede sin løbebane som gehejme-kammerjunker og kabinetsekretær ved det gottorpske hof. På det tidspunkt tilbød paven ham amnesti og udlevering af de beslaglagte godser, men da Zoega var blevet protestant, bortfaldt amnestiet. Hans billede blev brændt, og grevinden græmmede sig til døde. Efter hendes død giftede Matthias Zoega sig med hofpræst Stampes datter, og det var fra dem, Henriette nedstammede.

Der var flere familiegæster på Sneumgård i julen. Bl. a. Henriettes broder Hans Zoega, der skulle være præst, og hendes søster Ulrikka, der skulle blive på Sneumgård for at hjælpe med at passe de små. Foruden de to søskende var Henriettes farbror, møller Poul Johan Zoega fra Lindskov

mølle ved Gallehus. De ønskede at se Henriette i hendes nye hjem og var taget den lange vej i kane.

Det eneste ved Henriette, som Ingeborg ikke kunne gøre sig fortrolig med, var, at hun næsten udelukkende talte tysk. Det var kun til tjenestefolkene, hun henvendte sig på dansk. Da Ingeborg talte med farbror Terman herom, sagde han, at han syntes ikke, at det havde stort at sige. Det ene sprog kunne være ligeså godt som det andet. Det gjaldt kun om, at man i en tidlig alder tilegnede sig et gramatisk korrekt kendskab til hovedsprogene, og de talte da alle fire både tysk, engelsk og fransk, dvs., Wilhelm talte kun tysk, for han var tungt begavet og havde ulyst til at læse.

Om efteråret døde morbror Johan Arendt i Gørding, hvad der var en stor sorg for alle i familien, men særlig for tante Anne og Nicolaj. Efter begravelsen blev det bestemt, at når tante Anne flyttede fra præstegården, skulle Nicolaj over til morbror Georgs i Ansager, hvor han skulle undervises sammen med sin fætter Wilhelm.

Ingeborg var ulykkelig herover, for hun syntes, at Ansager lå ved verdens ende.

Ind under jul var farbror Terman en dag i Ribe, og Ingeborg fik lov til at ledsage ham til stiftamtmand, kammerherre von Urne, med hvem farbror Terman havde forretninger. Kammerherrens frue Sophia Guldenkrone var meget venlig mod Ingeborg, og da hun hørte, at Ingeborg gik på instituttet, fordi hun havde mistet sine forældre, strøg kammerherreinden Ingeborg over håret og sagde: »Det er sommetider svært at forstå Vorherres veje.«

Det hændte, når Ingeborg gik tur, at hun mødte Nis Nissen fra Spøttrup, og så fulgtes de gerne sammen.

Nis gik i den lærde skole, og det var hans agt at studere statsvidenskab. Han nød stor anseelse blandt såvel lærerne som kammeraterne og blev betragtet som skolens mest lovende elev.

Nis' moder var født Hillerup, og afdøde pastor Hillerup i Darum var deres fælles onkel. Så ofte Nis kunne, tog han til Bramming, hvor han holdt af at udveksle tanker med Rasmus, der selv tumlede med planerne om en lignende løbebane.

Desværre måtte Nis afbryde studierne i Ribe på grund af sin faders død. Hans moder ønskede, at han skulle komme hjem og hjælpe hende med den store bedrift. Ingeborg fandt, at Ribe efter Nis' bortrejse blev hende endnu tristere. Selvom det ikke var så ofte, de havde set hinanden, var det dog en tryk fornemmelse at vide, at der var en af slægten i nærheden.

PAA BRAMMING HOS FARBROR TERMAN

Da Ingeborg kom i konfirmationsalderen, blev det bestemt, at hun skulle have sit fremtidshjem på Bramming sammen med Wilhelm. Han var den eneste af drengene, der ville være landmand, og Terman Øllgård så i ham sin fremtidige arvtager, hvorfor han gerne selv ønskede at oplære ham ved landvæsenet. Rasmus, der stadig fastholdt, at han ville læse, skulle tage sin studentereksamen fra den lærde skole i Ribe.

Ingeborg var lykkelig for forandringen. Alle var gode imod hende, og hun kom udmærket ud af det med sin kusine Ingeborg Hillerup, der forestod husvæsenet, efter at kusine Else havde holdt bryllup med toldinspektør, kammerråd Jacob Kragh i Ribe. De havde fået deres hjem på Porsborg, og Rasmus skulle bo hos dem. Kusine Ingeborg var 23 år, og hun var forlovet med sin fætter Hillerup, og Ingeborg drømte allerede om at blive så dygtig, så hun kunne være sin farbrors husholderske, når kusinen giftede sig.

Der var kun tre piger på Bramming, Maren, Anna og Wibekke. Når de ikke havde flere piger, var det, fordi farbrors piger kun skulle være i huset. På Sneumgård havde de jo malkepiger, siden Hack var begyndt med mejeribrug. På Bramming drev de stadig med stuedrift.

Ridefogeden Niels Jessen var en vigtig prås, syntes Ingeborg, og han var slem til at skælde ud og regere med fæstebønderne, som han sagde var nogle dovne slyngler, der kun arbejdede trevnt, når han ikke var over dem. Ladefogeden Hans Nielsen var mere rolig; men han var også gammel, over 40 år, halvskallet og dertil kristelig.

Ivar kusk havde været ved rytteriet, og han forstod vel nok at holde både heste og seletøj, og når han sad på bukken, var han rank som et lys. Alle pigerne var tossede efter ham,

og han gik aldrig forbi Anna eller Wibekke, uden at han kysse dem.

Da det blev forår, skulle Terman Øllgård til Ulfborg marked, og til deres store glæde fik Ingeborg og Wilhelm lov til at ledsage ham, da deres farbror mente, at det var ved tiden,

Justitsraad Terman Øllgaard († 1827).

Maleri paa Bramming Hovedgaard.

Fra »Danske Herregaarde«, Hassings Forlag.

hvor Wilhelm måtte begynde at sætte sig ind i studehandelen. Ingeborg kom med for at besøge præstefamilien i Ulfborg.

De kørte i den gule kalechevogn, og farbror havde det store pengeskrin fyldt med sølvdalere. Undervejs var de inde i Roust møllegård hos kancelliråd Warthoe, der var farbrors gode ven; men de nåede til Varde inden aften og sov hos farbror Hans Wulffs.

Bramming Hovedgaard, set fra Nord, fra Haven.

Fra »Danske Herregaarde«, Hassings Forlag.

Næste dag var de tidligt oppe og kørte til Brosbøl kro, hvor farbror kendte krofolkene, der ikke vidste alt det gode, de ville gøre for dem. Farbror Terman sad i den store sofa og snakkede med kromanden, medens krokonen selv gik til og fra bordet og serverede for dem. Da hun hørte, at Ingeborg og Rasmus var fra Sneumgård, sagde hun: »Jøsses, er det Niels Øllgårds børn? Jeg kan huske, da de flyttede fra Sdr. Vinkel til Sneumgård. Da boede de her. Men jeg syntes, at det var to drenge, de havde?«

»Rigtigt!« svarede farbror leende. »I husker godt, det var to drenge, og den ældste går i den lærde skole i Ribe. Ingeborg blev født på Sneumgård, og hun er opkaldt efter min afdøde moder, som I sikkert også husker?«

»Ork! —« Krokonen slog afværgende ud med hånden. »Madame Øllgård har mangfoldige gange siddet ved dette bord, når hun rejste nordpå til Lemvig, og vi har ofte underholdt os med hinanden.«

Da de næste morgen kørte til Ulfborg, var Ingeborg meget spændt på, hvordan de ville blive modtaget, men det kan nok

være, at deres ankomst vakte glæde. Faster Cathrine både lo og græd, da hun slog armene om dem, og der var ingen grænser for hendes omsorg. Tidligt næste formiddag gik farbror og Wilhelm til markedspladsen, og Ingeborg hyggede sig dagen igennem med sin faster og kusiner.

Dagen efter kørte de atter til Bramming, og også denne gang boede de i kroen i Brosbøl.

Da Ingeborg skulle konfirmeres, gik hun til præst hos sin kusines mand, pastor Jacobsen i Darum, og hver gang legede hun med børnene i præstegården. Der var en dreng, som hed Jacob, og han var både morsom og vittig; men han var ikke fyldt 10 år endnu, og de andre søskende var yngre. Til konfirmationen holdt farbror Terman stor familiefest, og Ingeborg var nu en voksen ung jomfru.

Den sommer fik de en lille pige på Sneumgård, og da de skulle have barnedåb, blev Ingeborg og Rasmus inviteret til at stå fadder til den lille pige sammen med farbror Terman. Hos guldsmeden i Ribe havde de købt et sølvbæger, hvori der blev indgraveret følgende påskrift: Margrethe Hedevig 9/8 1789.

Det var Henriettes moder, provstinde Zoega, der bar den lille pige, og Ingeborg holdt huen. Hun følte sig meget beæret, og hun var glad for, at onkel Terman havde givet hende en så fin andendagskjole, så hun ikke var mindre velklædt end de øvrige damer.

Lille Niels hang hele tiden i Henriettes skørter; men Volborg var glad for Ingeborg og legede med hendes halssmykke.

Fra sin broder Georg i Rom havde Henriette fornylig modtaget en forsinket bryllupsgave, et sølvkrucifiks af sjælden skønhed.

Da de sad ved kaffebordet, fortalte provstinden bevæget om sin søn, der nu som sin stamfader var blevet katolik og indtog en højt betroet stilling ved de pavelige samlinger, hvor kardinal Borgia var hans særlige velynder. Hendes sønekone var Roms skønneste kvinde, hun hed Maria Geltrude Petrucioi og var datter af en berømt kunstmaler.

De havde alle lyttet meget spændt til provstindens beretning, og i lang tid derefter drøftede de to kusiner Georg Zoega, når de sad med deres håndarbejder. — Det hørte med

til Ingeborgs største glæder at få lov at komme med Wilhelm i staldene og se dyrene blive fodret. På Bramming fik studene hver dag tre givter hør, to havreneg og al den halm, de kunne æde, så det var kraftige dyr, og de var meget ensartede, hvad der havde stor betydning, når de skulle sælges på markedet i Husum.

Da julen kom, var alle de fire søskende samlede, og Ingeborg syntes, at det var den bedste jul, hun havde oplevet, siden hendes fader døde. Af familiegæster var farbror Hans Wulffs og kammerråd Kraghs, og juleaften spiste alle folkene med. Ingeborg syntes ligesom farbror Terman, at det var festligt at være mange, og kun nødig tænkte hun tilbage på livet i den lille præstegård i Ribe.

EN SÆLSOM BESLUTNING

Aldrig i sit liv var Ingeborg blevet så forundret, som da hun uventet på Bredgaden i Ribe stod overfor sin fætter Wilhelm fra Ansager præstegård. Han var lige kommet med postvognen fra Kolding og havde bestemt sig til at gå et vend gennem byen for bagefter at opsøge toldinspektør Kraghs på Porsborg, hvor han regnede med at overnatte.

»Wilhelm!« udbrød Ingeborg og rakte sin hånd frem mod ham. »Jeg troede, du var i København.« Beleven som han var, bøjede Wilhelm sig over hendes hånd og førte den til sine læber; og så fortalte han hende, at han lykkelig havde overstået sin embedseksamen og nu var på vej hjem til Ansager. »Og du, Ingeborg? Hvad laver du her?« Wilhelm betragtede hende granskende, og Ingeborg følte, at hun rødmede let.

»Å, farbror Terman havde forretninger med Steensstrup og skulle et ærinde til stiftamtmanden, og så fik Ingeborg fra Varde og jeg lov at tage med!«

Et muntert tilråb adviserede den omtalte kusine. Hun var fire år yngre end Ingeborg fra Sneum. En sød, frisk pige. Ingeborg lagde mærke til, at Wilhelms næsefløje vibrerede, da han så hende, og det ærgrede Ingeborg ubeskriveligt, for hun var den ældste og ønskede ikke at blive overset. I dette skæbnsvangre øjeblik besluttede hun, at Wilhelm skulle blive hendes mand. Det var ikke, fordi hun var forelsket i ham, heller ikke fordi han havde særlige udsigter, for han blev sikkert aldrig andet end præst: men simpelthen fordi hendes kvindelige forfængelighed følte sig såret, og hun var i den alder, hvor tanken om ægteskab var naturlig.

Medens de stod og talte sammen, blev en stud med forgyldte horn og pyntet med blomster og flagrende bånd drevet frem af en slagter med hvidt forklæde og økse på nakken. Foran dem gik en trommeslager og råbte: »Denne overdrevent

fede stud slagtes i morgen af slagter Termansen, og kødet nedhugges efter middag.«

Optoget blev ledsaget af en mængde hujende og skrigende gadedrenge, og en uvorn knægt stampede i en af gadens kokager, så det sprøjtede på Ingeborgs kjole. Hurtigt som et lyn var Wilhelm over drengen og langede ham et par lussinger, og så snart knægten var sluppet fri, forsvandt han med et stort brøl.

Ingeborg betvang sin ærgrelse, lagde let sin hånd på Wilhelms arm, smilte og spurgte: »Er du ikke sulten, Wilhelm?« Han nikkede. Jovist var han sulten, og det var pænt af Ingeborg at tænke herpå. Da hun foreslog, at de skulle gå i Klubben for at spise æggekage og først senere gå til kammerrådens, var han helt oplivet, og snart efter sad de i Klubbens hyggelige lokaler og sludrede med hinanden.

Wilhelm fortalte om sin eksamen. Han var blevet nr. 2 på sit hold og tildelt haud ilaud. Fra sin vadsæk fandt han sin bibel frem, mellem hvis blade rektor Hornemanns eksamensbevis var opbevaret. Han sagde nogle morsomheder om sin prøveprædiken, hvor han havde været lidt nervøs, men ellers klaret sig godt, og nu var han altså fundet værdig til et præstekald og manglede egentlig kun en præstekone. Det forbløffede de unge piger lidt, at han talte om så alvorlige ting på så let en måde. Men det kom vel af, at han trods sine 21 år kun var en stor, forkælet dreng.

Da æggekagen var spist, drak de kaffe. Bagefter gik de ned til åen, hvor de lejede en båd til en sejltur, så det var ret sent, da de kom til Porsborg, hvor farbror Terman forlængst var ankommet, og Else Kragh ventede med en stor opdækning.

Farbror Terman og kammerråden forhørte sig hos Wilhelm om forholdene i København, og Else ønskede at vide, om de snart så Nicolaj og Rasmus. Wilhelm svarede beredvilligt på alle spørgsmål. Rasmus kom først om en måneds tid; men Nicolaj var sammen med sine to studenterkammerater, præstesønnerne Foerson og Thorup på vej hjem til fods. Sidst Wilhelm havde set dem var på vejen mellem Ringsted og Sorø, hvor de agede på en bondes vogn.

Da de om aftenen kørte til Bramming, sad Wilhelm ved siden af sin morbror Terman; men hans opmærksomhed var

rettet mod de unge piger. Underligt nok blev hans blik mere og mere vendt mod Ingeborg fra Sneum, der i halvmørket sendte ham små øjekast. Han var ikke den mand, der unddrog sig et galant eventyr. I København havde han gjort adskillige erobringer. Hvad der dog aldrig havde fået lov at indvirke på hans studier.

Han blev på Bramming et par dage, for pigerne var søde, og han var ene hane i kurven, og det morede ham at gøre kur. Særlig morsomt var det, fordi Ingeborg fra Sneum blev jaloux på sin kusine, hvis hun syntes, at han var for artig mod hende.

En eftermiddag, hvor begge kusinerne havde travlt i huset, gik han ned til åen bag pilehaven for at bade, og efter at have plasket i vandet strakte han sin krop i solskinet og følte sig som skabningens herre.

Da han en tid efter nølende klædte sig på, stod han og fløjtede, medens hans tanker beskæftigede sig med hjemrejsen til Ansager. Da fangedes hans øre af lyden af trin, og til sin forundring så han Ingeborg fra Sneum komme langs åkanten. Ilstomt fuldendte han sit toilette.

Ingeborg var febrilsk, og der var noget nervøst ved hendes væsen. Hun lo og snakkede i eet væk, og Wilhelm lod hende snakke. De havde taget plads i en høstak. Han kildrede hende med et strå, og hun tjattede efter hans hånd og endte i hans arme. Wilhelm pressede sin mund mod hendes, og Ingeborg kyssede igen, vildt og heftigt som hendes natur var, for han var den første mand, der havde fået lov at røre hende, og hun følte i sig en uendelig trang til kærlighed. Men det blev ikke til mere imellem dem, for hendes voldsomhed gjorde Wilhelm tilbageholdende.

Dagen efter tog Wilhelm til Ansager, og de to kusiner vinkede farvel til ham, da han i Brammings kalechevogn kørte ud gennem porten. Wilhelm havde lovet, at han ville komme til Bramming, når Nicolaj kom. De skulle så spille komedie, og farbror Terman havde lovet dem, at de måtte invitere til et haveselskab med dans.

Da Nicolaj vendte hjem, blev der liv i huset som aldrig før, og Wilhelm fra Ansager kom igen til Bramming; men tilsyneladende undgik han denne gang enhver intimitet med Ingeborg, hvad der krænkede og opbragte hende; men stædig som hun

var, holdt hun sin beslutning fast, at Wilhelm og ingen anden skulle blive hendes mand. Han var tre år yngre end hun og først i april fyldt 21 år. Sommetider syntes hun, at han var en ren dreng; men han havde en erfaring og viden, der var forud for hans alder, og han havde en ejendommelig måde at fremsætte sine meninger på, så han uvilkårlig gjorde sig selv til genstand for opmærksomhed. Der skete således intet imellem dem den ferie, og da præstefamilien var på Bramming i nytåret til den store familiemiddag, var der ingen lejlighed for Ingeborg til at nærme sig sin fætter.

Det følgende år var Wilhelm kun på Bramming på hen- og hjemrejse fra Christiansfeldt, og til sin forundring mærkede Ingeborg, at den før så kåde unge mand var blevet påvirket af hernhutternes livssyn, og han mindede hende ikke lidt om pastor Brorson i Varde. Det afdæmpede væsen og det mere rolige minespil klædte ham, og i det forløbne år var hans skikkelse blevet både højere og kraftigere. Ingeborg begyndte at finde, at han virkelig var attråværdig, og hun fastholdt sin beslutning om at blive hans hustru.

Til nytårsbesøget ved århundredskiftet blev familien fra Ansager borte. Årsagen var, at Wilhelm havde haft et rideuheld. Hesten havde den 15. december kastet ham af. Hans ene fod var blevet hængende i stigbøjlen, og han var af den galopperende hest blevet slæbt hjem til præstegården, hvor hans forfærdede forældre og tjenestefolkene havde befriet ham. Til alles store glæde var han sluppet med en del drøje knubs og nogle overfladiske skrammer, men begivenheden havde rystet ham stærkt og givet ham mange alvorlige tanker om Guds plan med hans liv.

Da Nicolaj den sommer kom til Bramming, var det, at Ingeborg og Wilhelm blev forlovede. Men det var egentlig noget af en overrumpning for Wilhelm, der nok kunne lide at sværme om Ingeborg, men ikke havde tænkt sig, at deres forhold skulle føre til en forlovelse.

En aften, hvor de havde danset, og den lystige Nicolaj havde tilberedt en særlig god bowle punch, blev alle de unge enige om, at de ville lege skjul i parken. Det var Nicolaj, der var idéens ophav, og han foreslog det kun, fordi der var en lille pige, han gerne ville veksle et kys med; men der var nok

andre blandt de unge gæster, der følte den samme trang.

Wilhelm fra Ansager var blevet lystig af punchen, og han glemte i det gemytlige lag alle spekulationer og sang den ene studentervise efter den anden. På dansegulvet havde han været en lystig partner, og underlig nok havde Ingeborg haft en egen evne til hver gang at glide ind i hans favn. Det var sådan, hun ønskede at se ham. Træmanden havde hun ingen brug for, og hun begyndte at tro på, at de virkelig passede sammen. For når Wilhelm var som i aften, var han jo ganske uimodståelig.

Under legen i parken var Wilhelm ør af lyksalighed, og han drog Ingeborg med sig ind i buskene, og hvordan det gik til eller ikke, det endte som den gang på engen. Han kyssede hende, og hun kyssede igen, og så legede han med hendes bryster og strøg sin hånd opad hendes ben og hviskede, at hun var jordens dejligste pige. Lidt efter famlede han ved hendes tøj og ville mere, og Ingeborg var lige ved at give efter; men bange for skammen, hvis det gik galt, værgede hun for sig og sagde: »Du må vente, til jeg har en ring på min finger!« Trods sin attrå bøjede Wilhelm sig for hendes ønske.

Da de forlod deres skjul, gik de sammenslyngede gennem den store allé. Parken syntes uddød. Legen var tilsyneladende forlængst sluttet.

Ingeborgs brødre og kusine sad i den grønne stue og spiste smørrebrød, da de kom ind fra parken. Alle gæsterne var taget bort. Der blev kikket lidt mistænkeligt på de indtrædende, for de havde været længere borte, end det var sømmeligt, og for at rehabilitere sig deklarerede Wilhelm deres forlovelse.

Farbror Terman blev purret ud at sin seng, og der blev hentet champagneflasker i vinkælderen. Ingeborg smilte triumferende. Hun havde endelig fået sig en fæstemand, og han tegnede til at blive en fornøjelig og livsglad partner.

Wilhelm havde det slet ikke så godt. Han var pludselig blevet helt ædru, og da han efter farbror Termans lykønskning løftede sit vinglas for at drikke, tænkte han undrende: »Hvad i alverden er dog dette! Du har jo været fuld, og Ingeborg er slet ikke den pige, du har brug for!« Men terningerne var kastede, og der var ingen vej tilbage. På hjemturen til Ansager tumlede Wilhelm modløst med tanken om, hvordan Gud så

på hans færd. Påvirket af drik havde han truffet en af livets alvorligste beslutninger og bundet sig til en ung kvinde, hvis temperament nærmest ængstede ham. I sandhed en dårlig start for en, der ville bruge sit liv til at vejlede andre.

TIL FANEINDVIELSE I VARDE BORGERVÆBNING

Den gule kalechevogn holdt for hovedtrappen på Bramming, og hestene, kusken og bringtøjet skinnede, som de burde. Præcis på klokkeslettet kom kancelliråd Øllgård frem i hoveddøren ledsaget af sine to niecer og nevø, og kusken skyndte sig at springe ned fra sædet og åbne vogndøren, og lidt efter kørte de ud af borggården.

De to jomfruer var i vældigt humør, for begge ventede de i Varde at træffe deres forlovede, kandidat Wilhelm Fabricius fra Ansager og købmand Niels Thoersen, og det bedste af det hele var, at efter faneindvielsen skulle der være dans for borgervæbningens officerer og honoratiores i et stort telt på festpladsen.

Da de var kommet et stykke ud ad vejen, indhentede de kammerherre, stiftamtmand Moltkes vogn, og for første gang så de hans nye, unge frue, der viftede med sit lommetørklæde til dem, da de kørte forbi.

Det fornøjede Terman Øllgård at lade stiftamtmanden bag sig, for det var hans stolthed, at hans heste var bedre end andres, ellers pralede han aldrig.

Wilhelm var i dag i sit stiveste puds, men han så adspredt og fraværende ud. »Man skulle næsten tro, at du skulle ud at fri!« drillede kusine Ingeborg; men hun bed sig ærgerlig i læben, så snart hun havde sagt det, for hun vidste, at Wilhelm havde et godt øje til Divert fra Sdr. Høe, og at farbror Terman syntes, at det var for ringe en pige at blive gift med, da forældrene kun havde en gård i fæste, og Divert selv havde været etatsrådindens kammerjomfru.

Wilhelm lod, som han ikke hørte Ingeborgs drilleri; men

han rødmede ganske let, for det var hans ømme punkt, hun rørte ved.

Wilhelm var nu 29 år gammel og burde forlængst være gift og hjemfaren; men førte han det på tale, veg Terman Øllgård hver gang uden om. Så god Terman Øllgård ellers var, fandt Wilhelm, at hans farbror gjorde stor uret imod Divert og ham; men selv om Wilhelm skulle vente, til han blev 40, Divert og ingen anden skulle blive hans kone, også om det skulle koste ham Bramming gård og gods. I det stykke ville han ikke lade sig råde.

Han sukkede, Divert burde jo rettelig have siddet her i vognen hos dem; men i stedet gik hun nu og syslede hjemme. Han havde været hos hende i nat, og hun havde grædt, da han mod dag red derfra. Hun var altid ængstelig for, at der skulle tilståde ham noget, og hun gjorde sig så mange tunge tanker.

»Hm — hm —«, farbror Terman rømmede sig, og Wilhelm så op. Det var vognen fra Sneumgård, de passerede. Wilhelm hilste venligt på forvalter Carstensen og skriverkarlen Hans Vogler, der begge ærbødigt rev huerne af. Bag i vognen nikkede den tykke husholderske, Doretea Lorentzen, venligt.

Langs vejsiderne var der en stadig strøm af fattigfolk og indsiddere. Men det var jo også en stor dag, og alle ville naturligvis gerne være med. Da de holdt foran den kampmannske gård — som folk i Varde nu sagde —, kom Henriette og Hack selv ud for at tage imod dem, og bag dem myldrede hele deres børneflokk.

Niels var begyndt at få lidt dun på overlæben, og Volborg var så jomfruelig, yndefuld, så enhver, der så hende, måtte bemærke hendes skønhed.

Til sin undren bemærkede Ingeborg, at Henriette igen var i omstændigheder. Hun begreb ikke, at Henriette kunne holde til det? Men hendes fysik var god, og hun var kraftigere bygget end Ingeborgs mor havde været. Margrethe Hedevig var nu 12 år, Ingeborg var netop fyldt 10 år, og den lille Henrik, der var Henriettes hjertebarn, gik i sit sjette år. Han så sygelig ud, hvad hans mor tilsyneladende ikke ville se. Hun var vel angst for at miste ham, ligesom de andre små, hun havde på kirkegården.

Da de kom ind i kabinettet, hilste de på løjtnant von Nideros, der var borgervæbningens instruktør og boede hos Hacks, endvidere var farbror Hans Wulff og tante Benedicte der, og lidt efter kom købmand Niels Thoersen og købmand Landrup, der var borgervæbningens kaptajn og havde fået titel af krigsråd.

Kusine Ingeborg hilste rødmende på sin fæstemand og forhørte sig om, hvordan hans lille søn havde det?

Med krigsrådens fulgte den 15årige Christiane Jessen. Hun var Volborgs veninde og en ualmindelig sød pige. Ingeborg lagde mærke til, at Niels hurtigt fandt sammen med Christiane, og det morede hende at se deres fortrolige adfærd. Terman Øllgård fortalte Hack Kampmann, at de havde passeret stiftamtmanden på halvvejen, så han kunne snart ventes i byen, og længe varede det da heller ikke, før den omtalte ekvipage holdt for døren.

Kammerherren var i Ribe borgerlige jægerkorps' uniform. Rød kjole med gule knapper og blå benklæder. På uniformen bar han felttegnet i guld indvirket med grøn silke. Ingeborg betragtede ham beundrende. Det var intet under, at han trods de begyndende grå hår og fire børn havde formået at gøre indtryk på den 20årige Johanne Casparre Rosenørn fra Katholm.

Netop som taffeluret slog tolv, kørte major Rosenørn-Teilmann fra Nørholm for døren, og værtsfolkene skyndte sig ud for at tage imod dem. Da de havde hilst på selskabet, blev døren til spisestuen slået op, og man gik til bords. Hack sad til højebords med majorinden fra Nørholm. Øverst til højre stiftamtmanden med tante Benedicte, og over for dem sad majoren og stiftamtmandinden. Terman Øllgård havde krigsrådinde Landrup som borddame og Hans Wulff Øllgård Henriette. Ingeborgs bordherre var gæstgiver Ramsing fra Ribe, der var med som adjutant for kammerherren og bar samme uniform. Ramsing havde i sin ungdom læst til præst, og han var en hyggelig, belevet og interessant bordherre og havde en sjælden evne til at lytte, så folk gerne betroede sig til ham. Det var sikkert ingen overdrivelse, når han påstod, at han kendte alle mennesker imellem Lemvig og Husum.

Ingeborg fandt ham interessant, og det satte allehånde sære tanker i bevægelse hos hende, da hun hørte at Ramsing trods sin teologiske eksamen havde valgt et praktisk erhverv. Hvad om Wilhelm forpagtede et gods i stedet for at blive præst i Ansager, eller om han kom til Bramming og overtog Nygård, når farbror Terman skilte den fra hovedgården? — Henriettes køkken var mesterligt. Der var seks retter mad. Vinene var tilpas tempererede og afkølede. Alle husets smukke sølvstager og sølvfade var hentet frem, så det var intet under, at stemningen hurtigt blev animeret. Desværre savnede man Tøger fra Endrupholm; men man billigede, at han så kort efter etatsrådindens død blev hjemme. Kort efter middagen forsvandt Niels Thoersen og krigsråd Landrup, der skulle møde på eksercerpladsen før paraden.

Wilhelm fra Ansager red ind i gården, netop som de skulle køre ud på festpladsen, og han red op på siden af deres vogn. Han fortalte dem, at han om formiddagen havde holdt gudstjeneste for sin far og derfor været forhindret i at komme tidligere. Under hele køreturen sad Ingeborg og betragtede ham i smug. Han var smuk, rank og yderst velklædt. Havde han ikke været teolog, var han som skabt til at sætte pigehjerner i brand, og helt afholdende havde han nok ikke været inde i København. Men fra nytårsdag sidste år, da han var blevet slæbt bag efter sin hest, havde han ført et stilfærdigt levned. Ingeborg fandt, at han var kommet fra een grøft og i en anden.

Ude på festpladsen myldrede det med mennesker, og det kan nok være, folk kikkede, da de kom kørende i kortege med kammerherrens i spidsen, derefter majorens fra Nørholm med Henriette og Hack, og farbror Termans vogn, hvor Ingeborg sad sammen med sine to farbrødre og tante Benedicte, i en stor charabanc kom Wilhelm, Ingeborg og alle Hacks unge.

Der var rejst et stort telt på festpladsen, og her samledes alle herskaberne og underholdt sig, til borgervæbningens indmarch fandt sted.

Det var alle egnens bosiddende folk, der her mødte hinanden, og det var da også dem, der var i spidsen for borgervæbningen, hvis opgave det var i krigstid at værne om hjemmene.

I en krog af teltet stod Henriette, tante Benedicte, madame Landrup og madame Fogtmann med det nye smukke flag, der

i dag skulle overrækkes korpset. Det var et dannebrogflag kantet med en guldfrynse. I det røde felt foroven havde damerne broderet leoparden fra Varde byvåben, og på det lange hvide midterbånd havde de sting for sting syet det korte fyndord: For Kongen og Varde.

Det var nu tid til at finde frem til de reserverede pladser, og på en ærestribune sad stiftamtmand, kammerherre Moltke, major Rosenørn-Teilmann, løjtnant von Nideros, byfoged Fogtmann, Hack Kampmann, farbror Hans Wulff og farbror Terman, medens damerne var placeret på forreste stolerække på begge sider af ærestribunen.

Man hørte nu lyden af marcherende soldater. En tromme blev rørt, og borgervæbningen marcherede op foran teltet. I spidsen red krigsråd Landrup på en af sine køreheste, medens løjtnanterne marcherede ved siden af korpset hver ud for sin afdeling. Officererne var vældig krigeriske at se på. De havde mørkeblå uniformer og høje hatte med fjerrosetter. Den korpulente købmand Westesen smilte godmodigt trods det krigeriske antræk. Den flotteste af d'herrer løjtnanter var så afgjort købmand Thoersen, hvis mørke tient fremhævedes af de karmoisnrøde opslag.

En del af borgervæbningen havde geværer, men i de bageste rækker var der ingen, der havde våben, hvad der dog ikke gjorde deres holdning ringere.

Korpset gjorde holdt lige ud for teltet, og da krigsråd Landrup havde ekereret en tid, kommanderede han rør, og man begyndte højtideligheden med en fædrelandssang. Byfoged Fogtmann overgav herefter på en kreds af velædle madamers vegne flaget til borgervæbningen. Borgerkaptajn Landrup takkede i høviske ord og anmodede major Rosenørn-Teilmann fra Nørholm om at slå det første søm i. Majoren bukkede og takkede for den ham viste ære, og idet han slog sømmet i, udtalte han ønsket om, at held og lykke måtte følge fanen. Det næste søm blev slået i af stiftamtmand, kammerherre Moltke, der udbragte et leveråb for kongen og kronprinsen, som blev hjerteligt istemt af hele forsamlingen.

Det tredje søm blev slået i af korpsets instruktør, løjtnant von Nideros, der udtalte alle gode ønsker for Varde by. Flaget

blev nu overgivet en fanebærer, og da korpset afmarcherede, blev det ført i spidsen for borgervæbningen, og alle viftede og råbte leveråb.

I teltet var der nu traktement for honoratiores, og her blev sunget og holdt taler i en uendelighed. Stiftamtmanden sagde bl. a. henvendt til officererne:

»Men da det er nødvendigt, hvis borgerskabet skal stå i hæder hos den almindelige mand, — således som det samme tilkommer, at d'herrer officerer selv anse deres uniform for deres hædersdragt og ikke ved højtideligheder og offentlige samkvem foretrækker en afforet kjole, eller ved begravelser gå i den i sig selv urimelige sorte dragt eller kappe, så er jeg forvisset om, at der blandt d'herrer officerer, som hidtil ikke måtte have anset sin uniform med den agtelse, som tilkommer, herefter vil bære den ved alle forekommende højtideligheder og offentlige anledninger.«

Da teltet efter spisningen blev ryddet, blev der spillet op til dans. Det kan nok være, der kom fart i herrerne, da der skulle stilles op til en march. Byfoged Fogtmann og hans madame spadserede stiltørdigt ud af teltet, og Ingeborg kunne se på Wilhelm, at han var genstand for stridende følelser. Resolut tog hun hans arm og drog ham ind i rækken. Siden dansede de sammen. Wilhelm var smidig og førte sikkert, og Ingeborg var let og stod så dejlig fast på sine ben, selv om han snurrede hende rundt, så skørterne stod i ét brus. Det var udmærkede musikere, og de spillede alle de nye danse, ecossaise, tantelette og fandango, så humøret var hurtigt bragt på højepunktet.

Ingeborg kunne ikke gøre for det; men rigtig glad var hun ikke. Hun var nu fyldt 26 år og havde været forlovet i halvandet år, så hun syntes, at det snart var på tide, at de fik deres eget hjem; men gifte sig så længe Wilhelm kun var kapellan, ville hun ikke, dertil var forholdene på Bramming hende for frie.

»Kunne du tænke dig at forpagte Nygård af farbror Terman?« spurgte Ingeborg henkastet, medens de dansede rundt i en tyrolervals.

»Du mener?« Wilhelm så måbende på hende. Ingeborg gentog med bestemt tonefald: »Kunne du ikke tænke dig at forpagte Nygård, så kunne vi gifte os og få vort eget?« Inge-

borg rødmede let, da hun sagde det, og uvilkårlig så hun bønlig på ham.

Wilhelm rystede på sit hovede. Ingeborg både æggede og ængstede ham. Hun var vanskelig at lede, og han skulle passe på, at hun ikke tog føringen over deres fremtid. »Du ved, at jeg er kaldet til at forkynde«, svarede han. »Når jeg får embede, gifter vi os. Det andet — du nævnede — er ugørligt.«

Ingeborg følte sig skuffet og krænket over hans svar, og det trak i hendes mundvige. Det lod til, at han holdt mere af en muggen, gammel præstegård end af hende.

Da de om natten kørte hjem til Bramming, betroede kusine Ingeborg, at Niels Thoersen ønskede, at deres bryllup skulle stå om et par måneder, hvad der selvsagt ikke bragte humøret til at stige hos Ingeborg fra Sneum, der alvorligt tænkte på, om hun ikke skulle give Wilhelm løbepas og finde sig en anden. Der var unge mænd nok, der i gemyt og væremåde stemte mere overens med hende, f. eks hos Windfeldts i Farup.

INGEBORG FRA VARDE OG KØBMAND THØERSEN HOLDER BRYLLUP

Datoen for kusine Ingeborgs bryllup med borgerløjtnant, købmand Niels Thoersen var fastsat til den 10. oktober, og det var blevet overdraget Wilhelm at være den, der red rundt til familien og vennerne for at byde ind til brylluppet.

Der var en travlhed i huset uden lige. Terman Øllgård kunne ikke få noget for godt, så det var ingen sag at lave til bryllup på den måde.

Når ingen så det, græd Ingeborg. Hun havde for en gangs skyld sværet ved at dele andres glæde. Hele tiden måtte hun tænke på, at hun var 26 år, og ingen vidste, når svigerfar blev færdig til at overlade Wilhelm embedet i Ansager. Havde Wilhelm så blot kunnet tænke sig at søge et andet embede, men det ville han ikke. Han ønskede partout at være i Ansager. Ingeborg begreb ham ikke, for noget mere trist og afsides end Ansager sogn skulle man lede efter, og folk derovre havde ingensinde været længere end i Varde.

Nå, for skams skyld måtte hun se at tage sig sammen, men det kneb. Ingeborg måtte stadig spørge sig selv, om hun ikke gjorde bedre i at finde en anden. Hun kunne f. eks. have tænkt sig Tøger på Endrupholm. Han havde en tid sværet for hende; men nu var det for sent, han havde forlovet sig med sin møllerpige. Godt hans moder var død, for hun havde da aldrig givet sit minde til den forbindelse. Ved enhver lejlighed havde hun ladet høre om sin byrd og afstamning. Som om det var noget så herligt. Gersdorfferne var så temmelig nye her i landet. Hendes morfar, gehejmeråd Erik Kragh, døde på et urent sted, og mormoderen, Wibeke Rosenkrans, — der ellers skulle have været hoven nok, — havde måttet finde sig i at blive puttet i gælds fængsel i Ribe.

Puh! Kærlighed var noget sært noget, for inderst inde vidste Ingeborg godt, at Wilhelm var den eneste mand, hun brød sig

om. Men det var snart ved at være hende en lidelse at blive ved med at vente på ham. Men efter at Wilhelm var kommet i berøring med de vakte i Varde, var han blevet en rigtig træmand. I alle tilfælde betvang han sit legeme og dets lyster, selv om hun glimtvis mærkede, at det kostede ham møje.

Sagen var, at han havde levet som student og kan hende raset ud? Men hun var med sine 26 år ligeså ærbar og uberørt som lille Volborg i Varde. Det var til at blive melankolsk over.

Hendes broder Wilhelm havde det lettere. Han red nat efter nat til Sdr. Høe til Divert. Det var sært nok, at hendes forældre tillod det. Men det kom sig vel af, at de gerne så deres datter blive madame Øllgård til Bramming? Det ville jo også være en stor ære for så fattig en pige som Divert, der havde tjent fra hun var 9 år. Køn var Divert, og etatsrådinden havde opdraget hende godt i de år, hun havde været hendes kammerjomfru; men skulle Ingeborg være ærlig, så var det en uforståelig dumhed af Wilhelm, hvis han vedblev at holde fast ved pigen mod farbrors vilje. Nu havde forholdet varet i fire år. Ingeborg gad vide, hvorlænge Wilhelm agtede at vedblive med sine natlige rideture?

Ingeborg rystede på hovedet. Wilhelms forhold til Divert kunne ses fra to sider. Men at morbror og faster ikke kunne begribe, at hun og Wilhelm ikke kunne være forlovede i al evighed. Hun forstod dem ikke. Når de ønskede, at Wilhelm skulle være deres eftermand, måtte de dog trække sig tilbage. Morbror var såmænd tjenlig dertil. Men de kunne ikke få sig selv til at vige. De ville beholde tøjlerne, til de styrtede. Hun skulle selv vide ikke at skygge for sine børn, når hendes tid kom. Det gjaldt om at gå, så længe man kunne gå med hæder.

Hendes bror Rasmus havde haft det lettere. Han havde sin gode stilling i rentekammeret, og Doretea Engelbrecht havde haft et godt udstyr og en pæn medgift. Nu var de mor og far til nogle søde børn, medens hun gik og blev gammeljomfru og måtte finde sig i, at hendes fire år yngre kusine stod brud før hun.

Wilhelm fortjente, at hun valgte en anden, så kunne han ha' det for sin passivitet. Skrækkeligt, hvad tanker et menneske kunne få. For hun var i dag kommet til at betragte Gierlov Larsen, da hun var nede i stalden for at se til sin ridehest.

Han var en ualmindelig, veludseende, ung mand, og han havde endnu sin flotte holdning fra rytteriet. Men det var naturligvis tåbeligt. Hun ville giftes standsmæssigt. Når da bare hun kunne få Wilhelm rusket op af den slendrian, han levede iovre i Ansager. Sagen var, at hans fader nød hans selskab, og hans moder forkælede ham på alle måder, og selv flygtede han fra nuet, enten det nu var ind i bøgernes verden eller ud på heden med sit jagtgevær eller botaniserkassen, for han var jo snart lige så tosset i den retning som sint to fætre, Otto og Johan, der aldrig var lykkeligere, end når de gik på opdagelse i naturen.

Ingeborg sukkede. Hun fik vel tage sig sammen og gøre sit til, at kusine Ingeborg fik et festligt bryllup. Hun undte hende det, for der var få, hun holdt så meget af som sin kusine, og de havde været som to søstre i den tid, de havde været her på Bramming.

Kusine Ingeborg havde arvet tante Susannes smukke ydre, og efter sin far havde hun andel i Øllgård-familiens blanke sølvdalere, så det var intet under, at købmand Niels Thoersen var både lykkelig og stolt, nu han for anden gang skulle hjemføre en brud af deres slægt.

Til brylluppet var indbudt henved 70 gæster. Da Ingeborg hverken havde forældre eller søskende, var farbror Terman, Wilhelm og hun selv de nærmeste slægtninge, og det var farbror Terman, der skulle være Ingeborgs forlover. Af fremmede ventede de fra Varde farbror Hans Wulffs, Henriette og Hack med alle børnene, Thoersen-familien, købmændene Landrup og Westesen med damer, fra Ribe kammerråd Kraghs, fra Søbysøgård justitsråd Hillerups, fra Endrupholm Tøger Tejlmann, præstefamilien fra Ansager, Andrups fra Lemvig, Nis Nissen fra Spøttrup, der ville komme med sin kæreste, Karen Stadel fra Ullerup, og hendes mor, og naturligvis kammerråd Steensstrups fra Ribe. Om Nicolaj og Rasmus kom fra København var uvist; men Ingeborg håbede at se sin yngste bror, der altid var så munter og oplevede så meget og kunne fortælle om alle de interessante mennesker, han traf, lige fra de fornemme Collins til kunstnere og skuespillere. I sit sidste brev skrev han næsten udelukkende om sin ven skuespilleren Peder Foersom.

Otte dage før brylluppet tog de to kusiner til Varde for at ordne det nye hjem. Husholdersken, jomfru Busch, der var jævnaldrende med Ingeborg fra Sneum og opkaldt efter hendes mor og moster og derfor regnedes til familiekredsen, fulgte med i vognen til Varde, hvor hun ville besøge sin familie, medens hestene bedede inden hjemturen.

De skulle i de dage, de var i Varde, bo i gæsteværelset hos Henriette og Hack, og lille Volborg fløj Ingeborg om halsen, såsnart hun så hende, for selv om Henriette var ligeså sød og god mod hende som mod sine egne, så følte både Volborg og Niels sig på en ganske særlig måde knyttet til Ingeborg og Wilhelm på Bramming. De kendte mindre til Nicolaj og Rasmus, men Ingeborg og Wilhelm havde ofte besøgt dem i Varde, og flere gange havde de tilbragt deres ferier på Bramming. Den uvilje, Ingeborg og hendes brødre engang havde følt mod Hack Kampmann, var forlængst overvundet, og nu som voksne kaldte de ham i tiltale aldrig andet end Hack og sagde I. Det var Henriettes reform. Hun fandt, at det var meningsløst med nogen anden tiltale, og hun havde fra første dag gjort alt for at skabe et godt forhold. Mod Volborg og Niels havde hun været en kærlig mor. Skulle Ingeborg indvende noget imod hende, var det Henriettes vedhængen ved det tyske sprog og hendes, efter Ingeborgs mening, noget overdrevne gudelighed.

Den morsomste oplevelse i Varde var for Ingeborg følgende samtale med Niels.

Niels: Hør, Ingeborg, der er noget, jeg gerne vil bede dig om.

Ingeborg: Sig frem, Niels!

Niels: Du lover mig ikke at le?

Ingeborg: Naturligvis, Niels!

Niels så undersøgende ind i Ingeborgs øjne, og da han fandt, at hun var både alvorlig og imødekommende, fik han mod til at fortsætte; og medens en let rødme farvede hans drengsansigt, fremstammede han: Ingeborg — — — jeg er forlovet!

Det gav et ryk i Ingeborg. Herregud, lille Niels, drengen, hvis fødsel tog hendes moders sidste kræfter, og hvis første spæde levetid hun havde vogtet, sad han ikke her i fuld alvor

og indviede hende i sit livs store hemmelighed? Ingeborg blev så varm om hjertet, og impulsivt drog hun drengen ind til sig og spurgte: »Hvem er hun, Niels?« Skønt det i det samme stod hende klart, at det selvfølgelig var den unge jomfru, der havde været med til middagen hos Hacks i anledning af faneindvielsen.

»Christiane Jessen«, svarede Niels, og den drengede kejtethed veg for en ung mands beslutsomhed.

Det var lige ved, at Ingeborg måbede. Navnlige da hun i det samme kom til at tænke på Wilhelm, der trods sine 29 år ikke tog mod til sig og forenede sig med Divert, koste hvad det ville, når han dog alligevel ikke ville slippe hende.

»Det var en stor overraskelse, Lillebror«, sagde Ingeborg omsider, »og jeg ønsker dig naturligvis hjertelig til lykke; men fortæl mig lidt om Christiane og hvorfor hun er her i Varde«.

»Joe, ser du, Ingeborg, forpagter Landrups madame er hendes moster, og da de boede på Lunderup, kom Christiane til dem i en ferie, og tilfældet ville, at hun blev meget syg og måtte blive der længe, og til sidst kunne de ikke tænke sig at undvære hende, så det endte med, at hun blev hos dem . . .

Hendes fader er herredsfoged Jessen i Haderslev, og hun har flere søskende, men jeg tror ikke, at hun kan tænke sig at være andre steder end hos Landrups!«

»Er I glade for hinanden?« spurgte Ingeborg nølende.

»Selvfølgelig«, lød Niels' korte svar, og på klangen forstod Ingeborg, at i det stykke kendte drengen ikke til tvivl.

»Hvad vil du være, Niels?« fortsatte Ingeborg samtalen, og drengen svarede alvorsfuldt: »Det ved du da godt, Ingeborg, jeg skal have Sneumgård, og Christiane har lovet mig, at hun vil dygtiggøre sig i huset på en større gård. Selv vil jeg være lærling ved landvæsenet og håber, at jeg kan komme til Bramming. Hvad mener du, Ingeborg?«

»Sikkert!« Ingeborg strøg over hans hår, og pludselig mærkede hun til sin ærgrelse, at tårerne løb ned ad hendes kinder. Hvad om deres moder havde levet og set sine børn vokse op? Hun ville sikkert have frydet sig over sin yngste. Men vedben'en på hendes grav var forlængst tyk og tæt, og Niels havde kun sjældent hørt hendes navn nævne. Selv i Ingeborgs erindring udviskedes mindet om hendes mors ansigtstræk

mere og mere, og hun beklagede dybt, at moderen aldrig var blevet malet.

»Hvad var det så, du ville bede mig om, Niels?« spurgte Ingeborg, da hun vendte tilbage til nuet.

»Jo, ser du, Ingeborg«, Niels nølede lidt, »jeg ville jo gerne, om Christiane blev bedt med til brylluppet på Bramming.«

»Det lover jeg!« forsikrede Ingeborg varmt, »og hils så din lille kæreste fra din gamle søster og sig til hende, at hun skal være mig hjertelig velkommen i familien!«

Så oprandt endelig den 10. oktober. Vejret var strålende, og der var spillemænd foran porten, og lidt efter lidt fyldtes huset med slægt og gode venner, der i forhallen blev budt velkommen og beskænket af Wilhelm.

I salen, hvor provst Jacobsen, der var svoger til brudgommen, skulle korpulere det unge par, var rejst et improviseret alter, og ovre i havesalen var dækket et hesteskoformet bord smykket med vinløv og efterårets smukkeste blomsterpragt, medens gavebordet stod i den røde stue.

Ingeborg, Henriette og tante Benedicte klædte bruden, og det var et taknemmeligt arbejde, for hun var en lille, ferm og let jomfru, og glæden forskønnede hendes i forvejen smukke ansigt.

I den grønne stue ventede farbror Terman, brudepigerne og brudesvendene, medens brudgommen og alle gæsterne var gået ind i salen. Det var for Terman Øllgård en af livets store dage. Som herre på Bramming følte han sig som slægtens overhoved. Var det ikke til ham, de altid var kommet om hjælp og bistand, når død eller nød gjorde sit indhug i familiekredsen? Først havde han haft søster Mettes døtre i sit hus, og han havde sørget for at få dem standsmæssigt bortgivet. Nu skulle bror Søren og Susannes datter drage af gårde, og han stod igen i fars sted, og snart blev det vel Ingeborg fra Sneum. Hendes broder Rasmus havde allerede foden under eget bord. Havde blot ikke Wilhelm haft den ulykkelige kærlighed til den gårdmandstøs fra Sdr. Høe. Det var jo uden al fornuft, når han så let som fod i hose kunne få en hvilken som helst herregårdsfrøken, købmands- eller præstedatter. Terman Øllgård begreb det ikke; men det var, som om Wilhelm slet ingen standsfølelse havde.

Henriette åbnede døren til soveværelset for at lade bruden gå ind i den grønne stue. Terman Øllgård gik hende i møde og tog fra sin frakkelomme en svær guldkæde og lagde om hendes hals. »Det er min afskedsgave til dig, lille Ingeborg«, sagde han højtidsfuldt, og i en bevæget tone tilføjede han: »Du har forskønnet mig mangen en dag. Glem ikke din gamle farbror, og Vorherre være med dig!«

De gik frem igennem stuerne. Brudepiger og brudesvende dannede espalier, og brudekonerne lod deres lange silkeslæb bruse ud over gulvet på vejen frem mod salen, hvor alle rejste sig ved brudens komme.

Salmen: »Du ledte frem« lød festligt gennem huset, og provsten erklærede efter en hjertelig tale købmand Niels Thoersen og jomfru Ingeborg Øllgård for rette ægtefolk at være, og da alle havde gratuleret, gik man med brudeparret i spidsen over i havesalen, hvor festmåltidet ventede.

Ved bordet sad Ingeborg mellem sin kæreste og sin broder Nicolaj, og det slog hende, at Wilhelm i sin tid havde været lige så livsglad og kåd som Nicolaj nu var. Om hun begreb, hvorfor han var blevet så højtidelig. Der var dog adskillige af de vakte, der havde bevaret deres gode humør. Men Wilhelm var så grublende, så hun sommetider dårligt kendte ham. Hvad lignede det også at sidde og mugne i Ansager? Når dansen begyndte, ville hun være den første på gulvet. Så kunne Wilhelm snakke præstesnak med hvem han ville. Blandt bryllups-gæsterne var en fætter til brudgommen, og Ingeborg besluttede, at hun ville søge at indfange ham og på den måde ærgre Wilhelm.

Da de dansede ecossaise, kikkede hun skælmsk på sin partner, og til sin glæde mærkede hun, at han lagde sin arm fastere om hende. Wilhelm dansede med Volborg, og hun bemærkede hvor irriteret han så ud, og opmuntret drev hun gækken videre. Mellem dansene skjulte Ingeborg sig for Wilhelm, og hun dukkede først op, når hun var sikker på, at han vendte ryggen til, og hver gang dansede hun ud, før han nåede hen til hende.

Å, som hun morede sig over at drille ham. Blodet skød op i hendes kinder, og en vildskab, hun aldrig tidligere havde kendt, rev hende med sig, så hun hverken sansede eller samlede ud over det ene at smutte væk fra Wilhelm og at danse, danse,

danse, ligegyldigt med hvem, blot ikke med ham, hvis ansigt var blevet blegt af vrede.

Hvorlænge Ingeborg sådan svævede rundt i salen, vidste hun næppe, og hun blev først sig selv, da hendes broder Wilhelm lagde sin hånd på hendes arm og sagde: »Jeg skal hilse dig fra Wilhelm. Han lånte en hest og red hjem. Der var noget i vejen, men han sagde ikke hvad.«

Ingeborg blegnede. Hun syntes, loft og gulv tog til at svaje, og greb fast i sin broders arm. I samme nu var hun klar over, at hun havde drevet gækken for vidt. Gråden pressede i hendes hals, og ilsomt løb hun gennem stuerne op på et loftskammer, og her knækkede hun sammen.

Da brudeparret under megen halloj blev ført til deres kammer, manglede de Ingeborg og Wilhelm i flokken, og man troede, de sværmede i parken, hvorfor ingen tænkte videre herover, og mens Ingeborg fra Varde gemte sig i sin fæstemands arme, sad Ingeborg fra Sneum fortvivlet og ene i en krog på loftet.

PRÆSTEKONE I ANSAGER

Da præstefolkene i Ansager gerne ville beholde præsteembedet i familien, havde Terman Øllgård hos Kongen tilbyttet sig kaldsretten til Ansager kirke mod at give afkald på sin kaldsret til sognepræsteembedet i Gørding, og det blev Terman Øllgård, der måtte tale de unges sag hos sin svoger, så han gik ind på at nedlægge embedet til fordel for sin søn. Til gengæld fik han for livstid 8 fag hus i præstegården og en pension af 120 rigsdaler, og for hans eventuelle enke 60 rigsdaler om året.

I et brev af 10. maj 1804 meddelte provst Sølling i Thorstrup, at biskop Middelboe havde anerkendt pastor Georg Fabricius fratræden fra embedet, og 4 dage senere modtog Wilhelm Fabricius sin morbrors kaldelse, der allerede 8. juni blev stadfæstet med et kongeligt kaldsbrev.

Såsnart de gamle præstefolk havde rømmet deres lejlighed, blev den grundigt restaureret, da Ingeborg havde sine bestemte fordringer til en boligs udstyrelse, og nu var der håndværksfolk overalt.

Med de forlovede gik det op og ned. Det var kun sjældent, de stemte sammen, og alle i familien undrede sig over, hvorfor de havde forlovet sig. Else Fabricius, der kunne forstå, at hendes søn var ulykkelig, prøvede en dag på at tale med ham om Ingeborg, men hun fik kun undvigende svar.

Den 10. september var der høstgilde på Bramming. Der skulle efter spisningen danses i salen, og naturligvis red Wilhelm derover; men hele tiden tumlede han med tanken om at hæve sin og Ingeborgs forlovelse.

Han nød maden og vinen, og den festlige atmosfære i huset fik ham til at glemme sine skrupler. Under dansen svingede han Ingeborg, så de begge blev øre og kåde, og da natten kom, søgte han hendes leje, og i et hidsende favntag gav Ingeborg sig hen til ham.

Hun var 30 år, og hun hengav sig med al den tilbageholdte lidenskab, der i årenes løb var oplagret i hendes sind. Da hun knugede sine arme om ham, som om hun ville fastholde ham for stedse, blev Wilhelm næsten ængstelig for hende, men nu var der ingen vej tilbage.

De holdt bryllup godt en måned senere, den 13. oktober, og da vidste Ingeborg, at hun skulle være moder, hvad der på samme tid gjorde hende både lykkelig og nervøs, og for Wilhelm var hun næsten umulig at omgås.

Til alles forundring stod deres bryllup ikke på Bramming, men i Ansager præstegård. Årsagen var, at pastor Fabricius var syg og sengeliggende, desuden kunne de heller ikke længere udskyde tiden.

Ingeborg var nu præstekone i Ansager; men skulle hun være ærlig, var der nu det, hun hellere ville have været. Havde ikke Ansager været så afsides, havde det vel nok været lettere; men Ingeborg havde hele sit liv boet på et befærdet strøg. På Sneumgård og Bramming havde de fået alle nyheder ind ad døren, og der var kommet mange fremmede. Her i Ansager skete intet, og der kom kun få. Bønderne herovre var, på nær knivsmedene i Kvie, nogle hjemfødinge, for hvem Varde var ensbetydende med verdens grænse. De eneste familier, de havde omgang med, var sognefoged Jens Bertelsens på Mølbygård og møller Niels Jepsens, og så var der naturligvis provst Søllings og kirkesanger Urups i Thorstrup.

Det kneb for Ingeborg at komme ud af det med sin svigermoder. Ligegyldig hvad det var, de talte om, plejede hun at sige: »Sådan har vi nu altid gjort!« og det var tydeligt, at svigermoder mente, at de skulle fortsætte heemed, som de plejede.

Svigerfader var lettere, han blandede sig aldrig i noget og opholdt sig mest i sit studerekammer.

Det værste i huset, syntes Ingeborg, var svigerforældrenes stadige renden frem og tilbage gennem stuerne. Som regel holdt de dørene åbne så længe, så varmen trak ud, og svigermoders spørgen var til at blive gnaven over. Altid havde hun en historie at fortælle fra købmandsgården i Varde, hvor alt syntes at have været fuldkomment. —

De havde et efter forholdene godt landbrug, og Wilhelm var dygtig til at forestå avlingen; men sammenlignet med

Sneumgård og Bramming var det for intet at regne, og Ingeborg ønskede, at Wilhelm havde været proprietær. Præst, det var sådan hverken det ene eller det andet. De kom i rang og anseelse næppe højere end ridefogeder og herredsskrivere. Ville man være anset og regnes for noget i en videre kreds, måtte man være herremand eller købmand, og Ingeborg ville nu have foretrukket en herremand.

Trods alt holdt hun meget af Wilhelm, i alle tilfælde ville hun ikke undvære ham. Da de havde været gift i 8 måneder, fik de en lille dreng. Han blev født den 10. juni 1805, og fra den dag syntes Ingeborg, at livet var blevet lettere at leve. Det var ligesom hun havde mere at skulle have sagt. Her var i alle tilfælde et område, hvor faster Else, eller svigermøder, som Ingeborg nu sagde, måtte lade hende bestemme, for drengen var hendes. Barnet blev døbt samme dag og fik navnet Niels Georg, og Wilhelms lykke og glæde var så stor, så Ingeborg for en tid glemte alle fortrædeligheder. Kort forinden havde Henriette og Hack fået en lille pige, og Ingeborg håbede inderligt, at barnet måtte leve, for Henriette havde snart fået nok af små kister. Særligt nok, for hun var så frisk; men når det skulle gå for sig hvert år, var det vel intet under, om nogle af børnene skrantede. Selv skulle Ingeborg vide at sørge for, at der skulle gå både to og tre år fra fødsel til fødsel. Da Niels Georg blev fremstillet i kirken, havde de haft deres første familiefest. Det var søndag den 11. august, og provst Sølling prædikede den dag i kirken, der var fyldt til trængsel, da folk ønskede såvel at høre provsten som se præstefamilien, det var ikke så ofte, der skete noget i Ansager. Det var farmor og Maren Thoersen fra Varde, der bar barnet. Fadderne var Terman Øllgård fra Brammnig og sognepræst Jens Foss fra Haude; men desuden var de der både fra den kampmannske gård, farbror Hans Wulff og tante Benedicte, Ingeborg og Niels Thoersen og Ingeborgs brødre.

SLÆGTEN

Så ofte Ingeborg kunne, tog hun ind til Varde for at besøge sin kusine Ingeborg Thoersen, og hun blev gerne herinde nogle dage for at gå på visitter hos slægt og venner. Apoteker Helms og prokurator Lunds koner var hendes kusines veninder, og Ingeborg syntes godt om deres livlige væsen. Sidst Ingeborg var i Varde, så det ud som tante Benedicte ikke havde langt igen. Farbror Hans Wulff trippede sørgmodigt rundt, og Ingeborg forstod, hvor ene han ville blive efter sin hustrus død. Skade at de aldrig havde fået nogle børn.

I en alder af 60 år døde Hack Kampmann i Varde den 8. juli 1807, og det var en stor sorg for hele familien; men selvsagt ramte det Henriette hårdest. Hun stod alene med sin store børneflokk, den vidtomspændende forretning og det store gods. Af sønner til at videreføre arven var der kun Niels; men da de var så mange søskende, kunne det blive vanskeligt nok for ham at overtage Sneumgård. Henriette var kun 41 år, og hendes mindste lille pige var lige fyldt 3 år. Desværre havde Henriette aldrig beskæftiget sig med andet end sine husmoderlige pligter. Foreløbig måtte hun lade alt gå på bedste måde, da hendes kræfter i øjeblikket ikke slog til.

Den 29. januar 1808 kom der igen en lille dreng i Ansager præstegård. Han blev døbt dagen efter og blev nævnt op efter Terman Øllgård og fik navnet Terman Øllgård Fabricius. Da han 3. april blev fremstillet i kirken, blev han båret af sin farmoder og faster Eleonora (der nu var på Bramming) ledsaget af jomfru Busch. De to morbrødre Wilhelm Øllgård fra Bramming og Niels Kampmann fra Varde stod fadder sammen med møller Niels Jepsen fra Ansager.

Henriette, der havde skrantet siden Hacks død, døde uventet den 19. december 1808 kun 43 år gammel, og sjældent havde Ingeborg oplevet noget, der rystede hende så dybt. De grædende børn, ligtoget gennem de julesmykkede gader, den

uhyggelige jordpåkastelse, det var alt sammen så trist og deprimerende. Henriette havde været billedskøn i sin kiste, og hun havde heller ikke lidt stort. Det var snarere, som om livet efter Hacks død var blevet uvirkeligt for hende, og da influenzaen kom, var hun uden modstandskraft.

Det var ellers en underlig urolig tid, de levede i. Kejser Napoleon havde gjort verden helt forstyrret, og den faldt sikkert aldrig i lave igen, så det var næsten en forbrydelse at føde børn i sådan en tid. Hos kusine Else i Ribe havde de i denne tid indkvartering af spanske ryttere. Der var kommet 600 mand den 23. marts, og de var med deres heste indkvarterede helt op til Darum sogn.

Hos kammerråd Kraghs i Porsborg havde de en oberstløjtnant d'Bečiar indkvarteret med sin adjutant og oppassere. Jacob og Terman var helt forgabt i spaniolerne, og kammerråd Kragh selv kom udmærket ud af det med de spanske officerer, der havde for vane at samles i hans hus. Men der var heller ingen, der kunne begå sig som Jacob Kragh. Han havde altid et lunt glimt i øjet og var så beleven. Trods hans lange, hvide lokker var Ingeborg vis på, at han endnu var lige så fyrig, som hans ansigtsfarve var frisk.

Da spaniolerne drog af sted, græd de ribe piger, som de var piskede. Nogle forsvandt sammen med soldaterne, og der havde været scener i samme anliggende mellem mange ægtefolk.

Næppe var spaniolerne borte, før der kom 1500 franskmænd, der ligesom spaniolerne blev indkvarterede i by og omegn; men heldigvis slap både Sneumgård og Bramming for indkvartering af fremmede krigsfolk.

Året 1809 bragte forskellige begivenheder i familiekredsen, der berørte Ingeborg dybt. Den kampmannske gård gik for anden gang ud af familiens besiddelse, idet den blev solgt til købmand Niels Jacobsen fra Fanø, og søskendeflokken flyttede til Sneumgård, hvor Christiane og Niels holdt bryllup, uden at de endnu havde opnået at få en endelig ordning med boet.

Nogle dage efter Niels' bryllup kom der ridende bud fra Varde, at hendes kusine Ingeborg Thoersen var død i barselseng kun 31 år gammel. Siden hendes moders død var intet gået Ingeborg sådan til hjerte som denne efterretning, og så hurtig hun kunne kørte Ingeborg til Varde. Niels Thoersen

havde lukket sig inde i sit kontor og ville ingen tale med, og børnene var så forsagte og så forgrædte, så det var en ynke. Magen til sorg og elendighed skulle man lede efter. Nabokonerne, der allerede havde klædt Ingeborg lig, fortalte, at Niels Thoersen havde nægtet at tro, at hans hustru var død. Få minutter forinden havde han været inde for at se til hende, og da havde hun haft barnet ved sit bryst. Fysikus sagde, at det var en blodprop, der havde endt hendes liv.

De havde kun været gift i 8 år, og Ingeborg huskede så tydeligt deres bryllup. I fem år havde Niels Thoersen været enkemand efter kusine Maren, men endda var han svært ungdommelig og havde ført sig så elegant, så alle de unge piger var betaget af ham. Han havde været i borgervæbningens løjtnantuniform, og kusine Ingeborg havde været lykkelig og stolt over at blive hans hustru.

Ingeborg sukkede, der kunne være besværligheder i Ansager, og forholdene var hende for små; men undvære Wilhelm — aldrig. Hun blev sindssyg, om hun skulle være alene. Hun forstod så godt, at unge enker giftede sig påny.

Thoersen blev på sit kontor, til Wilhelm fik ham til at åbne for sig; men han hverken sansede eller samlede, og da de var til begravelsen, gik han som en søvngænger. Ingeborg havde haft to af børnene ved hånden, og hun syntes, at hun i deres små ansigter genoplevede sin egen smerte ved sin moders kiste.

Den 7. august 1810 fik Niels endelig skøde på Sneumgård. Nu var det at håbe, at tiderne blev sådan, at han kunne forrente gården; men foreløbig havde han og Christiane et vældigt mod, og de var lykkelige for deres lille pige, Sophie, som Wilhelm Fabricius stod fadder til.

I Ansager præstegård fik de deres tredje dreng den 20. januar 1811. Det var i den hårdeste vintertid, og der var en knaphed og nød i mange hjem, som man ikke havde kendt før. Fattigfolk og embedsmænd var værst stillede. Folk på gårdene havde deres på det tørre, og her i Ansager præstegård skulle de ikke klage.

De holdt barnedåb den 1. juli, og drengens navn blev Hans Ditlev. Kusine Ingeborg Hillerup var kommet helt ovre fra Fyn for at være drengens gudmoder, og den lille jomfru Trine Hjerrild, Øse præstegård, holdt huen. De to gamle farbrødre,

Terman Øllgård og Hans Wulff, stod fadder tillige med borgerkaptajn Niels Thoersen.

Samme år døde deres gamle, afholdte biskop Middelboe i Ribe. Som hans efterfølger i embedet udnævnte kongen biskop Hjort, der var kendt som en godhjertet mand. Den nye biskop havde en stor børneflokk, hvad der kunne være besværligt nok i tider som disse. Wilhelm vidste, at biskoppen gav sig en del af med digtning og bl. a. havde skrevet salmen: O gode Gud jeg takker dig! Såsnart Wilhelm skulle til Ribe, var det hans agt at hilse på sin nye overordnede.

Da det nye år 1813 kom, gik staten fallit, og alt var kaos og opløsning; men nu var krigen Gud ske tak ved at ende, så der kunne være håb om, at trængslerne snart var forbi, for skulle dette vare længe, blev alle betlere. En tønde rug, som de tidligere gav 6 rigsdaler for, kostede i vinter 131 rigsdaler, og det var mere, end de fleste familier tjente i et år.

Terman Øllgård på Bramming havde tabt mange penge, da bønderne i Vejrup, der havde fået selveje, betalte ham med de elendige papirpenge, hvis værdi var blevet nedskrevet til en tiendedel.

I Ribe og omegn havde de i tre måneder haft lithauske og franske soldater indkvarteret; men også denne gang var man gået fri på Bramming og Sneumgård, hvor Ingeborg og Wilhelm havde været den 29. maj i anledning af en lille søns dåb. Drengen var blevet opkaldt efter sin farfar og var kommet til at hedde Hack Kampmann. Ingeborg var gudmoder, og Volborg holdt huen. Faddere var Terman Øllgård og købmændene krigsråd Landrup og Westesen fra Varde.

Som det var naturligt, kom de ved bordet til at tale om de trykkende forhold, og Terman Øllgård havde oplyst, at han næppe troede, at han havde tjent 25 rigsdaler, når året var omme.

Alle på egnen var rædselsslagne ved tanken om, at russerne nærmede sig, og man havde travlt med at grave sit sølvtøj og sine værdier ned i haverne eller skjule dem i klynhusene, da man aldrig kunne vide, hvordan den kommende tid ville arte sig.

Nogen større russisk invasion blev det dog ikke til, og da

der endelig kom en afdeling donkosakker til Ribe, viste de sig at være meget bedre end deres rygte, og alt gik fredeligt til. De var fremmedartede og meget ejendommelige at se på. Nogle af dem var rene drenge, andre var gamle, arrede krigskarle med brystet dækket af medaljer fra mange krige. De havde slået sig ned rundt om domkirken, og de stegte kød på spid over flammende bål.

Så sært det lød, gik rygtet, at bispinde Middelboe og hendes søster, enkeprovstinde Tolstrup, holdt selskab for de russiske officerer, hvad der forargede mange patriotiske mennesker.

Det forundrede derimod ikke Ingeborg og Wilhelm, der vidste, at inden bispinden i 1807 var kommet til Ribe, havde hun været hofdame hos de russiske prinsesser i Horsens; og hvert år fik hun stadig en sum guldpenge fra Rusland. Så det var ret naturligt, at hun som den eneste i byen, der talte russisk, åbnede sit hjem for officererne.

— Den 28. april døde den gamle pastor Fabricius, han havde prædikedet i kirken nytårsdag og havde egentlig ikke været syg, og til det sidste havde han syslet i sit studerekammer. Ingeborg syntes, at hendes svigermoder ligesom blev mindre, da hun blev enke.

Den 6. april 1815 fødte Ingeborg en lille pige. Wilhelm Fabricius både lo og græd, og Ingeborg selv var så glad, som hun ikke havde været længe. Drengene skiftedes til at vugge den lille pige, og når hun om aftenen blev badet, var hele familien forsamlet. Hun var blevet døbt umiddelbart efter fødselen med navnene Katarine Andrea Wilhelmine Fabricius, og 28. maj blev hun fremstillet i kirken. Da alle måtte spare, havde de denne gang undladt at byde familien. Ingeborg bar selv barnet, og deres husjomfru, Else Markusdatter, holdt huen. Faddere var sognefoged Jens Bertelsen, kirkesanger Urup og deres huslærer, seminarist Niels Horsbøl.

Fattigdommen blev med hvert år mere og mere almindelig. Det var svært for alle, men særlig hård var tilværelsen for dem, der ikke havde avling, og hele embedsstanden led nød og var på vej til at blive betlere eller bedragere.

Niels fra Sneumgård, der ellers var hæderligheden selv, havde forsøgt at få en drift stude smuglet over toldgrænsen

og havde været så uheldig at blive inddraget i en stor toldaffære, hvis optrevling vakte opsigt over hele landet.

Niels fik en bøde på 96 rigsdaler og slap for videre tiltale; men ellers slog bøderne ned som et haglvejr. Major Ingwarssen, Elisabethsminde, havde rekorden med en bøde på 8916 rigsdaler.

Smuglerierne, der væsentligt var foregået over Foldingbro, bragte ulykke over mange embedsmænd. Toldkasserer, major Schlambusch slap underligt nok med en bøde på 100 rigsdaler, endda man anså ham for at være en af hovedmændene. Men han var snu og havde de rette forbindelser. Derimod fik toldkontrollør Abell i Gredstedbro 12 års tugthus og toldinspektør Ove Høgh Guldberg 8 års tugthus. Fuldmægtig Hillerup i Kolding, der havde udstedt falske sedler og efterskrevet andres navne, blev dømt til livsvarigt tugthus.

Dommene over Abell og Guldberg rystede alle i Vestjylland, og folk var fyldt med harme over den hårdhed, der blev udvist mod de dømte. Denne offentlige tilkendegivelse havde til følge, at de idømte straffe året efter blev ændrede til, at Abell blev idømt et år og Høgh 8 mdr.s fængsel.

Ved samme tid døde biskop Hjort, og da boet blev opgjort, viste det sig, at han havde lånt af de offentlige kasser, og bispinden måtte afhandle med kreditorerne, der fik 39 pct. af deres tilgodehavende.

I Ansager var livet uden lyspunkter, og Ingeborg var trykket over den herskende fattigdom, på hvis baggrund selv deres enkle husholdning virkede overdådig.

Gudskelov havde de fleste mennesker her i Vestjylland altid handlet i Hamburg-mønt, og det faldt da heller ingen ind at sælge for de papirpenge, de lavede inde i København. Så beholdt man hellere sine kreaturer, uld, voks og honning. Og de sølvdalere, der var i kisterne og strømpeskafterne, blev, hvor de var.

WILHELM ØLLGÅRD

Det var den sidste dag i året 1810. Arbejdet var endt, og hovbønderne, der havde tærsket i loen, var draget af gårde. Terman Øllgård havde netop låset sine regnskabsbøger ind i arkivrummet, da døren til kontoret blev åbnet, og Wilhelm kom ind.

Der var noget alvorfuldt over Wilhelms ansigt, og det slog Terman Øllgård, at hans nevø kom for at prøve kræfter med ham angående Divert, og uvilkårlig rustede han sig til kamp, for selv om pigen kunne være god nok, frue på Bramming skulle hun aldrig blive, og kaste sin arv bort for hendes skyld ville Wilhelm vel ikke?

»Hm, hm«, det kneb for Wilhelm at komme i gang, og hans farbror hjalp ham ikke. Men tøvede Wilhelm med at begynde, blev det ligesom når sluserne åbnedes for en længe tilstængt fos. Da han endelig fik mæle, vældede åringers bitterhed og oppositionstrang ud i en fossende ordflo, der bevirkede, at Terman Øllgård blev ganske målløs.

»Ja, farbror Terman, jeg ville blot sige, at nu må det komme til en klaring mellem os angående min fremtid. For jeg vil ikke længere blive ved at gå på denne måde.«

»Har du noget at klage på?« spurgte Terman Øllgård med påtaget rolig stemme, og Wilhelm svarede bittert: »Noget at klage på? Ja, det er lige, hvad jeg har! Jeg er 38 år gammel og har i en halv snes år holdt af en pige; men tro mig om jeg blot een gang har kunnet følges med hende til en sammenkomst. Min lille halvbroder er herre på Sneumgård og fader til et barn. Jeg er forvalter — nej, knægt — her på Bramming. For du har taget al selvstændighed ud af mit liv, og hvad har du givet til gengæld? Et smukt hjem! Javel! Men et smukt hjem er en ringe erstatning for en piges kærlighed og tabet af ens frihed og selvagtelse!«

»Ti!« tordnede Terman Øllgård, og i en bitter tone tilføjede han: »Det er takken, jeg får. Jeg havde dog ventet, at du ville anerkende, at jeg stedse søgte såvel dit som dine søsken- des bedste!«

»Ja! Når vi ville lade os støbe i din form, farbror«, svarede Wilhelm; »men nu vil jeg vide det! Er jeg arving til Bramming, og kan jeg sige til Divert, at hun kan berede sig til sit bryllup?«

Det var ligesom, der var is i luften imellem dem, og Terman Øllgårds ansigt blussede af vrede, medens Wilhelms træk var askegrå: »Du kan fanden, kan du«, tordnede Terman Øllgård, idet han huggede sin hånd i skrivepulten. Bramming er min ejendom, og når jeg er død, kan du læse i mit testamente, hvem min eftermand bliver! Men et kan jeg sige dig i dag: Divert bliver ikke frue på Bramming; men det står til dig, om du vil holde fast ved hende. Du kan komme om en måned og sige besked. Indtil i dag har du været mig i søns sted, og jeg agter ikke at slå hånden af dig. Men må jeg give dig et godt råd, så find en ung jomfru af din egen stand. Afdøde etatsrådindens kammerjomfru, så ferm hun monne være, passer ikke i vor kreds.«

Der gik en måned, før de talte sammen, og Terman Øllgård håbede, at Wilhelm havde sundet sig, nu han vidste, at hans valg af kone skilte ham fra at blive arving til Bramming.

Det var igen på kontoret, de mødtes, og der blev denne gang ikke vekslet mange ord imellem dem.

»Hm, hm«, det var Terman Øllgård, der famlede efter ord; men pludselig fattede han sig og spurgte: »Divert eller Bramming?«

De få ord traf Wilhelm som et kølleslag. Det trak om hans mundvige, og hans øjne afspejlede tvivl og vantro. Var sagen virkelig så enkel for farbror? Så skulle han få det svar, han fortjente, selv om det gjorde Wilhelm ondt for stedse at måtte opgive håbet om at blive ejer af Bramming.

»Divert!« svarede han hårdt. »Og for at farbror kan vide det, rider jeg fra i dag hver aften til Sdr. Høe for at sove sammen med min fæstemø!«

»Skal det være sådan, som du siger, er det bedst, at der

bliver bygget et våningshus på Nygård. I kan holde bryllup, når huset er færdigt!«

Det blev som Terman Øllgård havde tilkendegivet, og byggearbejdet var færdigt hen mod høsten. Den 13. september blev Divert og Wilhelm ægtefolk, og den 9. oktober blev Divert moder til en lille dreng, der i dåben fik sin farfars navn, Niels Øllgård.

Wilhelm fik den 28. september forpagtningskontrakt på Nygård, der var en ret herskabelig ejendom. Hovedbygningen var rummelig. Avlsbygningerne store og solide. Jordarealet var nyopdyrket hede, der var i god kultur, og gården havde en udmærket besætning. Der var blevet henlagt en halv snes mindre ejendomme under gården, så alt var forsvarligt og godt; men der var ligesom ingen glæde ved det for Wilhelm, for trods alt hang han ved sin farbror, og de var ikke længere så fortrolige venner som før.

Divert var glad for sin dreng, og hun passede huset og gjorde, hvad hun skulle; men hun følte sig ikke hjemme i det store halvtomme hus, og for hver dag, der gik, længtes hun mere og mere efter sit lille barndomshjem, hvor alt vel nok var fattigt, men hvor der både var sang og kærlighed.

Sådan gik dagene til hen mod jul, da brast det en dag for Divert, der hulkende kastede sig over sin seng og klagede: »Å, Wilhelm, jeg burde have ladet dig gå for år tilbage. Jeg er for ringe en kone for dig! Hver dag mærker jeg, at du sammenligner mig med din søster og svigerinde, og jeg er jo helt anderledes end de er, — en fattig gårdmandstøs, der er blevet gammel og halvfalmet inden tiden!«

Der var brod i Diverts ord, for sådan havde Wilhelm til tider følt det, efter at terningerne var kastede. Så mange af ungdomsårenes forhåbninger var med hans giftermål skrinlagte, og der havde været dage, hvor han spurgte sig selv, om det var en stor kærlighed eller en stor stædighed, der havde fået ham til at holde fast ved Divert? Skulle Wilhelm være ærlig, vidste han det ikke i dag; men han var redelig, og han ville gøre sit til, at Divert skulle blive lykkelig.

Undvære hende var ham i alle tilfælde umuligt. Divert var blevet en del af hans liv, og hun var moder til hans dreng. Nu gjaldt det om at finde ud af, hvorledes han bedst kunne

hjælpe hende til at leve sig ind i familiekredsen på en naturlig måde. I det samme slog det Wilhelm, at han ville bede Ingeborg komme og være en tid hos dem. Han var vis på, at det var en opgave, der ville fornøje Ingeborg. Huset skulle møbleres og udsmykkes og Divert lære sæd og skikke i et herregårdshjem.

Wilhelm bøjede sig over sin grædende hustru og kaldte hende ved alle de navne, som han i deres ungdoms vår havde givet hende men siden glemt. Lidt efter lidt stilnede Diverts gråd af. Hun lyttede til den nye klang i Wilhelms stemme, og et håb gryede i hendes indre. Hun havde været så bange for, at Wilhelm havde fortrudt, at han havde holdt fast ved hende, og det havde ligesom lammet enhver lyst i hendes sind — og så var der det, at barnet var kommet så kort efter brylluppet. — Divert græd igen. For hun mindedes en sollys septemberdag for længe, længe siden, da to unge mennesker i ly af en gammel eg gav hinanden jaord.

Wilhelm kaldte hende igen i dag ved alle de snart glemte navne, og hun slog armene om hans hals og trykkede sig ind til ham som den gang under den gamle eg ovre i Endrup skov.

BRANDENE

Der strålede lys ud fra alle vinduer på Bramming, hvor kancelliråd Terman Øllgård havde samlet sin store slægt om sig i anledning af årsskiftet. Det var søndag den 2. januar 1819, og når festen først blev holdt i dag, skyldtes det, at familien fra Ansager nu i ro kunne forblive her en uges tid og Wilhelm Fabricius hvile ud efter de mange kirketjenester i julen og nytåret.

De var her alle. Præstefolkene, børnene og farmor, og de var her uden ængstelse, for faster Anne Eleonora vogtede præstehjemmet i deres fravær. Iøvrigt var hele huset fuld af slægtninge, da de kom. Farbror Hans Wulff og tante Benedicte, kusine Else Kragh og hendes sønner, samt broder Rasmus, — der nu var blevet enkemand, — med sine syv børn. Samtidig med dem kom vognen fra Sneumgård med Christiane, lille Hack og Niels, og de havde søster Volborg og hendes mand, krigsråd Ludvig Muus med. Det var første gang i de seks år, der var gået siden Volborgs bryllup, at Ingeborg så sin søster, der stadig var lige så let og væver som den dag, hun holdt bryllup.

Købmand Thoersens fra Varde og provst Jacobsens fra Darum kom næsten samtidig, og Ingeborg syntes, at hun kunne spore, at begge familierne savnede kvindeligt røgt. Sørgeligt at begge hendes kusiner skulle dø så unge fra deres børn.

Ingeborgs stedsøster, Margrethe Hedvig, — der nu var frue i den kampmannske gård og gift med købmand Jacob Jacobsen, en broder til provsten, — havde sin lille pige med; medens hendes anden stedsøster Ingeborg Christiane fra Øse præstegård havde ladet sine småfolk blive hjemme. Pastor Mathiasen, der beundrede Wilhelm, skyndte sig hen til ham, så snart der var lejlighed dertil, for at drøfte teologi med ham.

Ved middagen havde farbror Terman tante Benedicte til bords; til højre for dem sad farbror Hans Wulff med Inge-

borgs svigermoder, og til venstre ...? Der gik et ryk igennem Ingeborg, da hun blev det var. — For var det ikke Divert, der sad ved siden af farbror Terman? Som bordherre havde hun sin svoger, kontorchef Rasmus Øllgård fra det kongelige rentekammer.

Pladsen tilkom egentlig hende eller kusine Else Kragh fra Ribe. De plejede skiftevis at sidde til venstre for farbror. Det var kun sjældent, farbror Terman brød en regel, men Ingeborg glædede sig over, at det var sket i aften. Selv sad hun mellem sin broder Wilhelm og provsten, og det var sidstnævnte, der var hendes bordherre, men hun ænsede kun sin broder, der så både glad og bevæget ud. Endelig havde farbror Terman gjort Divert afbigt og givet hende den plads i familiekredsen, som hun så længe havde været udelukket fra. Hun havde i sandhed ikke siddet til højboards.

De solide retter, vinen og varmen i rummet gjorde dem muntre og meddelssomme. Da de var nået gennem de første retter, og der var en lille pause, blev der slået på et vinglas, og Rasmus Øllgård rejste sig for at tale:

»Når man har en stor familie som jeg, betænker man sig mange gange, før man ved vintertide begiver sig på rejse fra København til Bramming. Vi plejer jo at holde jul hos Nicolaj i præstegården ude ved Fredensborg, men jeg ville gerne, at mine børn en gang i deres liv skulle opleve en jul her i vor slægts gamle rede hos farbror Terman på Bramming. Kære, gamle farbror«, — kontorchefens stemme skælvede kendelig, — »hvor har du dog været god imod os alle, og hvor ville vort liv have været fattigt uden dig. Jeg taler ikke på egne vegne. Bror Nicolaj bad mig hilse dig og sige tak for alle dine uendelige velgerninger mod vi søskende, som du så kærligt har vogtet siden den dag, hvor farbror kørte en flok hulkende børn bort fra vort barndomshjem på Sneumgård. Men vi var jo ikke de eneste. Vore kusiner fra Darum præstegård og Varde havde du også omsorg for, da de blev forældreløse, og hvor har du støttet med råd og dåd alle vegne. Hvor længe vi skal få lov at beholde farbror, ved jeg ikke; men jeg ønsker, at vi endnu i mange år må samles med farbror i vort gamle slægtshjem.«

Ingeborg pudsede næse. Bror Rasmus havde ret. Bramming

var slægtens hjem, en klippe midt i al uroen. Hos farbror Terman var der tryghed.

Den gamle var selv bevæget, hvad der kun sjældent skete. Hans ansigt lyste af stille lykke, og der var et skær af mildhed over hans træk, som Ingeborg ikke mindedes, hun tidligere havde set: »Hm — hm«, kancelliråden rejste sig efter at have slået på sit glas, og en stilhed som i en kirke sænkede sig over rummet: »Mine kære slægtninge! — — Tak, I trodsede afstandene og kom. — — Uden jer var der jo ingen fest blevet! Jeg er gammel, og livet går mod hæld; men jeg har haft et rigere liv, end der bliver de fleste beskåret —«. De var alle så bevægede, for de følte, at det var eet af et menneskelivs store stunder, de blev indviede i. Farbror skulle just til at fortsætte sin tale, da de på en underlig brutal måde blev revet ud af højtideligheden, for pludselig stod Anne Else i døren og vred sine hænder, medens hun stammede: Det brænder, — det brænder. Det er vesterhuset, der brænder.«

De så alle forskrækkede fra Anne Else til farbror Terman, der i et kort nu syntes tvivlrådig; men hurtigt fattede han sig og var som et langt liv igennem den myndige godsherre, og korte og knappe faldt hans ordrer: »Du Wilhelm rider til Nygård og henter dine karle. Anne Else, løb så hastigt du kan over til kirken og giv dig til at røre kirkeklokken! De herrer må hastigt hjælpe med at redde dyrene og øse vand! Velbekomme!«

Det var i sandhed en uhyggelig afslutning på et familiesamvær. Ingeborg følte tårene løbe ned ad sine kinder, da hun sammen med de øvrige damer stod ved vinduerne i den grønne stue og så ilden slå ud gennem taget på vesterhuset. Gennem flammernes knitren og nedstyrtende bjælkers bragen hørtes staldstudenenes uhyggelige brølen, og Ingeborg følte det som en personlig smerte. Alle disse dejlige dyr, der nu omkom i flammerne.

Herrerne fik hestene reddet og ligeledes de fleste af køretøjerne, dog brændte Brammings gule kalechevogn. Studene og den store tyr var det håbløst at tænke på, for taget skred allerede, og studenes smertensbrøl tog til i vildskab. Det hørtes, hvor de sled i deres bindsler for at komme fri, men de nedstyrtende hømasser kvalte snart enhver lyd, og natten syntes

endnu uhyggeligere. Gang på gang havde ilden fat i ladetaget, men hver gang lykkedes det at slukke takket være det tykke lag sne, der lå på tagene, ellers havde al slukning været håbløs. Det blev morgen, før man havde ilden under kontrol og turde slappe af og stille brandvagter ud. Røgsværtede, forrevne og trætte kom herrerne lidt efter lidt vaklende ind for at få sig vaskede; som den sidste af alle farbror Terman. Hans paryk var sveden. Den gule sribede silkevest var forbrændt, og de lange hvide strømper og benklæder sorte som kul, medens hans fine klædesfrakke hang som en las om hans krop. »Sæt jer til bords i salen, jeg kommer straks!« bød han, og de nikkede og bænked sig påny. Der blev ikke sagt meget, for mændene var dødtrætte, og alle var de bedrøvede. Vinflasker og vinglas stod endnu på bordet fra festen, og pludselig hævede farbror et fyldt glas og sagde: »Tak for hjælpen i nat. Det var godt, I var her, for ellers var alle husene brændte. Det var slemt at høre dyrene lide; men Gud hav tak, at ingen mennesker kom til skade. Og så ønsker jeg, at vi alle må samles påny, når vi rejser taget på det nye hus til sommer. Vil Gud, skal det blive Sct. Hansdag, og da fester vi påny!«

Ingeborgs blik var som fastnaglet til farbror Terman. Hvor var han dog i alle forhold sig selv! Var det noget under, at de stadig følte den samme hengivenhed og agtelse for ham, som da de var små. Intet syntes at kunne bringe ham ud af ligevægt. Selv denne forfærdelige nat formåede han at gå rank igennem. Han hævede sit glas, og bordet rundt rejste de sig og drak, og Thoersen fra Varde råbte: »Vi kommer Sct. Hansdag!« og uvilkårlig gentog de alle: »Ja, vi kommer Sct. Hansdag!«

Det mærkedes, at kræfterne nu var udtømte, og alle trængte til at komme i seng, så der blev hastigt opbrud fra bordet. Om ildens opkomst var der ingen, der vidste noget, og i øjeblikket var de for trætte til at spekulere derpå.

Ingeborg og hendes familie blev på Bramming indtil om fredagen; men så måtte de også hjem igen; hun græd, da de tog afsked med farbror Terman, for han var træt og medtaget efter branden. Særligt pinte det ham at se alle de forvredne dyrekroppe ligge i rad og række i stalden. Men de så i sandhed også uhyggelige ud nu, hvor de var frosne fast til gulvet

og halvt skjulte af is og sne. 50 dejlige dyr, der alle havde lidt en kvalfuld død.

Da de igen var kommet hjem til Ansager, var det som Ingeborg ikke formåede at samle sig om noget arbejde, bestandig syntes hun, at der var noget uafvendeligt, noget tungt, der ventede, og om natten var hun søvnløs og kunne sidde i sin seng og stirre ud i mørket. »Dit sind har ikke haft godt af branden, lille Ingeborg«, sagde Wilhelm medfølede. Hun nikkede stumt. Han havde ret. Det var dyrenes brølen, der stadig forfulgte hende. På den måde gik der henved 14 dage, uden at Ingeborg var blevet bedre, og Wilhelm var angst for hendes tilstand og talte om at hente læge; men mandag den 24. januar om formiddagen skete der noget, der bragte et vendepunkt i Ingeborgs tilstand og i hele præstefamiliens liv.

De sad om morgenbordet, og husfaderen havde netop læst dagens løsensord, da en rytter på en skumbedækket hest jog ind gennem porten. I samme øjeblik vidste Ingeborg, at nu var det sket, som hun siden branden havde følt ville komme. Hun sprang så hastigt op, så stolen væltede, og i stor uro råbte hun: »Jeg vidste det, jeg vidste det, der er sket noget på Braming. Å Gud — hvorfor blev jeg der ikke?«

Før nogen anden var hun ude ved karlen, der skulle hilse fra sin husbond, Wilhelm Øllgård på Nygård, og sige, at hele Bramming brændte, og kancelliråden var blevet lammet.

Ingeborg skreg, så Wilhelm troede, hun skulle blive afsindig; men pludselig fattede hun sig og begyndte at give ordrer til folkene, der var kommet frem i bryggersdøren:

»Skynd jer; få kanen frem og spænd de brune for, — om fem minutter må I være klar! — Hent min pels, faster! — Farmor tag rejsetæpperne op af kisten, — og du Wilhelm, skynd dig! Vi må af sted til Bramming. — Å Gud, jeg vidste det, en ulykke kommer sjældent alene. Hvorfor blev jeg dog ikke hos min farbror?«

Den kanefart glemte Wilhelm Fabricius aldrig. Først sad Ingeborg apatisk sammensunken; men siden begyndte hun at klage over, at han ikke kørte hurtigt nok. Pludselig rev hun tømmerne og pisen ud af hænderne på ham, og nu gik det fremad i sanseløs fart. Hun havde rejst sig i slæden og piskede under tilråb hestene fremad. Håret stod i et brus om hendes

hoved, og kappen flagrede i vinden. Hun havde kun en tanke at nå frem så hurtigt som muligt, og de var også på Bramming ved middagstid.

»Gud ha' lov«, sagde Wilhelm Fabricius, da slæden standede foran den brændende lade. Den kanefart havde været som et mareridt, og hestene var da også segnefærdige.

Forst nu så han, at alle avlsbygningerne brændte. Endnu blussede det kraftigt. Ingeborg var hurtigt sprunget ud af slæden, og han så hende løbe uden om vesterhuset og klatre over den nedbrændte bygning. — »Gud bevare mig!« skreg Anne Else forfærdet og korsede sig, da hun så Ingeborg komme vakkende over gårdspladsen. Der var istapper i hendes hår og klæder, og hun lignede en af fortidens jætter. Nu hun var her, og da Anne Else havde fortalt hende, at hendes farbror levede, sank hun pludselig sammen uden en lyd. Heldigvis greb Anne Else hende og slæbte hende ind i den grønne stue, hvor den skrækslagne Divert tog imod Ingeborg. De løste hendes klæder og pillede isen af hendes hår, og lidt efter var Ingeborg på benene igen. Divert fortalte nu, at hendes farbror nok levede, men at han var meget syg. I hast frigjorde Ingeborg sig fra sin pels og gik ind i sygeværelset, og her blev hun de følgende uger.

Terman Øllgård var meget syg. Choket havde været så voldsomt, at hans kraft for stedse var brudt, og kun Ingeborgs utrættelige pleje ved dag som ved nat bragte ham igennem sygdommen; men hans førlighed vendte ikke mere tilbage. En nat, da han var meget syg og troede, at enden var nær, trykkede han Ingeborgs hånd og hviskede: »Du bliver da hos mig, lille Ingeborg? Jeg har altid savnet dig, siden du rejste fra mig!«

»Jeg bli'er, farbror, og jeg tager aldrig fra Bramming mere«, svarede Ingeborg ømt, og nølende tilføjede hun: »Du må godt vide, farbror Termann, at trods det, at jeg i Ansager præstegård har haft et sorgløst udkomme og en god mand og raske børn, har jeg altid længtes efter farbror og Bramming!«

»Har du da, Ingeborg?« hviskede den syge rørt og fattede hendes hånd, og Ingeborg nikkede og fortsatte:

»Der var noget i Ansager, som altid tyngede mig. Hvad det var, ved jeg snart ikke selv. Men fra min tidligste barndom

på Sneumgård og siden her på Bramming var jeg vant til liv, hovbønder, studehandlere og andre handelsfolk, gæstebud med mange mennesker og hver dag nye oplevelser og den ene dag altid anderledes end den anden.

I Ansager tuder vinden over hederne. Knivsmedene i Kvie er de eneste i sognet, der kommer længere end til Varde. Wilhelm og jeg havde ofte svært ved at forstå hinanden — og svigermoder og svigerfader holdt altid med Wilhelm. Derfor længtes jeg tilbage til dig, farbror — til dig og Bramming.«

Ingeborg græd ganske stille med sit hoved ind mod farbroderens bryst, og med sin raske hånd strøg han over hendes hår og sagde ømt:

»Barn, det er godt, at du er kommet. Du er mig kærere end alle de andre. Jeg har holdt af dig fra den dag, du blev født. Du har al Øllgård-slægtens kraft i dig. Når jeg er båret over på kirkegården, skal du og ingen anden være frue på Bramming. I mit testamente har jeg ordnet alt. Din mand er min arving, men det er dig, Ingeborg, jeg betror Bramming til. Vogt den vel!«

Ingeborg slyngede sine arme om sin farbrors hals, og pludselig vidste hun, at det var farbror Terman, der altid havde været hendes målestok for, hvordan en mand burde være. Det var derfor, at Wilhelm altid var faldet igennem.

To gange under farbror Termans sygdom lod Ingeborg sende bud til Christiansfeldt efter doktor Müller, der var den bedste læge mellem Skagen og Hamburg, og han foreskrev en nøje kur, men noget håb om fuldstændig helbredelse gav han ikke.

Det varede længe, før Ingeborg gik ud for at se på brandtomterne, og det rystede hende at se, hvor alt var ødelagt. En dag sagde onkel Terman til hende: »Fortæl mig så hele sandheden, Ingeborg!« Ingeborg nikkede, men hun syntes, at det var hende umuligt at beskrive ulykken i hele dens omfang, og hun greb til den udvej at læse det stykke, »Ribe Stifts- og Adresse Avis« den 25. januar havde skrevet om branden:

»Foruden den i disse Tidender forhen ommeldte ulykkelige Ildebrand, som den 2den Januari sidst opkom paa Bramminge om Aftenen Kl. 9, og hvorved det vestre Fløjhuus af Ladegaarden opbrændte, samt 50 Stude indebrændte, er atter en grue-

lig Ildebrand indtruffen paa bemeldte Gaard. Mandagen den 24de d. M. om Morgenen Kl. 5 blev nogle af Gaardens Tjeneste-Folk vækket ved Kvægets Brølen og Urolighed. Ikke alene det østre Fløjhuus af Ladegaarden, bestaaende af 56 Fag, stod i saadan Brand, at Ilden faldt igennem Loftet ned paa de vækkede Folk, men den tilgrænsende skønne grundmurede Ladebygning, bestaaende af 26 Gulve, og 22 Alen vid inden Vægge, stod i fuld Brand baade i den østre og vestre Ende. Derimod var ingen Ild at bemærke paa den betydelige Længe mellem Gaardene, hvilket dog meget hurtigt blev bESPændt af Ilden.

Med yderste Fare blev Hestene ræddet af det østre Fløjhuus, hvor de siden forrige Brand var overflyttet, men 20 gode Husholdningskjør, nogle Quier, 30 af 40 Faar, alle Vogene og Avlsredskaber, mange gode Bygningsmaterialer samt mange andre Effekter brændte op.

Paa Gaarden haves nu ikke et eneste levende Kreatur, ikke et Straa af Foder, eller det mindste af Ildebrændsel, og intet Forraad af Æde- og Sædekorn. I Laden var flere Gulve utor-sken Korn, og flere Hundrede Td. Korn af forskellige Sorter, brændte.

Af Gaarden er nu aldeles intet mere tilbage, end Vaanings-husene eller Borgegaarden.

En tung Skiebne for Eieren Hr. Kancelliraad Øllgaard, som i henved 50 Aar har eiet og beboet Bramminge, og som selv har bygget Hovedbygningen og Lade, nu at se saa vidtløftige og skønne Ladegaards-Bygninger forvandlede i rygende Ruiner tillige med den hele Qvægbesætning og Udboe.«

»En tung skæbne! En tung skæbne!« Terman Øllgaard gentog ordene atter og atter; men pludselig gav han Ingeborgs hånd et fast tryk og spurgte: »Hvad er der blevet oplyst i brandforhørene, vil du fortælle mig alt, Ingeborg?«

»Ja, farbror, når du vil«, svarede Ingeborg nølende, »men tror du ikke, at det var bedst at vente?«

»Nej!« Terman Øllgård virrede med sit hovede. Modsigelser irriterede ham, og Ingeborg skyndte sig at fortælle. »Jeg ved ikke, om farbror Terman har hørt det, men Gregers Jensen sidder arresteret, og folk siger, at det er ham, der har sat ild på!«

»Gregers Jensen?« mumlede Terman Øllgård, og hans tanker gik langt, langt tilbage i tiden, hvor han havde sat Gregers Jensens forældre på porten fra Kikkenborg, som de havde i forpagtning. Han så for sit indre øje en forslæbt kone vride sine hænder og trygle om nåde og en mand, der sagde en hel del bitre ord.

Nå, skylden var jo ikke hans. De havde jo ikke betalt deres afgifter, og han havde været i sin gode ret som godsejer. For hvad ville der ske, hvis man lod nåde gå for ret i pengesager?»

»Hvorfor tror folk, at det er ham?» spurgte Terman Øllgård.

»Joe, farbror Terman, Gregers Jensen var en aften på besøg i Sdr. Høe, og dagen derpå hos en af Wilhelms fæstere, og begge steder talte han om, at han og hans søskende som vilde fugle var blevet uddrevet fra Kikkenborg, og han havde tilføjet, at den gamle på Bramming ikke kunne vide, hvorlænge han selv havde noget.«

»Slubbert«, brummede Terman Øllgård, og lidt efter spurgte han: »Har han tilstået?»

»Nej — tværtimod, han nægter alt«, svarede Ingeborg opgivende.

»Hm — hm —«, brummede kancelliråden. »Er der mere?»

»Ja, flere af folkene har været i langt forhør. Skytte-Christian, Terman røgter og Kristen kusk har tilstået, at de har skudt efter fugle ud af deres kammervinduer; men hvad der nok gjorde herredsfogeden særligt irriteret var, at vægter Niels Møller havde siddet i borgstuen, da branden opkom. Herredsfogden blev så vred, at han skældte ham ud for et murmeldyr.«

»Er det virkelig alt, hvad der er kommet frem?» sluttede Terman Øllgård træt samtalen, og da Ingeborg svarede ja, nikkede han og tilkendegav, at han ville hvile.

Divert kom nogle timer hver eftermiddag for at sidde ved farbror Terman, og i den tid spadserede Ingeborg i parken eller syslede i huset. Nattevagterne delte hun med Anne Else. Et par gange kom Wilhelm fra Ansager. Han ville høre, hvornår de måtte vente hende hjem? Hver gang svarede Ingeborg, at farbror endnu var for dårlig, til at hun ville forlade ham; og med den besked var hendes mand hver gang rejst tilbage. Hvad hun inderst tænkte, sagde Ingeborg endnu intet om. Hun måtte først ligesom samle kræfter til den dyst, hun vidste der ville komme til at stå imellem dem. For Wilhelm elskede Ansager og sit præstekald ligeså stærkt, som hun hang ved Bramming og afskyede præstegården, og det var hendes faste beslutning aldrig mere at gense Ansager.

Da påskefesten var forbi, og Ingeborg stadig forblev på Bramming, kom Wilhelm tilbage, og nu var det klart, at de

måtte tale ud. Det blev først til alvor, da de var kommet i seng, for dagen igennem sad Ingeborg i sygeværelset, og kom hun endelig ind i den grønne stue, var der altid flere af familien, kammerråden fra Ribe, svoger Wilhelm, Divert og børnene eller andre besøgende. Wilhelm Fabricius syntes, at alt her var ham for voldsomt og uroligt. Huset var som en Noahs ark fyldt med alle mulige mennesker, der ustandselig gik ud og ind ad dørene. Han længtes efter præstegårdens ro og sit studerekammers stilhed. Det var hans rige, og der følte han sig lykkelig. På Bramming var den eneste, der levede, farbror Terman. Alle andre syntes at være brikker i hans hænder.

»Ingeborg!« Wilhelm famlede i mørket og drog hende ind i sin favn, og Ingeborg mærkede, at hans hænder rystede, da han rørte hende.

»Jeg trænger sådan til dig!« hviskede han ømt og strøg hende over hendes hår, og hun skubbede sig tilrette i hans favn og lagde sine arme om hans hals og spurgte: »Har du savnet mig meget?«

»Det ved du da, Ingeborg! Jeg er kun glad, når jeg ved, at du er i min nærhed!« Hun lyttede til klangen i hans ord, og hun vidste, at han talte sandt. Han var kun glad, når hun var i hans nærhed; men det var ham også nok. Dag efter dag sad han i studreværelset og læste, eller han strejfede ud over hederne med sit jagtgevær over skulderen. Om natten var hans elskovs glød hastigt slukket.

I aften var det det samme. Før hun endnu følte noget, slap-pede han af. Å, — hvorfor var det sådan, — så fjollet? Hun vendte sig træt og skuffet ind mod væggen og begyndte at græde, medens Wilhelm søgte at trøste og berolige hende.

»Lille Ingeborg, græd ikke. Nu farbror har det bedre, kan du tage med hjem! Mor og faster vil pleje og passe dig, og stilheden vil gøre dig godt — —«

Længere kom Wilhelm ikke, for i et ryk sad Ingeborg op-rejst i sengen, og nu fik Wilhelm alt det at vide, som tyngede hende, og at hun aldrig mere ønskede at se Ansager præste-gård for sine øjne.

»Du får selv vælge, præstegården eller mig. Os begge får du ikke. For jeg bliver på Bramming resten af mit liv. Farbror

Terman har testamenteret os gård og gods, og skam få vi, om vi svigtede ham«, sluttede Ingeborg sin ordstrøm.

»Og mit præstekald?« kom det tonløst fra Wilhelm, der i det samme så sig selv stå på prædikestolen i Ansager kirke og forkynde ordet for sin lyttende mening.

»Ansager eller mig! Du får selv vælge, Wilhelm. Men elsker du mig, så må du sige farvel til præstegården«, kom det hårdt fra Ingeborg. Han sukkede, og hun hørte ham hviske: »Jeg er dog indviet til at være Guds ords forkynder. — Her på Bramming bliver jeg kun din farbrors knægt!«

Mørket blev tættere mellem dem. De rørte ikke længere hinanden, og det føltes, som var der et befæstet svælg imellem dem. Ingeborg syntes, at det var ligesom, alt frøs til is inde i hende selv, og det opbragte og irriterede hende kun, da hun hørte, at Wilhelm hulkede ned i sin hovedpude. Omsider faldt de i søvn, og Ingeborg vågnede først da Wilhelm bleg og bevæget i dagningen drog hende ind til sig og fremstammede: »Det bli'er som du vil, Ingeborg. Jeg søger min afsked fra embedet!« Hun kyssede hans mund. Nu kampen var vundet, følte hun sig uendelig træt og ønskede kun at sove.

Den 22. november fik Wilhelm Fabricius kongeligt brev på, at han var løst fra sit embede, og da julen kom, var han sammen med sin mor og børnene flyttet til Bramming, medens gamle faster Anne Eleonora var blevet anbragt hos degnen i Ansager. Hendes stumme fortvivlelse var Wilhelm Fabricius' sidste indtryk fra hans elskede barndomshjem. Stedet, hvor han havde troet, han skulle have øvet sin manddomsgerning.

VED NYTÅRSTID 1820

Da Ingeborg nytårsdag 1820 stod og så ud over gårdspladsen fra sin forhøjning i den grønne stue, slog det hende, hvor forandret alt var siden sidste år, da de var her som gæster til Termans familiemiddag. Hvor var der dog sket meget siden. Brandene, farbror Termans sygdom og deres flytning. Ingeborg følte, at hun levede. Det pulserende liv stillede sine krav, og hun havde brug for alle sine kræfter, og hun nød det. Men det var hårdt for Wilhelm. Han savnede sit lune studerekammer, når han i alskens vejr måtte færdes på byggepladsen eller måtte tage op til teglværket for at tilse brændingen af sten. Ingeborg vidste, at Wilhelm led under de fysiske anstrengelser og det uvante tempo i den daglige livsførelse med de utallige konferencer med alskens håndværksfolk, handlende og hovbønder, idet sidstnævnte havde en masse ekstra kørsel.

Det skulle siges, Wilhelm beklagede sig ikke, og Ingeborg ynkede ham aldrig, for en mand var en mand, og han måtte vide at gøre en mands gerning. At være godsherre var ingen sinecure. Kun den, der nøje vogtede over småting, kunne opnå et godt resultat.

De havde allerede de to sidelænger under tag. Derimod var arbejdet med laden kun i sin vorden; men grundstenene var lagt, og når foråret kom, ville ladegården knejse smukkere end før. Når farbror Terman ikke var mere, ville hun være madame Fabricius til Bramming, og når hendes tid var omme, ville hendes søn Terman Øllgård Fabricius være Brammings herre, og hun var vis på, at han ville slægte sine store navne på.

Mellem Ingeborg og Wilhelm gik det op og ned. Der var dage, hvor de kun sås ved måltiderne. De øvrige timer var for Wilhelm delt mellem godsets drift og undervisningen af børnene, som Wilhelm bestemt nægtede at give afkald på.

Tilmed havde han påtaget sig at læse med børnene fra Nygården og Tøger fra Endrupholm, der daglig kom ridende.

Når de om aftenen kom ind i deres sovekammer, læste Wilhelm gerne en timestid, og som oftest sov hun, inden han pustede lyset ud. Det kunne hænde, at de elskede hinanden, men det hørte til sjældenhederne. Det var ligesom et tilbagelagt stadium i deres liv. De var gledet fra hinanden, og der var intet nyt i deres forhold. Ingeborg vidste, at skylden var hendes. Wilhelm trivedes ikke på Bramming.

Nu farbror Terman var bedre, så de jævnlig gæster hos sig. Jægermester Charles de Tejlmann, Kærgård, var en næsten daglig gæst, og trods alle hans tossestreger var han et så hyggeligt og belevent menneske, at man måtte synes om ham. Jægermesterinden tog sjældent ud, gik hun ikke svanger, bar hun sorg. Syv små kister havde hun at begræde, og ved gravpladsen i skoven sås hun ofte sidde og vride sine hænder af fortvivelse.

Wilhelm Fabricius fandt behag i jægermesterens selskab, og han nød at have adgang til det tejlmannske bibliotek, der var på over tusinde bind væsentlig om natur- og oldtidsforskning, emner der havde interesseret Wilhelm Fabricius lige fra hans ungdomstid.

Enkelte gange var de sammen på Kærgård til middag. Ingeborg måtte indrømme, at der var en pragt som i intet andet hjem, hun havde set. Margrethe Wedelsparre havde bragt sin mand et overdådigt udstyr. Der var sølvtøj i uanede mængder, selv de store spejle var indfattet i massivt sølv.

Men skør var han, jægermesteren. Så skør så han burde spærres inde. I efteråret havde han egenhændig lukket vandet ind fra havet, så hele høøsten gik tabt, blot fordi han ville fremme bekkasinjagten. Ingeborg var lige ved at synes, at det var misligt, at Wilhelm kom så meget sammen med jægermesteren. Hun havde flere gange antydnet det; men Wilhelm var blevet vred og havde en gang for alle erklæret, at de Tejlmann var den eneste på egnen, der var i besiddelse af kultur og dannelse, og at han måtte have et åndsbeslægtet menneske at tale med.

Det havde krænket Ingeborg; men hun bed det i sig. Derimod behandlede hun for fremtiden jægermesteren nok så

køligt, da hun var angst for, at han skulle få for stor magt over hendes mand og tage Wilhelms interesse bort fra godset.

Nej, så tog Ingeborg hellere til Endrupholm. Else og Tøger var mere af hendes slags. De var jævne og fri for alle dikke-

Hofjægermester Andreas Charles Teilmann († 1852).

Pastel, af Traditionen med Urette tilskrevet C. W. Eckersberg,
tilhørende Fru Hellen Wied, København.

Fra »Danske Herregaarde«, Hassings Forlag.

darer, og de sad lunt i det. Else deTeilmann var møllerdatter fra Tarm, og hun var af den type kvinder, for hvem alt trivedes, blomster, børn, fjerkræ og urtehave. Det var en fornøjelse at se hende i sit hjem, hvor skuffer og skabe fyldtes år for år, og livet hengled i rolig munterhed. I sammenligning hermed var Kærgårds sølv og videnskab dog intet, og al Kærgårds

fornemhed til trods, følte Ingeborg sig bedre tilpas på Endrupholm.

Børnene på Endrupholm og Bramming havde megen fornøjelse af hinanden, og så ung Niels Georg var, mente Ingeborg,

Niels Lange († 1565) og Abel Skeel († 1585).

Figurer fra deres Gravmæle i Hunderup Kirke.

Fra »Danske Herregaarde«, Hassings Forlag.

at han sværmede for Marie. Det skulle kun glæde Ingeborg, om det var sådan. Sødere pige skulle man lede efter. Ingeborg nikkede frem for sig. Hun så deres ansigter smile sig imøde med Endrupholms nye, kønne hovedbygning som baggrund. Jo, Marie var en god pige, ren og stærk som den hvide trane i familiens våben.

Ingeborg hørte ivrige stemmer ude fra hovedtrappen. Det var jægermesteren fra Kjærgård, der fortalte Wilhelm et eller andet, som optog ham meget. Tilsyneladende gjorde det også stærkt indtryk på Wilhelm, der indigneret udbrød: »Utroligt, — ganske utroligt! Det er dog en uhørt vandalisme!« Nysgerrig efter at erfare, hvad det var, der således altererede herrene, gik Ingeborg derud, og næppe havde Tejlmann kysset hendes hånd, før han oprevet meddelte hende, at han just i formiddag havde erfaret, at stiftsprovst Kofoed i Ribe havde ladet Niels Langes pragtfulde monument i Hunderup kirke sønderslå og hensmide i et kælderhul: »Og sådan en røver er kongelig embedsmand! Om jeg ikke synes, at han burde straffes med Bremerholms jern, den bulderbasse! Det er ikke for intet, at han har fået øgenavnet »Kirkekejseren«. Et mere nysgerrigt og påtrængende menneske skal man lede længe efter!« deTejlmann spyttede foragteligt og fortsatte sin ordstrøm: »I sandhed et nydeligt broderpar. Der siges, at stiftamtmanden har underslæb i sin kasse! Jeg tror det gerne, for hans sleske og slebne væsen dækker ikke over noget godt. — Men lad ham være det, han er. — Stiftprovsten skal jeg i alle tilfælde tage mig af. Så får andre ordne stiftamtmanden!«

»Ordne — hvad vil jægermesteren gøre?« spurgte Ingeborg forundret, og til hendes overraskelse svarede deTejlmann: »Bringe sagen frem for offentligheden! Jeg skriver endnu i dag i Ribe Stifts og Adresse Avis derom. Tro mig, madame, min artikel vil blive læst.«

Da deTejlmann efter kaffen red hjem til Kærgård, tog Wilhelm Fabricius med. Dels ønskede han at se det ødelagte monument, dels nærrede han ønske om at puste lidt ud og nyde samværet med Tejlmann, der netop havde skrevet en lille videnskabelig afhandling, som han gerne ønskede, Wilhelm Fabricius skulle bedømme.

Et par smukke ryttere, tænkte Ingeborg, da hun så dem ride bort. Men hun forstod dem ikke. De var af et mere æterisk stof, end hun var, og de havde passet bedst ved hoffet i København. Herude på landet hørte de i alle tilfælde ikke hjemme. Det var ikke, fordi Wilhelm ikke sled ihærdigt; men nogen rigtig godsherre blev han aldrig, og folkene følte det. Ingeborg sukkede. Tiderne var vanskelige, og overalt hørte

man om nød og tvangsauktioner. Den kampmannske gård kom sikkert snart under hammeren. Gudskelov farbror Terman havde set klart, da han beholdt sine gode hamburgermønter i stedet for at omveksle dem i de nugældende papirpenge, som der desværre havde været narre nok til at anskaffe sig.

Et par dage efter jægermesterens besøg bragte Ribe Stifts og Adresse Avis hans indlæg. Ingeborg læste det for farbror Terman, der nikkede tænksomt og ganske tilsluttede sig jægermesterens standpunkt.

Artiklen lød således:

Blandt de skønneste Mindesmærker af Middelalderens Kunst, som Fædrelandet ejede, var den berømte Danmarks Riges Raad og Ridder Niels Langes Monument i Hunderup Kirke. Det var i Aarene Femtenhundrede nogle og Tredsindstyvende — altsaa i Kunstens lykkeligste Alder — at dette Kunststykke er forfærdiget i Florens. Sarchophaget var yderst sirligt udarbejdet af rød og sort Marmor, forskønnet med 4 Basreliefs i hvid Marmor, prydet med Absolons Frænders, de berømmelige Hvidders og Langers Vaaben.

Paa dette Sarchophag hvilede Ridderen Niels Lange fortræffelig udarbejdet i hvid Marmor, liggende i fuld Rustning, ved Siden af sin Hustru, en Scheel af Fødsel. Henimod trede Aarhundreder har dette Monument staaet — hædret som Mindesmærke af en af Danmarks berømteste Adelsmænd — hædret som mesterligt Arbejde af hver Kunstens Ven, der be-
tragtede det.

Efter Kirkeejerens Befaling er dette kostelige Monument i disse Dage paa en saare barbarisk Maade nedrevet og slængt i den aabne Begravelse i Kirken, den sorte Marmorplade, hvorpaa Statuerne hvilede, er slagen i mange Stykker. Fru Langes Billede er i 2de Stykker. Nogle af Basreliefferne ere beskadigede, som det hele ved denne Medfart er ødelagt.

Maaske der har været Tilladelse at foretage denne Handling — hvilket dog synes mig ubegribeligt, den samme Sommer, da Ravnung Toves simple Zyenit Rune ved Læborg Kirke skulde indmures — da Runen ved Bække, hvor man læser, Det var Ravnung Tove og Vodin og Knubbe, der byggede Højene ved Jelling, vises udmærket Opmærksom-

hed — overalt — ved enhver Lejlighed, se vi jo tydelig — at Fædrenes Minde holdes helligt — at Kunsten næppe nogen-
sinde vistes større Agtelse end denne Stund, da Thorvaldsen arbejder på Kirken og Kongeborgen.

Jeg føler det som en Pligt at indrykke dette, fordi adskel-
lige Beboere i Sognet allerede for en Tid lang siden til mig
ytrede Frygt, at dette Monument skulle komme bort. Pastor
Hjerrild spurgte om min Mening i den Henseende. Efter at
have beset det hele, erklærede jeg, at det aldrig burde ske,
da Monumentet (som skal have Legater til Vedligeholdelse)
ikke kunne røres uden at ødelægges.

Kiærgaard, 27de Mai 1822.

Teilmann,

Hs. Maj. Kammerjunker og Jægermester.

INGEBORG BESØGER FAMILIEN PÅ SNEUMGÅRD

I slutningen af september rygtedes det, at et stort skib var strandet syd for Bovbjerg. Det havde været lastet med kostbare silkestoffer, vine og allehånde luksuriøse parfumer og bijouterier fra Frankrig; skibsladningen var bestemt for det russiske aristokrati. Skibet, der hed »Friderikke Dorthea«, var slået i stykker i havstokken; men ladningen var bjerget i land, og driftige handelsmænd falbød nu kostbarhederne i byernes butikker og rundt på herregårdene, hvor synet af herlighederne vakte vild panik. Ingeborg købte, som hun aldrig før i sit liv havde købt, for priserne var fantastisk små, og hun ønskede at klæde sig godt. Andrea, der nu var seks år, var som tryllebunden af herlighederne, og Ingeborg morede sig over barnets betagelse. Ved at se sin lille datters glæde kom Ingeborg til at tænke på sine små niecer på Sneumgård. Sophie var nu 11 år og Marie tre år, og ingen af dem havde endnu haft noget andet end deres moders aflagte kjoler. — Og Christiane selv? Tækkelig og fin var hun; men hendes lod var den evige fattigdom. Svangerskab og barnegrave havde furet hendes kinder og ældet hende før tiden. Ingeborg bestemte, at hun ville købe skønne, bløde silkestoffer og flojl i varme farver til to-tre kjoler til hver af dem, der skulle intet spares.

Til deres vinkælder købte hun sammen med Wilhelm og farbror Terman vin for flere år. Det gjaldt om at benytte lejligheden. En så velkommen stranding skete kun en gang i en menneskealder.

Dagen efter kørte hun til Sneumgård sammen med lille Cathrine, hvor deres besøg og de medbragte herligheder bragte stor glæde.

Niels rødmede undseligt, da han tog Ingeborgs hånd i sin og takkede hende: »Du er en god søster, Ingeborg, og jeg

er for Christianes skyld glad for dine gaver. Men det gør mig ondt, at vi er så fattige. Der er aldrig penge til noget, og det kniber mig at slæbe sammen til skatter, renter og afdrag!«

»Jeg ved det, Niels«, svarede Ingeborg medfølelse. »Du gør, hvad du kan; men I fik gården for dyrt, og jeres pengeforhold er fra begyndelsen for stramme; og nu priserne falder, forstår jeg ikke, hvordan du bærer dig ad?«

»Bærer mig ad!« Niels Kampmann rystede på sit hoved, sukkede og fortsatte: »Jeg ved det knapt selv! Men jeg slider hårdt hver dag og er på færde ude og inde, og lige lidt synes det at hjælpe! Da Christiane og jeg kom hertil, drømte vi om en gård og et gods uden gæld. Rugen kostede den gang 6 rigsdaler tønden. Så kom bankerotten, og den samme tønde korn steg til 131 daler. I dag koster rugen omtrent, som da vi begyndte; men det, vi skal købe, er blevet dyrere. Jeg er ofte ved at tabe modet; men så folder jeg mine hænder og beder Vorherre hjælpe mig. Det er dog saligt at have en herre i himlen! Så er der hjælp i enhver nød og trængsel. Tro mig, når vi gang på gang har båret et af vore børn op på kirkegården, har mit hjerte været svært betyngt; men alligevel, Ingeborg, har jeg aldrig sluppet troen på, at min himmelske fader har omsorg for mig og mine, og så bliver alt dog nåde over nåde!«

»Niels — Niels.« Ingeborg var bevæget over alt det, broderen sagde. Det kom så varmt og inderligt fra ham og lod hende ikke upåvirket, trods det, at hun var ængstelig for alt føleri. »Skulle det en gang knibe dig alt for hårdt«, sagde Ingeborg, »så ved du da, at jeg har mine egne penge, og at jeg altid er villig til at hjælpe dig!«

»Du skal ha' tak, Ingeborg; men jeg vil helst klare mig uden familiehjælp. I øjeblikket er der da heller ikke større besværligheder, end de kan klares. Høsten var god, og vi har fyrrer gode staldstude, der skal på Husum marked. Så med Guds hjælp klarer vi skærene i år!«

Da de drak kaffe, spurgte Ingeborg, om de kunne tænke sig at tage med til Ribe søndag den 28. oktober, hvor Klubben holdt fest i anledning af dronningens fødselsdag.

»Jeg har ingen kjole!« indvendte Christiane rødmende; men i det samme så hun på alle de nye stoffer og lo lykkeligt.

»Det var da dejligt at høre dig le sådan, Christiane«, kom det varmhjertet fra Niels Kampmann. »Nu du har alle de fine stoffer, kan du jo blive lige så fin, som da du var på Lundrup. Men jeg tror, vi skal sige nej tak til den ribetur. Det er ikke fordi, vi ikke trænger til at se og opleve andet. Men jeg har den fornemmelse, at vi ikke rigtig passer i det selskab!«

»Hvorfor dog, Niels?« spurgte Ingeborg, og Niels svarede venligt: »Vor frelsers vej var tornestrøet, og vil vi være hans disciple, må vi tage vort kors op og følge efter ham!«

»Jamen Wilhelm vil dog gerne deltage i festerne i Ribes«, indvendte Ingeborg, og han er præst!«

»Hvad Wilhelm gør bliver hans sag. Har han glæde af ribeturene, under jeg ham dem gerne. Jeg har tidligere selv danset meget; men de senere år har ændret mit syn på de ting!«

Ingeborg rystede undrende på sit hovede: »Jeg forstår dig ikke, Niels; men jeg respekterer dig.«

Nu fulgte en travl tid for Ingeborg, for hun ønskede at bære en ny kjole til festen, og heldigvis var hun klar over, hvad moden foreskrev. Divert hjalp hende, og ingen forstod at give en kjole snit som hun.

TIL FEST I KLUBBEN PÅ DRONNINGENS FØDSELSDAG

Endelig oprandt så den 28. oktober, og sammen med Divert og Wilhelm fra Nygård kørte de efter deres sædvanlige middagshvil til Ribe, hvor de ved femtiden kørte op for døren hos Else Kragh på Skibbroen.

Efter et hastigt traktement begyndte damerne at pakke deres kjoler ud af rejsetaskerne, og det kan nok være, at Else Kragh gjorde store øjne, for mage til elegance havde hun aldrig set, og Ingeborg måtte fortælle, hvordan hun var kommet i besiddelse af de dejlige stoffer.

Kusken fra Bramming kørte dem til Klubben, hvor gæstgiver Ramsing selv tog imod. Der var en tilstrømning uden lige; men alt ordnedes på den sædvanlige rolige måde. Madame Ramsing overvågede nøje, at ingen kom til at vente, og hver opvarter vidste, hvad der ventedes af ham eller hende.

Ved spisningen sad de sammen med familierne Tejlmann og kammerråd Steensstrups, og de Tejlmann fra Kærgård underholdt særdeles muntert med anekdoter fra hoffet. Ingen kendte som ham den kongelige familie, der altid viste ham en særlig bevågenhed.

Der blev slået på et glas, og den sprøde krystalklang fik al tale til at forstumme. Det var den nye stiftamtmand, Castenschiold, der rejste sig for at tale for dronningen. Da han kun havde været her ganske kort, var det første gang, Ingeborg så Castenschiold. Han var en smuk ung mand og tilmed hverken gift eller forlovet, hvad der bevirkede, at damerne i Ribe havde travlt med at finde ud af, hvor han havde sin gang. Snart gættede man på en, snart på en anden; men tilsyneladende svipsede alle mødrenes anstrengelser, og døtrenes yndigheder forblev ubegærede af stiftamtmanden.

Under talen sad Ingeborg og betragtede den del af selskabet, hun kunne overse fra sin plads, og det morede hende at bemærke, hvor hver familie havde forstået at placere sig netop i de omgivelser, hvor de hørte hjemme. Stiftprovst Kofoed, der tilsyneladende var urørt af familieskandalen, sad ved siden af apoteker Eilschous, der havde flere af sine smukke døtre med. På den anden side bordet sad fysikus Randrup og hospitalforstander Ussings.

Stiftamtmanden havde bispinde Middelboe til bords, og det morede Ingeborg, der sad og funderede over, om Castenschiold havde gjort det for at vise bispinden sin opmærksomhed, eller det var for at drille byens unge damer?

Fra borgmester Heilmanns hjørne lød inden stiftamtmandens tale ustandselig latter og morsomheder. Han havde sin gode ven amtsforvalter, justitsråd Nielsens kone til bords, og justitsråden og madame Heilmann sad ved den anden bordside.

For enden af bordet sad rektor Thorup og biskop Hertz med deres familier. Biskoppen smilte og var i godt lune. Hans faste, ranke skikkelse synede godt; men næsen var nu næsten større, end næser havde lov at være.

Biskoppens Lise så ud til at være gode venner med Nicoline Hjort; men hvem kunne ikke lide Nicoline? Hendes lige fandtes næppe! Havde bispinde Hjort ikke haft hende, da hun blev enke, var hun da havnet på ladegården. Det var Nicolines idé med at holde pension for skoledisciple, der holdt føden i huset og gjorde det muligt for brødrene at læse.

Guldsmed Byzou, stiftsfysikus Hof Hansen og deres familier sad sammen med pastor Satterups. Den lille madame Satterup så lidt tarvelig ud; men hun var en smuk kone, og Else Kragh havde fortalt Ingeborg, at madame Satterup var den i Ribe, der havde mindst at putte i sin gryde; men til trods herfor var deres hjem et af de hyggeligste og gæstfrieste. Trods egen ringe økonomi var præsten godgørende som få, og hans urtehave og blomsterbede var de kønneste i Ribe.

Ingeborg blev standset i sine betragtninger ved, at alle rejste sig, og stiftamtmanden udbragte nu dronningens og prinsesse Carolines skål, hvorefter selskabet på Weyses melodi sang nationalsangen: Danmark, Danmark, hellige lyd.

Det var stiftfysikus Hof Hansen, der var forsanger, og han

forstod at synge, så alle blev revet med. Det hændte, at han i Klubben underholdt med sin harpe, hvad der sikkert ikke blev lejlighed til i aften; men det var en stor oplevelse at høre ham.

Da de efter spisningen drak Kaffe i de mindre lokaler, var der lejlighed til at hilse på hinanden. Ingeborg og Wilhelm blev af kammerråd Steensstrup forestillet for Castenschiold, der blev inviteret til at besøge Bramming.

Det kunne ikke undgå Ingeborgs opmærksomhed, at ribedamerne i smug betragtede hendes kjole og smykker, og uvilkårlig rankede hun sig og svansede lidt mere, end hun var vant til. Guldlænken om hendes hals kastede genskær fra sig, og hendes kappe var så fransk, at enhver måtte tro, at hun havde fået den direkte fra Paris.

Margrethe Wedelsparre lignede trods sin elegance en syg høne. Else Tejlmann var chik som altid; men hun var af den type, hvem alt klædte, mørk i lød, væver og graciøs. Havde Tøger taget hende for hendes brune øjnes skyld, var han dog ikke blevet snydt, for hendes praktiske færdigheder var på højde med hendes skønhed.

Der var én, der lagde sin hånd på Ingeborgs arm. Da hun hurtigt rettede sig og så på den pågældende, var det Ib Windfeldt fra Tanderupgård, der sammen med sin kone ville hilse på hende; og det fornøjede Ingeborg meget. De var solide folk, der havde stor indsigt i studehandel, og i en urolig tid som denne var det rart at høre, hvad andre mente om prisudviklingen.

Hvorlænge de drøftede studehandelen, vidste Ingeborg ikke, for hun var så optaget heraf, så hun først sansede sine omgivelser, da der lød musik, og hendes mand bød hende sin arm for at føre hende ind i salen.

Var Ingeborg selv elegant, var Wilhelm det ikke mindre. Bortset fra jægermesteren var der ingen af de øvrige herrer, der kunne måle sig med Wilhelm, fraregnet de der bar uniformer. For det kunne ikke bestrides, at Ribe borgerlige jægerkorps' røde uniformer var iøjnefaldende og som skabte til at fordreje pigernes hjerter; men Wilhelm havde noget over sin skikkelse, der gjorde, at man uvilkårlig bemærkede hans person. Hans rolige, regelmæssige ansigtstræk, måden hvorpå han

talte og gestikulerede var en forfinet aristokrats, og rettelig burde han vel have været prædikant ved hoffet. Nå, hun havde da heldigvis fået den sorte kjole pillet af ham, så han var kommet til at ligne det, han en dag snart skulle være, godsejer på Bramming.

Det havde holdt hårdt at få Wilhelm overtalt til det; men i dag bar han en grøn klædeskjole med sort fløjskrave broderet med guld. Den hvide vest havde Ingeborg sidste vinter broderet med kulørte blomster, og den klædte ham udmærket, hertil havde han hvide knæbenklæder og lange hvide silk strømper. På skoene var store, glimrende stenspænder, og han var stærkt parfumeret. Hans nye paryk sad godt og fremhævede hans markerede træk.

Danselærer Rehn ledede på en særdeles diskret måde den store march, og Ingeborg havde nu en glimrende lejlighed til at se hele selskabet i dets elegance. Købmand Rahrs kone var en af de eleganteste; men Ingeborg syntes, at hun var for udfordrende i sit væsen og tildrog sig for megen opmærksomhed.

Musikken var glimrende, og da Ingeborg så nøjere efter, genkendte hun bl. a. brødrene Hans og Peter Nielsen fra Hillerup. De var de foretrukne musikere, når der skulle danses i hjemmene, og de spillede også herinde i Ribe.

Det blev et særdeles vellykket bal, og danselysten var stor. Ingeborg var næppe ledig en gang i løbet af natten. Hun havde danset ecossaise med justitsråd Nielsen, og da der blev spillet op til la batteuse, var hun sammen med de Teilmann første par på gulvet.

Hun dansede tantelette med fysikus Randrup, og de havde klappet dansen op og gentaget den, og kammerråd Steensstrup havde siden inklineret for hende til en tyrolervals, der var hans yndlingsdans.

Ingeborg havde med en vis tøven vovet sig ud til en fandango med borgmester Heilmann, og la tempête havde hun danset med Tøger fra Endrupholm. Da de nåede til cotillon, var hun gået fra favn til favn. Ingeborg lukkede øjnene og pustede, i mange, mange år havde hun ikke danset som i aften, om hun nogensinde tidligere havde gjort det? Det var som om herrerne kappedes om hende, og det havde de egentlig ikke

gjort i hendes ungdom. Var det fordi hun var tilkommende frue til Bramming, eller havde hun i dag en tiltrækningskraft ved sig, som hun ikke ejede i sin ungdom, hvor hun nok kunne flamme en ung mand op, men aldrig var omsværmet?

Da ballet var forbi, gik de til ro i gæsteværelserne på Klubben, og først hen på formiddagen blev de færdige til atter at sætte kursen mod Bramming, hvor farbror Terman utålmodigt ventede på deres hjemkomst.

Det var første gang, at Ingeborg havde deltaget i en af Klubbens fester; men hun var fast bestemt på, at de snart igen skulle have en ribetur.

JULENS GLÆDER

November og december måneder gik med travlhed; og da julen kom, myldrede det som altid ind med gæster. Først af alle kom Else Kragh med sin søn Terman, dernæst Volborg og hendes familie, der skulle være på Bramming til 2. juledag, hvor Niels ville hente dem til Sneumgård, hvor de skulle forblive nytåret over. Fra København kom hendes broder Rasmus Øllgård med de fire mindste af sine børn. Da farbror Terman ikke tålte støj, skulle de i år bo på Nygård. Den sidst ankomne julegæst var farbror Hans Wulff fra Varde.

Trods sin sygdom havde Terman Øllgård det helt godt denne jul, og Ingeborg anstrengte sig for at skabe en god julehøjtid. Wilhelm var i år i julestemning, og det skyldtes væsentligt, at provst Jacobsen havde bedt ham prædike i kirken i Bramming i julen, da han selv var skrækkelig forkølet og gerne ville være fri for køreturen i helligdagene.

En uge igennem havde Ingeborg siddet og klippet og limet julestads med børnene, og resultatet var overvældende. Et mere strålende juletræ end det, Wilhelm havde pyntet inde i salen, skulle man lede efter.

Sammen med Volborg og børnene havde Ingeborg pyntet kirken med grangrene og lys, og juleaftenstjenesten var da også overordentlig festlig. I familiens stol i tårnet var der trængsel, for de var her alle. Farbror Hans Wulff, Rasmus, Wilhelm, Muus, Else, Divert, Volborg og børnene; men hvor var det dejligt at være mellem så mange af sine egne!

Wilhelm prædikede godt, i alle tilfælde sådan så alle børnene lyttede og var stille. Ingeborg sad og studerede hans ansigtstræk. Han var ældet; men det klædte ham. Der var en tid, hvor hun syntes, at han næsten var for regelmæssig smuk for en mand.

De sang »I denne søde juletid« og »Den yndigste rose er

funden«, og alle de klare barnestemmer fyldte kirkerummet med deres jublende røster.

Alle gårdens faste folk deltog i julenadveren, og det forløb meget festligt; men aftenens højdepunkt kom, da Wilhelm åbnede døren til salen, og børnene stormede frem gennem den mørke stue med det strålende juletræ. »Næh, —« udbrød de betaget og blev et øjeblik stående ganske stille. Ingeborg kørte selv farbror Terman rullestol ind og stillede den midt mellem to fløjdøre, så rakte hun sine arme ud, og de dannede kæde om træet og gik syngende rundt om det.

Da den tid kom, hvor børnene skulle have deres gaver, blev der en ubeskrivelig travlhed, og snart flød det med papir og pakkemateriale overalt.

Til Niels Georg, der i sommer var fyldt 16 Aar, var der fra Wilhelm og Ingeborg et jagtgevær, som længe havde været hans store ønske. Af farbror Terman fik han et par sølvsporer, der vejede 13 lod. Fra farmor var der til hver af drengene en pung med 10 blanke rigsdaler, medens lille Andrea blev betænkt med en lille barnegyngestol, hvis betræk farmor selv havde vævet. Hans Ditlev, der var 10 år gammel og utrolig videbegærlig, havde ønsket sig bøger, og alle havde efterkommet hans ønske.

Andrea havde fået dukker og et legetøjskomfur, og til Terman, der var i konfirmationsalderen og endnu for grøn til et gevær og uden videre læselyst, var der en dejlig ridesadel med sølvpletteret ridetøj og nye lange ridestøvler.

Af sin mand fik Ingeborg Oehlenschlägers tragedie: Erik og Abel og Grundtvigs oversættelse af Bjowulfs Drapa. Ingeborg takkede Wilhelm med et kys, men ingen af bøgerne interesserede hende synderligt. Derimod var hun henrykt, da hun pakkede æsken fra farbror Terman ud. Det var et sølv-garniture til hendes toiletbord, købt hos Københavns fineste guldsmed. Farbror Terman havde i sommer givet hendes broder Rasmus besked om at købe det, og han havde røgtet sit hverv til Ingeborgs store tilfredshed.

Af sin søster Volborg fik Ingeborg 24 små, fine mellemlægs-servietter, hvis udførelse vidnede om Volborgs trang til at glæde hende.

Juledag kom de alle fra Nygård, og børnene havde travlt

med gensidigt at vise deres gaver frem. De små københavnere nød at løbe rundt i de store stuer, og der var et halløj uden lige, og det endte med, at alle børnene blev forvist til at opholde sig i salen.

Da de sad ved eftermiddagskaffen, faldt talen på den teateraften, der 3. juledag skulle være i Klubben i Ribe, idet ribeungdommen havde indøvet og iscenesat Kortzebu's: Galningen. Der var i Ribe Stifts- og Adresse Avis averteret med forsalg af billetter hos adjunkt Hansen, og Ingeborg syntes, at de samlet skulle tage derud. Det endte med, at Volborg og Muus forlængede opholdet på Bramming et par dage for at få turen med. Familien på Nygård fandt idéen udmærket, særlig nu det var kaneføre. Om sin mands mening spurgte Ingeborg ikke, da hun vidste, at han nød den ripensiske atmosfære. Den eneste, der ikke var særlig stemt for turen, var Else Kragh, som var kuldsvær; men Ingeborg var glad for, at hun blev hos farbror Terman, og 3. juledag gik det under lystig bjældeklang mod Ribe.

Der var en trængsel uden lige; men de havde heldigvis reserveret sig de bedste pladser. Teaterdirektøren var adjunkt Tetens Hansen, der selv havde Malkus' rolle i stykket, og det blev i hans fremstilling en snurrig, halvtør person. Stykket fik en fortræffelig udførelse; selv om rollefordelingen i enkelte tilfælde syntes lidt underlig.

Bispens søn, Michael Hertz, havde elskerrollen, og hans fremstilling af den unge, lystige baron virkede aldeles overbevisende. Pastor Satterups Henriette var elskerinden, og hun illuderede på en levende måde som den naive syttenårige Nannette. En af byens købmænd forestillede den rå hr. von Piffelberg på en næsten for naturtro måde; men størst lykke gjorde Lise Hertz, der til almindelig forundring spillede fru von Brumbachs rolle, medens justitsråd Balles datter var kammerpige.

Maskeringen af Lise Hertz var mesterlig. Hun havde mørke, forlorne krøller under kappen og var iført en elegant silkekjole med slæb, og på en morsom måde forstod hun at trække sin overlæbe ned, så hun virkede tandløs. Uhyre lykke gjorde hendes sværmeriske replik: »Ak, ja, natur! natur! Du overgår dog al kunst!« Og (henvendt til kammerpigen): »Hvor er

mine tænder, Lise?» Hvortil kammerjomfruen svarede: »De ligger inde på fruens natbord!«

Efter opførelsen hyggede man sig sammen ved småbordene. Ingeborg og hendes mand sad sammen med rektor Thorups. Thorup forhørte sig, hvordan hendes broder Nicolaj havde det i København, og fortalte en del morsomme træk om den tid, hvor Peter Foersom fik dem alle til at optræde som amatørskuespillere.

Madame Thorup, der var født Abramovitz, var en livsglad og munter dame, hvad der nok kunne være tiltrængt, da rektor ofte var meget nedtrykt og tungsindig. Medens de sad og sludrede sammen, kom jægermester Tejlmann og slog sig ned ved deres bord, og han opfriskede Thorups og sin gæstetid hos Brøndsteds i Frederiksdal. Alt i alt særdeles kultiveret og fornøjeligt.

ARVEN

Hen på sommeren 1822 måtte Wilhelm Fabricius og kammerråd Steensstrup fra Ribe begive sig på rejse til Rendsborg, hvor der var en større arv til familien efter købmand Knud Øllgårds datter, madame Katharine Schumacher, der var død uden at efterlade sig livsarvinger.

Da kammerrådinde Else Kraghs søn, løjtnant Kragh, var garnisoneret i Rendsborg, havde han haft fuldmagt til at ordne boet, men formedelst forskellige forviklinger måtte som nævnt de to herrer rejse, da løjtnant Kragh havde skrevet, at advokaten kun tænkte på at mele sin egen kage.

De kørte fra Ribe over Gram til Haderslev og videre sydpå, og der gik 11 dage, før de var hjemme igen; men da kunne det også nok være, at Wilhelm havde noget at fortælle. Foruden 10.000 rigsdaler i rede sølv bestod arven af sjældne mønter fra fremmede lande, bordsølv og nogle dejlige smykker og diamanter.

Pengene blev delt ligeligt mellem de tre søskende. Mønterne ønskede Terman Øllgård selv at beholde, da han altid havde været møntsamler. Sølvtøjet og de mange kostbare smykker var der længe ingen, der sagde noget om. For hvad skulle de, — der snart var færdige med livet, — med bordsølv og smykker?

Terman Øllgård så fra sin broder til sin søster, der begge nikkede umærkeligt, og med sin raske hånd skød Terman Øllgård alle æskerne over til Ingeborg, der gav et gisp af betagelse og forvirret udbrød: »Mener I det virkelig?«

»Ja«, svarede farbror Hans Wulff roligt. »Det mener vi. Forvar det vel i tiden, der kommer, og spar ikke på at dække op med det, når der kommer fremmede til gårde!«

»Næh! er det vores?« Det var børnene der gav deres forundring til kende, og nu hjalp det ikke længere at holde dem

tilbage. De ville have lov at løfte på sølvtøjet og røre ved smykkerne.

Imedens sad Terman Øllgård og betragtede sine mønter under en lup. De fleste af dem stammede fra Vestindien; men hvordan hans kusine havde fået dem i eje, vidste han intet om.

Den 2. december døde farmor uden nogen forudgående sygdom. Hun blev om morgenen fundet død i sin seng. Ingeborg følte ingen sorg, de var aldrig rigtig blevet venner. Derimod var det en stor sorg for Wilhelm, og den dag, de kørte hendes lig til Ansager for at bisætte hende, sad han bleg og tavs i et hjørne af vognen og lukkede sine øjne.

Børnene havde været glade ved deres farmor, og de savnede hende. Hun havde altid puslet om dem, og de var fra små vænnede til at komme til hende med alle småtterier. Var en finger blevet skåret af en lommekniv, forbandt farmor fingeren. Var der huller på deres vanter, stoppede farmor dem, og havde de våde fødder, fandt farmor tørre strømper, og nu var hun pludselig borte. Godt var det, at de havde Anne Else, for hun var næsten lige så rar som farmor.

Terman Øllgård savnede sin søster. De plejede hver dag i mørkningen at sidde og småsludre en times tid, og underlig nok havde de næsten altid talt om Varde, forældrene og deres søskende, der nu på nær Hans Wulff var borte; og nu var søster Else selv gået væk, endda hun ikke havde været syg, og snart blev det hans afrejsedag. Men gudskelov, Bramming var i gode hænder. Ingeborg ville vogte arven, og Terman ville til sin tid videreføre slægten og overtage det gamle hjem. Jo, — det gav tryghed at hvile i, og det gav fred i sindet og gjorde afrejsens stund lettere. For sæt man i dødens stund skulle ængstes for, hvad der skulle blive af alt det, som man gennem et langt liv havde samlet og værnet om?

Terman Øllgård nikkede gentagne gange tænkstomt. Vorherre havde været god imod ham, den barnløse, der var blevet en stor slægts overhovede.

Nytåret 1823 skred roligt for familien på Bramming. Den eneste uventede begivenhed, der indtraf, var Margrethe Wedelsparres død, som jægermesteren tog sig meget nær; men hans sorgløse, urolige sind fornægtede sig ikke længe, og snart færdedes han mellem folk som før.

Efter sin moder havde Wilhelm Fabricius arvet hendes samlede formue, der var på 3680 rigsdaler, hvilket for størstedelen var de penge, hun nylig havde arvet efter sin kusine. Til amtstuen i Ribe måtte de i arveafgift indbetale en halv procent af den samlede sum.

Det havde længe været i Terman Øllgårds tanke at give godsets bønder et eget skolehus, og denne plan blev realiseret i løbet af sommeren, og som erkendelse herfor blev Terman Øllgård udnævnt til justitsråd. Skolen blev kaldt Nørå skole, og den var en pryd for egnen, og ved Jacob Jacobsens hjælp blev der fundet en dygtig lærer.

PÅ LIVETS HØJDE

Det var igen blevet den 7. februar, og da man nu skrev 1824, var det 50 år siden, at der på Sneumgård var blevet født en lille pige.

Klokken havde slået 5 inde i den grønne stue, og Wilhelm var blevet vågen og havde lagt armene om Ingeborgs liv og kysset hende og sagt tak for de år, hun havde været hans hustru, og ønsket hende til lykke med fødselsdagen.

Ingeborg blev blød om hjertet, og en tåre løb ned ad hendes kind, og med Wilhelms hånd i sin passerede hendes liv revy for hendes indre øje.

Sneumgård med de duftende enge, hvor hun sammen med brødrene havde siddet på de store hølæs. Det gamle pæretræ, som de elskede at klatre i. Mors harpe og fars muntre færde. Men så skiftede billedet brat, og det blev vinter, og kirkeklokkerne ringede over to alt for tidlige grave. Siden kom farbror Terman, og atter skinnede solen, og fuglene kvadrede som før, og det lille barnehjerte, der havde været rådløs i sin smerte, åndede lettet op.

Nu var de snart borte, alle de, der den gang dannede rammen om hendes liv. Henriette og Hack, tante Anne og morbror i Gørding, hendes svigerforældre, tante Susanne og onkel Søren, tante Benedicte, hendes broders kone i København og kusine Ingeborg i Varde, som hun havde delt så meget med i sin ungdom. — En dør blev sagte åbnet, og der lød dæmpede stemmer. Hvad kunne det vel være på denne tid, hvor mørket endnu rugede tungt og tæt over gården? Der blev lirket ved dørhåndtaget, og skær af kærter kastede deres skin ind gennem den sagte åbnede dør. Det var børnene, der ville være de første, der hilste hende på 50 års dagen.

De havde hver et tændt vokslys i hånden, og nu istemte de

Kingos salme: »Rind op i Jesu navn, du livsalig morgenrøde.« Ingeborg hævdede sig på sin albue for bedre at kunne iagttage børnene. Drengene var alle i deres lange hvide natskjorter og havde kun løseligt hoser og tøfler på, og lille Andrea kom forrest i sin natkjole. Hvor var det en dejlig flok. Ingeborg syntes, at de lignede Rafaels engle, så lyse, rødmossede og friske, og deres klare øjne tindrede og udstrålede glæde og tryghed. Indtil i dag var deres opdragelse forløbet godt. Wilhelm hængede om sine børn, som ingen anden fader, og selv havde hun da også søgt at danne dem til gode og dygtige mennesker.

Der stod nu hendes førstefødte, Niels Georg. Han var nitten år og skulle næste år være student. Rektor Thorup roste han ved enhver lejlighed, og de hørte kun lovord om ham fra Else Kragh. Herhjemme havde han ofte været ret vanskelig at omgås. Han var for tidlig blevet voksen og havde sine besværligheder. Hvordan det egentlig forholdt sig mellem ham og Maria, vidste hun ikke, men hun var tilbøjelig til at tro, at de havde mere sammen, end det var bestemmelsen for så unge mennesker. Nå, hun skulle ikke dømme dem, hun havde ikke glemt, hvor vanskelig hun selv havde haft det i sin ungdom.

Terman, hendes yndling og den af børnene, der lignede hende mest, var for 8 dage siden blevet seksten år. Han havde sagt bøgerne farvel og var begyndt som landvæsenselev. Det var en fornøjelse at se ham færdes på gården. For trods sin ungdom var han allerede i besiddelse af en vis myndighed overfor tyendet og fæsterne, og som han forstod sig på dyr! Han holdt nøje kontrol med, at studene fik deres bestemte foder til klokkeslet, og han havde en utrolig evne til at taksere dyrenes vægt. Dertil kom, at han var nøjsom og kun nødigt slap den daler, der var kommet i hans pung.

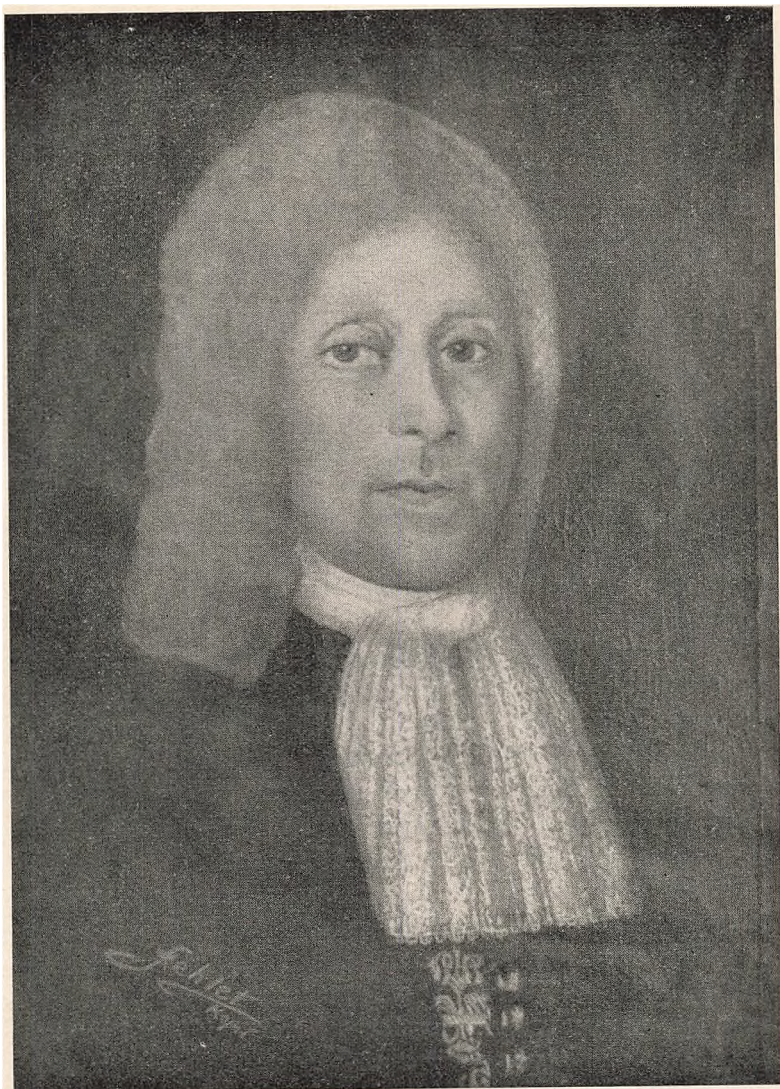
Hans Ditlev, der nu var 13 år, var husets spilopmager; han lignede sin onkel Nicolaj, der altid som dreng hittede på gavyvestreger, hvorfor ingen havde haft tillid til hans fremtid; men i dag var han en anset gejstlig herre og ofte kongens fortrolige. Hvis Hans Ditlev vedblivende måtte slægte ham på, skulle hun ikke klage.

Andrea var ni år, og som hun stod der og sang, så hun allerkærest ud. Børn var en himlens gave, og hun var lykkelig og taknemlig for dem alle. Godt at hun ikke som Henriette,

Ingeborg Margrete Fabricius.

Margrethe Wedelsparre, Christiane og utallige andre af hendes bekendte og slægtninge havde født en række sygelige børn til verden i årligt tilbagevendende barsler for så kort efter at gemme dem på kirkegården. Men det havde kostet kamp og selvkontrol i de unge år, og der havde ofte været uoverensstemmelser imellem hende og Wilhelm.

Wilhelm Fabricius.

Da børnene havde endt salmen, trængtes de om sengen for at gratulere hende, og Andrea overrakte hende deres fælles gave, en syvarmet malmlysestage.

På sin plads ved morgenbordet fandt Ingeborg Wilhelms gave, med hans noget snirklede håndskrift havde han prentet

følgende udskrift på pakken: »Til min kære Hustru, Velbaarne og Velædle Madame Ingeborg Fabricius fra hendes Mand«

Det var for en gangs skyld en gave, der faldt i hendes smag, en herlig linned dug med 24 servietter. Motivet var Brylluppet i Kana, og kanten rundt var der en ranke af vinløv.

Farbror Termans gave var som altid den flotteste. Det var hendes bror Rasmus, der havde været hans mellemmand ved købet. Ingeborg blev ganske målløs, da hun nænsomt havde viklet det sidste papir af og stod med et smykkeskrin, hvis låg var af det fineste ciselerede sølv, nogen kunne tænke sig. Det var udført af de gamle mestre i Tønder. Indvendig var skrinet foret med rød silke, og der var forskellige etager inddelt i små og store rum af enhver art, og hun havde nu god plads til sine mange kostbarheder af ringe, broscher og kæder.

Ved frokosttid begyndte gratulanterne at indfinde sig. De første, der kom, var familien fra Nygård, og Niels, der var jævnaldrende med Hans Ditlev, overrakte Ingeborg sine forældres gave, en smuk messingsamovar, hvad hun længe havde ønsket sig.

Fra Sneumgård kom Christiane og Niels, og de havde de to store børn med. Sophie, der nu var 14 år, lignede sin faster Volborg, da hun var i samme alder, og hendes øjne lyste af tilbageholdt latter. Ingeborgs gudsøn, lille Hack, var fyldt 11 år, og han var lige så begavet, som han var smuk. Med et sirligt og korrekt buk overrakte han sin faster familiens gave, en broderet kaffedug med tønderkniplinger.

Frokosten var næppe forbi, før nye gæster kom i gården. Denne gang var det købmandsfamilierne Jacobsen og Thoersen fra Varde og præstefolkene fra Øse præstegård, og kort efter kom provsten fra Darum, så det kan nok være, at det blev et stort chokoladebord; men Ingeborg havde også bagt i over en uge, og der var 22 slags kager på bordet.

Margrethe Hedevig og købmand Jacobsen var trykkede af økonomiske besværligheder, men Ingeborg formåede ikke at lette noget for dem, da det var langt større summer, de regnede med, end hun disponerede over, og farbror Terman anså deres stilling for håbløs.

Af den samlede familie fik Ingeborg som fødselsdagspresent en afstøbning af Thorvaldsens »Gratierne«. Idéens ophav var

Margrethe Hedevig, der var en stor beundrer af Thorvaldsen, der havde været en nær ven af hendes onkel Georg og siddet ved hans seng, da han i 1809 døde i Rom.

Efter chokoladebordet gik herrerne i staldene på nær Wilhelm og pastor Mathiasen, der slog sig ned inde i kontoret, hvor de hyggede sig med en teologisk samtale.

I mellemtiden klædte damerne om til middagen, hvortil der ventedes nabofamilierne og en del gæster fra Ribe, Fanø og Varde. Ingeborg var på færde overalt; men hun havde da ikke mere travlt, end hun fik tid til at se sin fødselsdagspost igennem, som Terman havde hentet oppe ved Kikkenborg, så snart postvognen fra Ribe havde afleveret den.

Der var kniplinger fra Volborg, konfekt fra Rasmus, en bog fra Nicolaj og en hel del breve fra fjernere slægtninge. Jo — det var en stor dag, når man blev 50 år.

Ved 5-tiden kom ekvipagerne med gæsterne til middagen. De første, der kom, var Else og Tøger fra Endrupholm, der havde Marie, Sofie Amalie og Tøger med. Ingeborg, der netop var blevet færdig med sin omklædning, var i stort toilette af blomstret silke, stod i den grønne stue og tog imod gæsterne sammen med Wilhelm. Med et smil modtog hun Tøgers håndkys og åbnede med stor hjertelighed sine arme mod sin naboerske: »Søde Else — velkommen!« — og ganske let kyssede Ingeborg Else Tejlmann på begge kinder. Marie trykkede sig rødmende ind til hende; men ingen af dem sagde noget.

Kusine Else kom sammen med byskriver Steensstrups og borgmester Heilmanns, begge familier var farbror Termans mangeårige venner.

Umiddelbart efter disse kom kancelliråd Rosenstands og dr. Greibes fra Fanø, der alle var slemt forfrosne efter den lange tur. Damerne medførte store rejsetasker med deres selskabskjoler og måtte klæde om, før de kunne vise sig.

Hans Windfeldts fra Øllufgård kom omtrent samtidig med apoteker Helms og prokurator Lunds fra Varde, og Ingeborg bemærkede straks, hvor elegante damerne var.

De næste var gæstgiver Ramsings, der havde bispinde Middelboe og enkeprovstinde Tholstrup med i deres befordring. Bispinden var forfrossen, men hendes gode lune fornægtede sig ikke, og da hun så ind gennem de festligt oplyste

stuer, rankede hun sig og indtog den samme yndefulde holdning som i sine yngre år ved hoffet i Horsens.

Enkeprovstinden lod Ingeborg vide, at hun havde overgivet en større pakke i stuepigens forvaring. Ingeborg takkede hjerteligt. Enkeprovstinden forøgede sine indtægter ved at udføre broderier og syning for sine bedrestillede venner.

De næste gæster var Ib Windfeldts fra Tanderup, der havde bispinde Hjort, Nicoline og hendes kæreste, kandidat Kock, med i vognen, og næppe havde Ingeborg og Wilhelm hilst på de indtrædende, før døren åbnedes for familien Tranberg, der var husvenner. Kort efter kom Hans Jacobsens fra Gørding mølle, og Ingeborg mente nu, at selskabet var fuldtalligt og gav jomfru Warming besked om at være parat med maden; men netop som alt var klar, kørte en vogn op for hovedtrappen, og jomfruen fik besked om at vente et øjeblik, da Ingeborg formodede, at det var deres huslæge, fysikus Randrup fra Ribe, der endnu ikke havde vist sig. Stor blev hendes forbavselse, da døren åbnede sig for Nis Nissen fra Spøttrup.

»Nis Nissen!« udbød Ingeborg overvældet og skyndte sig den indtrædende imøde, »det var vel nok en overraskelse!«

Nis Nissen smilte venligt, rystede deres hænder og sagde: »Hvor godtfolk er, kommer godtfolk til! Jeg havde forretninger her sønderpå, og da jeg vidste, at du i år fyldte 50 år på din fødselsdag, bestemte jeg mig til at overraske jer!«

Ingeborg takkede rørt. Der var kun få mænd, hun satte så højt som Nis Nissen. Men han var også en hædersmand helt igennem, og der var ikke den herregård mellem Spøttrup og Ditmarsken, hvor man ikke skattede ham. Han var vedblevet at være det samme varmhjertede menneske, og hans hæderlighed i vandel var et ordsprog. Vellidt var han overalt, og mange søgte råd hos ham. Terman Øllgård var hans fortrolige ven, og når han var på egnen, boede han gerne på Bramming, hvor selv hestene stod til hans rådighed.

Wilhelm Fabricius, der ellers ikke brød sig om studehandlere, holdt meget af at tale med Nis Nissen, og naturligvis rørte det dem alle, at han havde gjort den lange tur for at glæde og ære Ingeborg på hendes mærkedag.

Da klokken slog seks, blev fløjdørene fra anrettergangen slået op, og tonerne af en march lød ind gennem stuerne. Hans

Ditlev og Niels fra Nygård gik rundt med hver sin bakke med bordkort, og Anne Else kørte farbror Termans rullestol ind i spisesalen.

Ingeborg var i aften både lykkelig og stolt. Var ikke alt lykkedes for hende indtil i dag, og havde hun ikke ved sin energiske vedholden ved sin beslutning om at forlade Ansager bragt sin families liv ind i en lykkeligere bane?

Wilhelm bukkede for hende. Hun lagde let sin hånd på hans arm og løftede op i sin kjole, og i spidsen for deres gæster gik de over i spisesalen, hvor der var dækket med husets bedste porcelæn. Al familiens sølv prydede bordet, og store kandelabre med lys kastede deres festlige glans over selskabet.

Menuen var suppe, derefter fik de grøntsager, laks fra åen, ænder i oliven, dyreryg af et par rådyr, som Tøger forud for fødselsdagen havde sendt hende, og sluttelig den traditionelle øllgårdske budding. Vinene var liflige og vellagrede, og humøret var bordet rundt det bedste. For Ingeborg var højdepunktet, da Wilhelm rejste sig for at tale for hende, hvad han tidligere kun havde gjort i forbindelse med deres dåbsfester.

I sin tale hyldede han hende for hendes virksomhed, der kom dem alle til gode, — for det festlige hjem, hvis strålende midtpunkt hun var for ham og børnene, og — — her blev Wilhelms stemme mere tøvende og hans ord famlende:

»Du står i dag på livets højde, og livet har skænket dig alt det, som så mange begærer, men kun så få modtager: Et smukt hjem, gode børn, ægtefælle, en talrig slægt, mange venner. Sundhed, økonomisk ballast, — — Ingeborg — jeg ønsker for dig, at du må nyde alle disse goder endnu i mange år, og jeg ønsker, at Gud må føre dig til sin frydesal, når du engang skal standse din travle færd. Men da dagen i dag er viet til fest og glæde, vil jeg anmode de her tilstedeværende slægtninge og venner med mig at istemme et jubelråd for min hustru, at vi endnu i mange år må samles under hendes auspicium!«

Wilhelm hævede sit glas, og mens gæsterne rejste sig, så han bevæget ind i hendes øjne og hviskede, så kun hun hørte det: »Ingeborg, — det er vel nok en fest, og du er smukkere end nogensinde!« Så løftede han stemmen og råbte: »Min hu-

stru leve!« og alle løftede deres glas og istemte hyldestråbet.

Efter Wilhelms tale løstes tungerne. Den første, der slog på sit glas, var hendes broder Wilhelm, der i jævne ord takkede Ingeborg på børnenes, Diverts og sine egne vegne. »Hvad du var for Divert, da vi begyndte, skal jeg aldrig glemme dig —« sluttede han bevæget.

Niels fra Snumgård var den næste taler. Han erindrede om det bånd, der var imellem dem, deres moder, om hvem han slet intet minde havde. Men han vidste, at da hun skulle dø, havde hun lagt sit liv i Guds hånd og bedt Ingeborg være god mod Volborg og ham, og selv om de ikke var opvokset sammen, så havde de altid følt blodets bånd, og Ingeborg havde været dem en kær søster og til opmuntring ved mange lejligheder.

Som gammel ven af familien takkede Nis Nissen for den gæstfrihed, hvormed han altid blev modtaget på Bramming, og Tøger Thejlmann takkede for godt naboskab og talte jævnt om de mange små bånd, der i årenes løb var spundet mellem de to familier. Provst Jacobsen og pastor Mathiasen talte smukt om det stærke sammenhold, der var indenfor den øllgårdske slægt, og apoteker Helms fra Varde priste Ingeborg som idealet af en herregårdsfrue.

Talernes række syntes hermed udtømt, men pludselig slog Terman Øllgård svagt på sit glas og rettede sig i sin stol: »Jeg bliver vistnok den sidste, der siger noget her ved bordet, og det var da også mit ønske. For det, jeg har at sige, vil jeg gerne må blive stående i erindringen. Da ingen foruden Wilhelm kender Ingeborg, som jeg gør, vil jeg have lov at sige, at under hendes hænder vil Bramming blomstre, og hun vil blive stammoder for en stor slægt. Jeg føler det som en vished, for hun har alt det ved sig, som min afdøde mor havde. Vort slægtsnavn Øllgård skal med Terman Øllgård Fabricius og Niels Øllgård på Nygård bæres videre her i Vestjylland, hvor vi har levet og virket i over fire menneskealdre, kendt som dygtige og betroede folk og vist al agtelse og tillid. Snart vil Niels Georg stå på en prædikestol, og Hans Ditlev vil vi en dag finde en passende ejendom til. Det er en stor lykke at høre til en slægt som vor. Hvad jeg ville minde om var, at

Ingeborg bærer min afdøde moders navn med ære, og hun skal i dag have sin gamle farbrors hjertelige tak!«

Ingeborg bøjede sig over rullestolen og kyssede den gamle, og hendes børn viskede rørt tårerne af deres øjne. Men Wilhelm Fabricius så tænksomt frem for sig på en noget fraværende måde, før pludselig stod studerekammeret i Ansager så lyslevende for ham, så han syntes, han kunne berøre alle de kendte kære ting i deres egentlige omgivelser. Uvilkårligt sukkede han. For var der noget i verden, der kunne sammenlignes med et studerekammers stilhed eller en vandring ud over heden? Efter middagen blev serveret kaffe i stuerne, og siden blev der spillet op til dans i den store sal, hvor brødrene fra Hillerup sad på en forhøjning mellem de to dobbeltdøre.

Der blev danset med lyst og humør, og Ingeborg lo foruøjet til enhver skæmt. Der var i sandhed ingen, der kedede sig. Trods det hun var den første på gulvet til hver dans, hvad der syntes at være en stiltiende overenskomst, fik Ingeborg alligevel tid til at underholde sig med de forskellige gæster. Hos bispinde Hjort forhørte hun sig om Nicolines mulighed for snart at holde bryllup, og med Steensstrups drøftede hun gamle minder. Da hun dansede med Ramsing, opfriskede de faneindvielsen i Varde, og i en krog underholdt hun sig mellem to danse med bispinde Middelboe, der selv dansede livligt.

Da klokken slog tolv, samledes alle om en bowle punch, hvorefter der igen blev danset en tid, og det blev sent, inden gæsterne begyndte at bryde op, og mange blev på Bramming og Nygård til den følgende dag.

Kancelliråd Rosenstands, der nu boede i Nibe, havde været en tur på Fanø for at afvikle nogle forretninger. Det var et lykkeligt tilfælde, at deres tilbagerejse faldt sammen med Ingeborgs fødselsdag. Det havde glædet dem meget at være sammen med såvel fabriciusfamilien som Niels Kampmanns, til hvem de altid havde stået i et særligt hjerteligt forhold, ligesom de havde stået fadder til nogle af børnene.

Trods de bedre kår i Nibe savnede de Vestjylland. Kancellirådinden græd sine modige tårer, da de i Brammings kalechevogn kørte ud af gården. De skulle fra Kikkenborg med postvognen den lange rejse til Nibe.

WILHELM FABRICIUS' SIDSTE FARVEL

Da forårsarbejdet begyndte, var vejret råt og skiftende, og kuldkær som Wilhelm Fabricius var, kneb det for ham at tåle det barske vejr; tillige havde han den sorg, at hans gamle ridehest måtte skydes, da den havde fået en forgiftning. Nu måtte han til at ride på en ung frederiksborger, der ikke var fri for at have nykker og dansede mere, end han syntes om, så han var både træt og noget forkommen, når dagene var omme, og en aften var han så forkølet, så selv Ingeborg mente, at han burde gå i seng.

Han havde troet, at han snart igen skulle være rask; men tværtimod blev han med hver dag ringere. Det var en ondartet gigtlidelse, der plagede ham, og lige meget, hvordan han vendte sig i sengen, smertede det i arme og ben. Fysikus Randerup prøvede forskellige kure, men de bragte ingen lindring, og lidt efter lidt mistede han håbet om at blive rask og modsatte sig bestemt, at der blev tilkaldt andre læger.

Det virkede meget nedslående, da der fra København indløb efterretning om Rasmus Øllgaards død; og Wilhelm Fabricius sagde med et suk: »Stakkels børn, nu har de hverken mor eller far.«

Niels fra Sneumgård og Wilhelm fra Nygård var daglige gæster, og børnene skiftedes til at sidde ved hans seng, så han savnede aldrig opmuntring; men det var alligevel trange dage at komme igennem, for selv om sygdommen rev og sled i ham, var hans legeme alligevel så stærkt, at det tog tid at nedbryde hans modstandskraft.

Ingeborg havde altid haft en sygelig skræk for lidelser. Hendes natur var så rastløs og urolig, at det var hende en pine at sidde ret længe ad gangen hos Wilhelm. Der kunne

være dage, hvor hun syntes, at lugten herinde kvalmede, og hun skyndte sig ud. Desuden var hun angst for, at Wilhelm skulle tale med hende om døden, Gud og det evige liv. For trods det, Ingeborg i over 15 år havde været præstekone, havde hun ondt ved at tale med nogen om det, der rørte sig i hende. For hende var Gud noget fjernt. Hun var aldrig blevet fortrolig med det himmelske som for eksempel Niels på Sneumgård. Nej, Gud forlade hende. Hun vidste bedre besked med staldstude, husførelse og godsdrift, og hun syntes stadig, det var en lykke, at hun var sluppet ud af Ansager præstegård. Skulle hun være blevet derovre, var hun blevet tungsindig.

Så ung han var, stod Terman for den daglige drift, og han gjorde det med en rolig selvfølge, fortrolig som han var med den tanke, at gården var hans fremtid.

Høsten var det år god, men rugprisen var den mindste i mange år, og da de drev studene til Husum, gav de mindre end ventet, og så var de endda heldige, for der var dem, der tabte formuer og blev helt forstyrrede. Da de kom ind i november, var det klart, at Wilhelm ikke havde langt igen, og fra nu af veg Ingeborg ikke fra hans leje; men det var forunderligt, så vanskeligt det var for Wilhelm og hende at tale om den forestående skilsmisse.

Den 9. november kæmpede Wilhelm sin dødskamp. Ingeborg sad med hans hånd i sin, og først nu, hvor det var for sent, syntes hun, at der var så meget, hun gerne ville have gjort for ham; men han fattede ikke meget, og hun turde ikke trætte ham. Børnene sad stille og tavse på hendes seng, og de var her både fra Sneumgård og Nygård. Fysikus Randrup, der ellers var så urolig og larmende, rystede stille på hovedet, og Ingeborg vidste, at dødsøjeblikket var nær. Lidt efter listede dr. Randrup ud, og et øjeblik efter kørte Anne Else Terman Øllgårds rullestol ind i sygeværelset.

Den syge havde blundet lidt, men åbnede netop sine øjne, som fysikus gik ud af værelset, og i samme nu følte han, at de sidste minutter var kommet. Hans øjne søgte Ingeborg; men hun tålte ikke at se ind i hans forklarede blik, der var gennemtrængt af indre fred og højtid. Hulkende kastede hun sig ned ved hans seng og sagde: »Wilhelm — Wilhelm —

tilgiv mig alt det onde, jeg har gjort imod dig!« — »Ingeborg«, kom det dæmpet fra Wilhelm, »vi var så forskellige, men vor Gud og herre har endda givet os mange lykkelige oplevelser sammen«. Ingeborg kyssede nænsomt hans blege læber, og de vidste begge, at det var afskedskysset. Ingeborg følte det, som om en kniv blev drejet rundt i hendes hjerte, og hulkende rejste hun sig og lænede sig mod væggen pint af anger.

Det var nu børnenes tur til at tage afsked med deres far. »Hils Marie«, hviskede Wilhelm til Niels Georg, da sønnen knælede ned ved ham, og med stor møje løftede han sin hånd og gav sin ældste sin velsignelse.

Da Niels Georg trådte til side, kom Terman, og ligesom broderen bøjede han sig ned ved sengen. Et øjeblik svigtede Wilhelm Fabricius' stemme, og da han endelig talte, var det kun som en hvisken: »Terman — Terman —, vær god imod moder. Gud herren velsigne og bevare dig og glem ikke det, som møl og rust ikke kan fortære!«

»Hans Ditlev — græd ikke sådan, — jeg er beredt, og du beholder din mor. — Gud velsigne dig!«

Da Andrea kom, svigtede stemmen igen den døende. Hun var hans hjertebarn, og synet af hende bevægede ham stærkt; men omsider havde han så mange kræfter, så han kunne løfte begge sine hænder op på hendes hovede, og nu fremsagde han med klar røst velsignelsen, sådan som han i mange lykkelige år havde gjort det i Ansager kirke. Så gled han blik rundt i kredsen af slægtninge. Han var for svag til at sige mere og blundede atter. Efter en lille tids forløb åbnede han atter sine øjne og kaldte på Ingeborg, og da hun bøjede sig over ham, kyssede han hendes hånd, pustede lidt og sagde: »Du skal ikke græde, lille Ingeborg. Nu er min kamp forbi, og jeg ser Guds engle komme for at hente mig!« Der lød et stille suk, og med et smil på sit ansigt opgav han ånden.

Længe var der ingen, der rørte sig; men omsider rejste Niels Kampmann sig og foldede sine hænder til bøn, og nu bad han på det tyske sprog, som han fra barn plejede det, Fader- vor, hvorefter de stilfærdigt forlod dødsværelset.

Dødsfaldet blev den 14. december bekendtgjort i Ribe Stifts og Adresse Avis med følgende ordlyd:

At min elskede Mand, Pastor Wilhelm Fabricius, hen-
slumrede igaar Middag ved en blid og rolig Død, 47 Aar
gammel efterladende mig med 4 uforsørgede Børn, saa-
dant bekendtgøres herved sørgeligst for fraværende Fa-
milie og Venner, overbevist om at enhver, som kendte
den afdødes mange og gode Egenskaber, vil deltage i
min billige og dybe Sorg.

Bramming, d. 10. Dec. 1824

Ingeborg Margrete Fabricius,
født Øllgaard.

Begravelsen formede sig som en smuk højtid, og da Wil-
helm Fabricius havde været meget afholdt i Ansager, kom
mange af bønderne derovre fra for at ledsage deres tidligere
sognepræst til graven, ligesom mange af stiftets præster øn-
skede at bevidne deres kaldsbroder den sidste ære. Dertil
kom familie- og vennekredsen, godsets fæstere og handels-
forbindelser.

For Ingeborg var det som et ondt mareridt fra først til sidst.
Hun følte den samme rædsel og gru som ved hendes foræl-
dres begravelse. Der var kommet en forstenet ro over hende,
og hvad hun sagde og gjorde syntes uden liv og bevidsthed.
Men hun gjorde alt, hvad man ventede sig af hende på sådan
en dag. Da de skruede kistelåget på, skar det sådan i hendes
nerver, så hun måtte bide i sit lommetørklæde for ikke at
skriges højt, og på en underlig stødvis måde flyttede hendes
ben sig fremad, da hun nærmest bag kisten gik over mod kir-
ken. Hun holdt sine to mindste trykket ind til sig. De store
drenge var med til at bære deres fars kiste.

Sneen dryssede fint og let, og kirkeklokkens sørgmodige
klemten lød under deres tunge vandring, og da aftenen kom,
hvilte Wilhelm Fabricius under en blomstersmykket gravhøj,
og først nu var Ingeborg Fabricius sig bevidst, at hun var enke.

De sidste af følget, Ingeborg tog afsked med efter spisnin-
gen, var Nicoline Koch og hendes mand, der nu var blevet
præstefolk i Nykirke og boede i Raunsø præstegård. Det
bevægede hende stærkt at se dem sammen, og hun ønskede
inderligt, at hun havde kunnet begynde forfra på sit ægteskab
med Wilhelm; men årene var gået, og hendes ven var ikke mere.

TIL TRANSLOKATIONSFEST PÅ KATEDRALSKOLEN I RIBE

Ingeborg sad på en af de forreste bænke under translokationsfesten på den lærde skole i Ribe. Niels Georg havde bestået eksamen med en fin karakter, og som moder til ham følte Ingeborg sig let og glad.

Ingeborg sad mellem Marie Tejlmann og Else Kragh, og de gamle kammerråd Steenstrups var også med; men de savnede Niels Georgs fader. — For hvor ville Wilhelm have glædet sig, om han i dag havde kunnet se sin søn.

Den sidste sang var blevet sunget, og studenterne skulle nu ud at køre. De var kåde og sprælske som plage om foråret, og Ingeborg tænkte med et lille smil på de unge jomfruer, der i aften skulle danse med dem.

Marie kiggede langt efter Niels Georg; men foreløbig måtte hun vente og tage til takke med sin svigermoders selskab. Når køreturen var forbi, var det til gengæld hendes tur til at være midtpunkt, for hos guldsmed Byzov skulle hun og Niels Georg købe deres forlovelsesringe, og Marie var lige ved at sprænges af bare forventning.

Ved udgangen hilste Ingeborg på rektor Thorups og adjunkt Tetens Hansens og inviterede dem hen på Klubben for at drikke et glas vin med studenten, når han vendte tilbage fra køreturen. Rektor takkede, og da han hørte, at de unge i dag agtede at gæste guldsmed Byzov for at købe ringe, blev han helt opromt.

På vejen til gæstgiver Ramsings mødte de bispinde Middelhoje, der var ude at spadserere for at se studenternes køretur, og Ingeborg bad hende fornøje dem med sit selskab. Trods sin høje alder var bispinden helt hvidklædt, og under den skyggefulde hat, der var behæftet med en kostbar nål, bar hun

sin kappe af brede kniplinger. Ingeborg holdt meget af bispinden, der var lige så klog som hun var god og til enhver tid hævet over alle småtterier.

Da de var ud for boghandler Termansens, passerede studenterne forbi i deres charabanc. I alle husene kom folk ud for at vinke til dem, og fra vognen lød latteren så frisk og smittende, så enhver måtte smile med.

Boghandler Termansen bukkede ærbødigt for Ingeborg og trykkede hendes hånd og gratulerede. Niels Georg havde været en god kunde hos ham, da han havde fri adgang til at købe alle de bøger, han måtte ønske sig. Derimod var det en aftale, at han hverken røg eller drak, før han blev student. Med hensyn til unge piger havde Ingeborg aldrig sagt noget, men hun stolede på hans gode forstand og var tryk ved bevidstheden om, at han var i gode hænder hos Marie.

Ramsing tog selv imod dem, og da de var blevet bænkedede, kom også madame Ramsing, og Ingeborg bestilte til en begyndelse kaffe og smørrebrød.

Da Niels Georg forpustet vendte tilbage fra køreturen, skyndte han sig at spise lidt, og så forsvandt han med Marie, der rødmede undseelig og glad.

De så uvilkårligt alle efter dem. Hver tænkte på den dag, hvor de selv havde fået en guldring på fingeren.

Madame Thorup, der var meget oprømt over at sidde ved det rigt forsynede bord, fortalte nogle pudsige småtræk fra sit barndomshjem, — hendes fader havde været slotsforvalter i Kiel, — om forlovelser i familien, bl. a. hvordan det gik til, at hendes søster var blevet kendt med Lautrup fra Estrup.

Da hun sluttede sin beretning, sagde bispinde Middelboe dæmpet: »Ja, ved at se Marie og Niels Georgs lykke, må jeg tænke på min egen underlige livsskæbne. Jeg var jo allerede oppe i årene, da min hofstjeneste i Horsens var ved at være forbi, og ganske ærlig var jeg angst for fremtiden, og bad derfor Gud føre mig. En nat drømte jeg, at jeg stod ude på en eng, og der kom en mand og tog min hånd og bad mig følge sig. Om morgenen stod drømmen ganske klart i min bevidsthed, og jeg anså den for at være et svar fra Gud på min bøn, og jeg blev rolig og tillidsfuld med hensyn til fremtiden. Nogle timer efter modtog jeg biskop Middelboes frieri, og jeg må sige,

at det blev syv rige år vi fik sammen, inden han lukkede sine øjne.«

»Lad os så høre Deres historie, madame Fabricius«. bad rektor Thorup spøgende, og Ingeborg rødmede, lo og svarede: »Ja, skal det være, skal De få den at høre! Det var såmænd her i Ribe. Min kusine Ingeborg fra Varde, — hende der senere blev gift med købmand Thorsen, — og jeg var med farbror Terman herude for at besørge nogle ærinder, bl. a. skulle vi købe musselin til sommerkjoler. Jeg var netop færdig med mine ærinder og stod på Bredgaden og ventede, da Wilhelm uventet dukkede op. Han var nybagt kandidat og var lige kommet med postvognen fra Kolding, og da jeg så ham,« Ingeborg nølede, det var helt sært at mindes, og det bragte tårer frem i hendes øjne, og uvilkårligt sukkede hun, da hun fortsatte: »Da jeg så ham, var min skæbne beseglet!« Ingeborg tørrede igen en tåre bort fra sit øje, — det var svært at være enke.

De blev nu afbrudt ved, at Marie og Niels Georg vendte tilbage. De kom hånd i hånd som et par glade børn, og de var så lykkelige, at deres fødder ikke formåede at bevæge sig på sædvanlig vis. Gang på gang hoppede og dansede de, og alle, der så dem, måtte smile.

»Jeg tror, vi vil drikke champagne«, udbød Ingeborg muntert, hun trængte til at blive i humør. Det tunge var hendes natur fremmed.

Ramsing gav tjeneren besked, og lidt efter havde de husets ældste champagneflasker på bordet. Propperne smeldede lystigt, og alle var oprømte og lo og snakkede i eet væk.

Rektor Thorup rejste sig tøvende, hævdede sit glas og sagde: »Kære Niels Georg! Som gammel ven af familien Øllgård Fabricius vil jeg gerne på denne dobbelte festdag give dig og din forlovede et lille ord med på din fremtidsbane. Du har i de år, du besøgte skolen, stedse været en opmærksom discipel, hvad dit vidnesbyrd ved afgang er udtryk for. Jeg har fulgt din færd nøje, da du i så meget ligner din morbror Nicolaj, med hvem jeg i min ungdom havde så meget tilfælles, og jeg tror, at du som han vil vide at vinde frem til en anset plads her i livet.

For Marie deTejlmann og dig ønsker jeg alt godt. Jeg ken-

der intet her i livet så herligt, som det at have en elsket kvinde ved sin side.« Rektor Thorup sendte sin hustru et taknemmeligt smil, som hun gengældte med et ømt blik. »Og jeg tror, at I begge kan tage forbillede fra jeres egne hjem. Til lykke!«

De skålede og drak. Adjunkt Tetens Hansen istemte en studentervise, og humøret steg yderligere, da fysikus Randrup lukkede døren op til deres lokale og forsigtigt stak sit hovede ind.

»Kom nærmere!« råbte Ingeborg muntert og vinkede til ham.

»Vi er flere,« indvendte fysikus nølende.

»Så tag dem med,« inviterede Ingeborg storladent, og døren åbnede sig for fysikus og justitsråd Nielsen, der tilfældigvis havde truffet hinanden foran klubben og kom ind hidlokket af sangen.

Ingeborg beordrede en ny omgang champagne på bordet, og Tetens Hansen istemte den ene glade sang efter den anden. Det var kun sjældent, han havde lejlighed til at drikke champagne. Hans økonomiske forhold var så ringe, så hans familie næppe havde det fornødne, og hos Thorups var det noget lignende. Den store børneflokk var et uhyre pres på hjemmets økonomi og gjorde det umuligt for rektorfamilien at deltage i selskabslivet.

Da opbrudet fra Ribe kom, var Niels Georg så oprømt, at han ikke følte det vemod, der ellers naturligt ville have sneget sig ind i hans sind ved tanken om adskillelsen fra den lille, venlige stiftsby med alle dens hjælpsomme og hyggelige mennesker. Da de kørte ud af byen, vinkede bispinde Hjort, — der var ude at gå tur, — og Nicolaj lænede sig ud af vognen og råbte: »Tak for alt!« Bispinden nikkede og viftede med sit tørklæde til dem, og hun var den sidste ripenser, Niels Georg tog afsked med. I hendes venlige hjem havde han tilbragt mange aftener sammen med husets ungdom, der var meget musikalske.

Marie blev på Bramming til næste dag, hvor hun sammen med Niels Georg kørte til Endrupholm. Da Ingeborg på grund af sin mands død ikke fandt det passende at holde noget større selskab, blev det på Endrupholm forlovelsen blev fejret. Mariens forældre og søskende ønskede dem begge hjertelig til

lykke; men nogen overraskelse var deres forlovelse jo ikke, for som Poul sagde: »Det har jeg da vidst i mange år!«

I forlovelsesmiddagen, der blev holdt et par dage efter, deltog bl. a. familien Tranberg, stamhusbesidderinde frøken Ingeborg Rosenørn Tejlmann, Nørholm, apoteker Helms, prokurator Lunds, købmand Thoersen og Hans Wulff Øllgård fra Varde, familien Øllgård fra Nygård, Christiane og Niels fra Sneumgård og Hans Windfeldts fra Ølufgård. Efter middagen, hvor der blev talt smukt for de unge, spillede herrerne L'hombre og damerne Rambusch, medens de unge legede på plænen foran huset.

Sophie Amalie og Tranberg Friis sluttede sig til ungdommen, og Niels Georg betragtede i smug sin svogers adfærd. Om fem år håbede han som svogeren at sidde med sin udkærne i en hyggelig præstegård.

Tøger, der var løjtnant og gjorde lykke alle vegne, fandt det besynderligt, at nogen ung ville være præst. Men Jens, der lyttede til Tøgers drillerier, kom Niels Georg til undsætning ved at sige, at han fandt studiet særdeles interessant; selv ville han nu studere jura.

Frederik, der var for grøn til at have nogen selvstændig mening, plaprede Tøger efter munden og sagde: »Jeg vil være li'som Tøger!«

Medens damerne spillede Rambusch, spurgte stamhusbesidderinde, frøken Tejlmann dæmpet, om det var rigtigt, hvad hun havde hørt om Charles Tejlmann, at han var i Danmark og påtænkte nyt ægteskab?

Else Tejlmann nikkede: »Joe, det var rigtigt nok. Vi har fået brev fra ham, hvori han fortæller, at han har orlov fra sin tjeneste, og at han agter at knytte sin skæbne til frøken Sophie Bardenfeldt!«

»Hvor er det egentlig, Deres svoger opholder sig, fru Tejlmann?« spurgte madame Helms, og Else Tejlmann svarede: »Han er toldinspektør i Vestindien. Det skærer mig i hjertet, når jeg tænker på, hvordan han formøblede alt på Kærgård, og jeg begriber ikke, at nogen kvinde tør knytte sit liv til hans. Tøger siger ofte, at det ikke vil undre ham, om Charles ender som sørøver; men mærkeligt nok, kongefamiliens medlemmer er ham stedse meget bevågne!«

»Jægermesteren er et meget begavet menneske,« ytrede Ingeborg, »Wilhelm satte ham højt på grund af hans viden; men jeg må tilstå, han har handlet ilde med sin arv!«

Da de senere på aftenen havde drukket kaffe, inviterede Else Tejlmann dem ud i haven, hvor gårdens tyende i mellemtiden havde illumineret med kulørte lygter, og til ære for de nyforlovede blev der nu afbrændt fyrværkeri. Anna, Maries yngste søster, var så uheldig at få forbrændt sin kjole af en nedfalden raket; men heldigvis skete der hende intet.

Ved 12-tiden holdt ekvipagerne for døren, og nu gik det hjem mod Bramming. Desværre følte Niels Georg sig utilpas og klagede over smerter i underlivet. Gav det et stød i vognen, skreg han af smerte, og Ingeborg var alvorlig bange for, at han skulle falde sammen for dem. Så snart de kom hjem, blev han båret ind i huset, og Ingeborg klædte ham selv af og undersøgte ham. Såvidt hun skønnede, var det en tarmsyge, og hun vaklede et øjeblik mellem at sende bud efter fysikus Randrup eller tilkalde dr. Greibe fra Fanø, som hun havde større tiltro til; men da fysikus Randrup var den nærmeste, blev der sendt ridende bud til Ribe.

Niels Georg fik et glas brændevin for at dulme smerterne, og Ingeborg sad hos ham, til lægen kom. Så snart Randrup havde set på patienten, beordrede han alt klar til operation, og ladefoged Niels Jyllerup og et par kraftige karle blev hentet for at de kunne holde patienten under operationen. Randrup beordrede Ingeborg ud af sygeværelset, og hun gik op i salen, til alt var overstået.

Lykkeligvis kom der ingen sårfeber, og Niels Georg var snart kvik igen. Farbror Terman fortalte, at han i sin ungdom havde gennemgået den samme operation; men da benyttede man i hele Vestjylland en gårdmand Jep Jepsen i Vilslev som operatør. Da familien havde slægtsnavnet Brok, og håndteringen gik i arv fra far til søn, havde man givet sygdommen navnet Brok.

Da sommerferien var forbi, rejste Niels Georg til København for at fortsætte sine studier. Ingeborg og Marie fulgte ham til Ribe, hvorfra han skulle fortsætte rejsen med postvogn over Kolding. I Ringsted skulle han besøge familiens

gamle venner, toldkasserer Heilmanns fra Gredstedbro, der var blevet forflyttet hertil.

De unge var lykkelige og tillidsfulde med hensyn til fremtiden, lidet anede de, at døden påny skulle krydse familiens vej.

Da foråret kom, blev Else Tejlmann syg, og den 17. maj døde hun. For Marie betød det, at hun måtte overtage husførelsen og opdragelsen af de yngre brødre, hendes lille søster, Anna, kom til Nørholm, hvor hun var til stor glæde og opmuntring for frøken Tejlmann.

Var det end en tung sorg, så var hjemmet dog stadig bevaret, de havde deres fader, og han tog sig mere end nogensinde før af sine børn. Men snart skulle de også miste ham. Den 27. oktober 1827 lukkede han for stedse sine øjne og blev begravet på V. Nykirke kirkegård ved siden af sin hustru.

Ved kirkens indgang satte børnene et monument med følgende inskription:

*Herunder hviler Støvet
af
Tøger de Tejlmann
Herre til Endrupholm
hvor han var født den 23 Maj 1776
og hvor han døde den 27 Octbr. 1827
og
hans Hustru Else Tejlmann
der var fød i Tarm Mølle den 22 Juni 1780
og døde paa Endrupholm den 17 Maj 1826
Deres 23aarige Ægteskab blev velsignet
med 9 Børn af hvilke en Søn alt
i sin tidligere Barndom er forudgangen.*

På monumentets bagside stod:

*Aandsdannelse, Retsindig og Pligtfølelse
erhvervede ham alles Agtelse og Venskab
og hvo kjendte — og elskede ikke hans
fromme kjærlige Ægtemage, hvis Hjerte
slog for saa mange blidere Følelser?
Her er Sæden, hisset Høsten!
Fred med deres Støv!*

TERMAN ØLLGÅRDS DØD

Vinduerne stod åbne ud mod pilehaven, og man hørte fuglene kvindre i daggrøet. Men Ingeborg sansede det ikke, hun hørte kun farbror Termans bestandigt mere og mere besværlige hiven efter luft.

Hun sad på sengekanten og holdt hans hånd i sin, og de var begge klar over, at døden snart ville skille dem. Ingen af dem talte herom, de klamrede sig begge til håbet om endnu en lille tid at være sammen.

Egentlig var det for Ingeborgs vedkommende underligt nok, for Terman Øllgård var en vanskelig og krævende patient, der let blev pirrelig, hvis Ingeborg var for længe borte; men når hun igen stod ved hans seng og stak sin hånd ind i hans og sagde: »Har du manglet mig, farbror Terman?« så glemte han sin surhed og smilte til hende. På grund af lammelsen skulle han hjælpes med alt, og kun Ingeborg og Anne Else måtte assistere ham, og da der skulle våges, delte de nattevagterne.

Wilhelm fra Nygård sad daglig en lille tid ved sin farbrors seng, og herredsfoged Tranberg og kammerråd Steensstrup kom på de sædvanlige spilledage for at se til justitsråden, som Terman Øllgård var blevet udnævnt til formedelst realisationen af hans planer om en skole i Nørå.

»Ingeborg«, hviskede Terman Øllgård, og da hun bøjede sig over ham, fortsatte han: »Du ved, at jeg aldrig har skjult noget for dig; men der er en tildragelse i mit liv, du ikke kender, og jeg synes, jeg vil fortælle dig den, for det var trods alt det skønneste, der hændte mig!« Forundret bøjede Ingeborg sig lyttende over sin farbror, der besværet og langsomt fortsatte: »Jeg har een gang i mit liv — og kun denne ene

gang — elsket og levet! Hun var datter af rådmand Knudsen i Varde og bor nu i Engum. Ja, du har måske hørt madame Worm nævne, for hende var det, og hun er den eneste kvinde i mit liv. Alt hvad jeg i min ungdom virkede, gjorde jeg i tanken om hende, og jeg mindes endnu den vårdag, hvor hun gav sig hen til mig.« Den gamle lukkede øjnene og var længe tavs; men omsider fortsatte han sin beretning. »Hun svigtede mig. Hun sagde, at jeg var egensindig og stejl, og kan hende hun havde ret. Kort efter giftede hun sig med Worm, og jeg så hende aldrig mere; men jeg har siden i livet fulgt hendes færde. Hun sidder nu i trange kår, hvorfor jeg i mit testamente har udsat et lille legat for hende, så længe hun lever. Havde hun villet, var hun blevet min kone.«

»Å — farbror — det var derfor, du aldrig giftede dig!« sagde Ingeborg ømt og strøg hans hånd, og Terman Øllgård nikkede bekræftende.

Døren ind til sygeværelset blev åbnet, det var den 12årige Andrea, der stak sit hovede ind og spurgte: »Hvordan går det?«

»Godt!« svarede Ingeborg og drog hende ind til sig, og undrende spurgte Andrea, idet hun forskende så på sin moder: »Skal mor aldrig sove mere?«

»Sove —«, Ingeborg smilte, »jeg tager mig en lille lur, når jeg har spist. Venter I på mig med kaffen?« Det gjorde de, og Anne Else blev kaldt ind for at sidde ved Terman Øllgård, medens de spiste.

Terman, Hans Ditlev og husholderske jomfru Enevoldsen ventede i anrettergangen, hvor de stod henne ved vinduet og så ud i gården. Sønnerne bukkede og kyssede hendes hånd og forhørte, hvordan natten var gået, medens jomfru Enevoldsen gav besked til Maren stuepige om at sætte kaffen på bordet.

De havde akkurat nået at tage plads, da Anne Else kom løbende og kaldte på Ingeborg, og uvilkårlig rejste de sig alle op, for på Anne Elses ansigt kunne de se, at der var hændet noget alvorligt.

Ilsomt skyndte Ingeborg sig ind til sin farbror, der tilsyneladende var død; men netop som hun bøjede sig over ham,

åbnede han sine øjne, og medens et mat smil gled over hans læber, hviskede han lykkeligt: »Ingeborg!«

Hans Ditlev, Terman og Andrea var kommet ind i sygeværelset og stod bag ved hende; men hun ænsede dem ikke. Længe, længe stirrede hun ind i den afdødes elskede træk og strøg over hans hoved. Da hun omsider rejste sig, gav hun sine børn en tavs omfavelse og gik så ud i parken, hvor hun samlede alle sommerens skønneste blomster i en broget buket, og den lagde hun siden på dødssengen.

I Ribe Stifts og Adresse Avis averteredes dødsfaldet med følgende ordlyd:

Ved en blid og rolig Død henslumrede i Dag Middag Kl. 12 en halv vores kjære Oncle, Oldingen Justitsraad Terman Øllgaard til Bramminge, næsten 82 Aar gammel. Denne vores uforglemmelige Velgørers Bortgang bekendtgøres herved for fraværende Slægt og Venner.

Bramminge 19. Juni 1827.

I. M. sal Fabricius
f. Øllgaard.

Wilhelm Fabricius Øllgaard.

Forberedelserne til begravelsen gav dem alle beskæftigelse til langt ud på natten ugen igennem. På begravelsesdagen skulle ifølge testamentet uddeles korn til de fattige i godsets forskellige sogne, og alle, der kom, skulle beværtet efter egen skik.

Jomfru Enevoldsen var ved at segne af træthed; men Ingeborg måtte til hendes ære sige, at alt gik, som det skulle.

Vejret var strålende, og folk kom da også i stort tal fra nær og fjern, da alle mennesker i Vestjylland kendte »den gamle på Bramming«, som almuen havde døbt ham. Elsket havde han ikke været. »Nøjeregnende, smålig og streng« var folkets dom over ham; men derfor ønskede det nok at være med til hans henfølge, hvor traktementet ville være rigeligt, og der kom mange standspersoner at se på.

Der var dækket til 60 personer i spisesalen, og her skulle de sidde, der hverken hørte til familien eller den nærmeste vennekreds eller var af særlig rang. De nævnte skulle alle sidde i salen, og der var dækket med 100 kuverter. I borg-

stuen, hvor der kunne sidde 70 ad gangen, skulle bonderne bespises.

Sammen med sine brødre tog Ingeborg imod i den grønne stue, og hun havde på fornemmelsen, at det var hele Vestjylland der mødte op for at vise hendes farbror den sidste ære.

Hans bære stod på en sortbetrukken forhøjning i den røde stue, og herinde hobede kransene sig op overalt, indtil Ingeborg gav besked om at henlægge dem på begge sider af hovedtrappen.

Da folk var samlede, begyndte de spisningen. I salen blev der kun spist een gang, men i spisesalen var der flere hold, og rent galt var det i borgstuen, hvor hold efter hold fyldte bordene.

Højtideligheden havde Ingeborg bestemt skulle foregå i borggården, for følget kunne ikke på langt nær rummes i kirken, og da kisten var stillet neden for den store stentrappe, trådte Nicolaj Øllgård frem for at tale over sin farbror.

Fæsterne syntes, at det var en underlig ligtale, han holdt over »den gamle«. For han talte hele tiden om sin farbrors godhed og priste hans talrige velgerninger mod alle. Det var ikke fri for, at folk på egnen syntes, at det var skamros. For havde »den gamle« ikke fået gården sveden af for sin hårdheds skyld? Og havde ikke Vor Herre slået ham med lamelse, han — der ikke havde betænkt sig på at tage den fattiges jerngryde og andet indbo, når de var i restance med skatter og afgifter? Nej — en hård hals havde han været; og der var intet eller kun lidet godt at sige om ham.

De mange slægtninge var samlet nærmest om kisten. Ingeborg stod mellem brødrene. Til farbror Hans Wulff var der stillet en stol frem. Kaptajn Kragh og Terman Kragh stod med deres mor imellem sig, og bestandig så Ingeborg sin kusine Else fælde tårer.

Kusine Ingeborg Hillerup fra Søby-søgård var lige så bevæget. Hun var her sammen med sin søn Terman, justitsråden var formedelst sygdom undskyldt. Ingeborg mindedes den dag, hvor hendes kusine havde taget imod hende, da hun kom til Bramming. Der var sket meget siden da; men gennem ethvert led i hendes liv var spundet erindringer om hendes far-

brors godhed. Jo, Nicolaj havde ret. Det var kun de få, der var så gode og uselviske som farbror Terman.

Niels Thoersen fra Varde, der var så let bevægelig og altid havde holdt meget af Terman Øllgård, pudsede næse ustandselig. Selv Divert, der var så ligevægtig, var i dag anderledes end ellers. Kan hende hun mindedes den tid, hvor farbror havde afvist hende? Men det havde han jo gennem mange års godhed gjort afbigt for.

Overlærer Jacob Jacobsen fra Varde sang for til salmerne. Han lignede sin afdøde far, provsten i Darum. Ingeborg sang ikke selv. Hun kunne ikke, dertil var hun både for sørgmodig og træt.

Hendes kusiner, Termine Høegh fra Weibjerggård og Ingeborg Margrethe Kolby fra Ringdom nygård, flyttede sig under salmen for at støtte farbror Hans Wulff, der var blevet utilpas. Eller var det monstro bevægelsen, der overmandede ham? Han var nu den sidste af den gamle generation.

Da højtideligheden var forbi, og farbrors lig skulle føres over på kirkegården, var det Ingeborgs og Rasmus' sønner der bar, og bag kisten gik hun sammen med brødrene, og det slog Ingeborg, at sådan havde de gennem mange år fulgtes med farbror Terman til kirke om julen og til de andre store højtider.

Da kisten var nået ud gennem ladeporten, skiftede de bærere. Denne gang var det Else Kraghs sønner, Terman Hillerup, Søren Thoersen, Jacob Jacobsen og løjtnan Bruun, der bar, og de fortsatte til kirkelågen, hvor der var stillet et par lave skamler til kisten.

Kirkeklokken ringede, og solen skinnede i al sin glans, og i luften kvadrede fuglene, så det var en lyst, og Ingeborg, der ellers hadede begravelser, åndede ligesom op, for var det ikke selve naturens værk, der her blev fuldbyrdet? Et gammelt, træt menneske blev stedet til hvile.

Det var nu farbror Hans Wulff, Ingeborgs brødre, postmester Andrup og Niels Thoersen fra Varde, der løftede kisten og så gik frem over kirkegården til det gravkammer, farbror efter branden havde ladet opføre. Ingeborg fulgte alene, bag hende kom hendes brødre og slægt; og pludselig

gik det op for hende, at nu var hun sin store slægts overhovede og ejerinde af Bramming.

Kun de allernærmeste nåede frem til graven og så jordpåkastelsen, og det var kun dem, der stod lige ved hende, der bemærkede, at Ingeborg hviskede: »Farvel, farbror, og tak for alt godt!« Hun kærtegnede kistens blomster, da hun sagde det, så vendte hun sig og gik mod kirkegårdens udgang, hvor hun trykkede hver enkelt i hånden.

Familien og de nære venner spiste, da det øvrige følge var borte, og siden var de ovre at se den opkastede grav, der ifølge Terman Øllgårds ønske var formet som en langagtig høj. Testamentet skulle åbnes den følgende formiddag, så hele familien blev indkvarteret for natten på Sneumgård, Nygård og på Kikkenborg. Kun farbror Hans Wulff og Nicolaj blev på Bramming.

Den nat sov Ingeborg som en sten. Nu hvor farbrors sygdom, død og begravelse var forbi, åndede hun til sin forundring lettet op og følte ikke den tomhed, hun havde ventet. Skulle hun være helt ærlig, måtte hun indrømme, at glæden og være sammen med familien, som de kendte gennem mange følelser.

Familien samledes igen kl. 10 om formiddagen, og jomfru Enevoldsen havde dækket stort frokostbord i spisesalen med 40 kuverter. Af fremmede var der kun kammerråd Steensstrup og herredsfoged Tranberg i deres egenskab af eksekutorer i boet. Desuden af husets folk jomfru Enevoldsen og Anne Else, der efter Ingeborgs ordre i dag skulle holde fri og være sammen med familien, som de kendte gennem mange års tro tjeneste.

Selve den højtidelige åbning og oplæsning af testamentet foregik i salen, hvor det store bord og armstolene var trukket over mod vestvinduerne, og foran dem var stillet flere rækker stole. Det var kammerråd Steensstrup, der brød testamentet, og han gav det til herredsfoged Tranberg til oplæsning, da han selv var for bevæget. Forinden havde de sunget en salme, og Nicolaj havde læst et skriftsted og bedt en bøn.

Ingeborg græd, da Tranberg nævnede hendes afdøde husbonds navn som hovedarving til Bramming med øvrige dertil lagte ejendomme, 40 halvgårde og boel. Fri og ufri hartkorn

og derudi nedlagt sæd, Kikkenborg inclusive. Darum kirke med konge- og kvægtiende samt dens ejendomme i landgilde i korn og penge. Bramminge sogns kirke samt konge-, kirke-, korn- og kvægtiende, tillige med dertil hørende part af konge-, kirke- og kvægtiende på Tømmerby mark. Gørding mølle, dog med den indskrænkning, at Bramming Nygård havde lige ret med Bramming til sit korns frie formaling. Sluttelig fiskeriet og teglværket.

Der var lydløs tavshed under den lange detaljerede oplæsning, og alles blikke var skiftevis rettede på oplæseren og Ingeborg, og uvilkårlig rankede hun sig, når hun i deres blik så den samme ærbødighed, hvormed de tidligere havde betragtet farbror Terman. Da hun selv var den samme som forhen, var det vel fordi, hun nu var Brammings ejerinde? Den, der ejede jord, havde en stor magt, og der fulgte en underlig anseelse med.

Det næste store punkt var arven til Wilhelm Øllgård, der blev testamenteret Bramming Nygård med tillagte ejendomme samt nedlagt sæd, indbo og besætning, endvidere Gørding kirke med korn- og kvægtiende samt konge- og kvægtiende i Gørding sogn. Samt seks boelssteder og jordløse huse med herlighedsret.

Var det en tilfældighed, at Ingeborg og Wilhelm i et langt blik ligesom gensidig målte hinandens følelser? De vidste begge, at det var Wilhelms vedhængen ved Divert, der i dag gjorde Ingeborg til hovedarving. Da de hver især hos den anden kun mødte en afklaret ro, slappede de af og nikkede tavst og rettede påny deres opmærksomhed mod herredsfoged Tranberg.

Hans Wulff Øllgård arvede den gård i Varde, i hvilken han boede, endvidere hovedparcellen af gårdmarken med tilhørende laksegårde, fiskeri og våddrift i åen, samt to gode, unge køer.

Tårerne løb ned ad Hans Wulffs kinder. Han havde i sin ungdom mistet så meget, nu vendte lidt af det igen tilbage. — Bror Terman havde altid været ham en trofast støtte.

»Til min søsterdatter, kammerrådinde Else Kragh«, fortsatte Tranberg oplæsningen, og Ingeborg bemærkede, hvordan Else

livede op, da hun hørte, at hun arvede det hus på Skibbroen, som hun beboede, og dertil en ung, god ko.

Kammerråd Steensstrup arvede ligeledes en ung, god ko.

Ingeborgs søn Terman Øllgård Fabricius, — der var Terman Øllgårds yndling, — fik 500 rigsdaler sølv i rede mønt.

Tranberg gjorde igen en lille pause, hvori han vekslede et par ord med Steensstrup, og oplæsningen fortsatte:

»Til min brodersøn, amtsprovst Øllgård i Asminderød skænkes og tilbagegives hans til mig udstedte bevis af 18. juni 1811 — 630 rigsdaler, dog tillige 2500 rigsdaler sølv-mønt. Hans datter Termine tillægges en kapital på 300 rigsdaler.

Den let bevægede Nicolaj tørrede en tåre af sin kind: »Farbrors sidste velgerning imod mig«, tænkte han. »Det var vel nok sandt, — ord for ord — hvad jeg i går sagde ved hans kiste!«

»Til min brodersøn, kontorchef i rentekammeret, kammerråd Rasmus Øllgård eftergives 1100 rigsdaler og testamenteres skatkammer-fondsbeviser for 2000 rigsdaler. Kammerrådens søn, Terman Øllgård, testamenteres 500 rigsdaler i rede sølv.

Ingeborg sukkede. Det var så underligt at høre Rasmus' navn nævne, nu hvor han hvilte i sin grav. Et stort gode var det, at de ældste drenge var ved at være i vej; men der var stadig langt igen, før de små kunne klare sig. Gudskelov, at de alle var vel anbragte. Arven efter farbror Terman ville blive en god hjælp til at uddanne sig for.

Ingeborg nikkede over til de unge nevøer, der alle var synlig bevægede. Savnet af deres far var endnu så nyt.

Tranberg fortsatte: »Til min broderdatter, Ingeborg Margrethes i ægteskab med købmand Thoersens nulevende tre børn, Søren Øllgård Thoersen 1200 rigsdaler, de to andre søskende hver 700 rigsdaler. Endvidere tilbemeldte Thoersens søn af ægteskab med salig Maren Borch, Hans Borch Thoersen — 1200 rigsdaler.

Ingeborg kom til at smile, da hun så, hvor oplivet familien fra Varde blev, da de hørte, hvad de var betænkt med. I smug skubbede de til hinanden og trykkede hinandens hænder, og det var tydeligt, at de var taknemmelige over at være betænkte.

»Til min søsterdatter Christine Andrup, gift med guldsmed

Klem i Tisted, 1000 rigsdaler, hvorfra går den af Klem til mig udstedte obligation af 12. juni 1806 på 399 rigsdaler«.

»Til min søsterdatter Ingeborg Margrethe sal. Koldby, Ringdom Nygård, 500 rigsdaler sølv mønt samt en af hendes mand d. 16. juni 1801 udstedt obligation på 500 rigsdaler kvitteret.

Ingeborg Margrethe Koldby græd, så de alle hørte det. Hun havde sit at døje med, det var svært at være alene, og pengene var velkomne.

»Til min søstersøn, købmand og postmester Rasmus Øllgård Andrup i Lemvig 800 rigsdaler, hans datter Termine 300 rigsdaler.

Til min søsterdatter, justitsrådinde Ingeborg Margrethe Hillerup, Søbysøgård, 2000 rigsdaler. Hendes søn. Terman Øllgård Hillerup 500 rigsdaler«.

Til Else Kraghs sønner var testamenteret 800 rigsdaler, og Ingeborg, der nøje fulgte de nævntes minespil, bemærkede, at kaptajn Kragh og hans broder, studiosus Terman Øllgård Kragh, vekslede et sigende øjekast, og Ingeborg forstod dem så godt. For hvem i verden havde det så svært som disse fattigfine embedsfolk, der altid kæmpede for at få en karrig løn til at række til en standsmæssig husholdning?

Nu var det familien Jacobsen: Amtsprovst Jacobsen i Darum, hans nulevende børn avlet i ægteskab med min afgangne søsterdatter, Ingeborg Margrethe Borch. Degn Jacob Jacobsen i Varde 700 rigsdaler, Hans Jacobsen 700 rigsdaler, Marianne Jacobsen 1000 rigsdaler, fru Bruun 1000 rigsdaler.

Var det muligt? Ingeborg ville næppe tro sine egne øjne; men løjtnant Bruun så ud, som han af bare glæde var ved at flyve gennem loftet, og hans ansigt blussede af bevægelse; men det var dejligt, når penge faldt på et så tørt sted.

Nu skete der noget, der kaldte smilet frem hos dem alle. Jomfru Enevoldsen var netop blevet betænkt med 150 rigsdaler, og Tranberg fortsatte. »Stuepige Anne Else, som i mange år har tjent mig tro, en lige sum på 150 rigsdaler«. Ude af sig selv af bevægelse rejste Anne Else sig og blev stående, idet hun bevæget gentog: »150 rigsdaler, 150 rigsdaler. Herregud. Justitsråden skal endda ha' tak«, og med bagen af sin hånd tørrede hun tårerne af sin kind. Der var endnu en del mindre erindringsgaver til gårdens faste folk,

legater til fire enker, derimellem madame Worm i Engum, og kammerråd Steensstrups i Ribe testamenteredes på grund af mangeårigt venskab 500 rigsdaler.

Da testamentet, der nu var oplæst i sin fulde ordlyd med alle dets mangfoldige bestemmelser, var blevet kundgjort for den forsamlede familie, blev det taget i forvaring af kammerråd Steensstrup, der nu selv oplæste listerne over de personlige mindegaver af møbler, sølvtøj og mønter, som Terman Øllgård havde betænkt sine slægtninge med, og endnu en gang blev de alle rigeligt betænkte.

Om eftermiddagen, hvor der herskede den livligste stemning, begyndte opbrudet, og dagen derpå var det igen hverdag på Bramming. Ingeborg ønskede gerne at bevare familiens traditioner og videreføre godset som hidtil, men hun var klar over, at uden foretagsomhed ville det ikke gå, nu hvor den kontante kapital var borte. Men hun var uden angst, og hun skulle vise naboer og venner, hvad en dygtig kvinde formåede. Hun ville selv vogte over sin ejendom ude og inde, og der skulle intet skår blive i den anseelse, der stod om slægten Øllgård-Fabricius.

Kammerråd Steensstrup og herredsfoged Tranberg havde boet registreret og opgjort og de mange penge klar til udbetaling i september måned, og den 4. oktober blev familien sammenkaldt for at modtage skøder og penge samt afsløre det store smukke epitafium, der til Terman Øllgårds minde var opsat i Sct. Knuds kirke.

Det blev en af de store dage i gårdens historie, og da det var første gang, Ingeborg holdt gæstebud som ejerinde af Bramming, nød hun at sidde midt for bordet og se ud over sin slægt.

De var alle til gudstjeneste og alters, og herefter afslørede Wilhelm Øllgård epitafiet, der var opsat på sydvæggen og havde følgende inskription:

*I Østsiden af denne Kirkegaard er i en grundmuret Begravelse nedsat det jordiske af
Justitsraad Terman Øllgaard
født i Varde 14. Septbr. 1745
død paa »Bramminge« den 19. Juni 1827.*

*Han var Ejer af Bramminge Gaard og Gods fra
Maidag 1775 indtil sin Dødsdag og levede stedse
i ugift Stand. Endskønt han ej var Embedsmand,
har han dog som Medlem af flere kongelige Com-
missioner tjent Staten. Et godt Rygte er bedre
end en god Salve, og Dødens Dag er bedre end
Fødsdens Dag.*

Sal. Præd. Bog 7de Cap.: 1. Vers.

NIELS KAMPMANN PÅ SNEUMGÅRD

Død! Der var intet i verden, der for Ingeborg var så rædselsfuldt som døden. Særlig når det var unge mennesker, der blev revet bort; og det kunne ikke nægtes, at den store høstmand havde hentet mange af hendes gode venner i de sidste år. Else og Tøger på Endrupholm var borte, og det før så glade hjem var kun en skygge af sig selv. Siden var provsten og farbror Terman gået bort, og nu var det Niels på Sneumgård.

Aldrig i sit liv havde Ingeborg haft det så svært som i de sidste seks uger, hvor hun den meste tid havde været på Sneumgård for at hjælpe at pleje og våge ved sin broder, og nu var hun så afkørt og træt, så hun kom til at græde ved den mindste anledning, noget der aldrig var hændt hende før.

Terman var lige kommet ridende oppe fra Kikkenborg, hvor han havde hentet deres posttaske, og nu ville hun i avisen læse Christianes avertissement. Hendes hænder skælvede, da Terman rakte hende bladet, og tårerne løb ned ad hendes kinder. Nej — hun formåede ikke selv at se noget, og hun rakte Terman avisen tilbage, og stille og højtidsfuldt læste han for sin mor og søskende, der sammen med husholdersken stiltfærdigt var kommet ind:

»Nedbøyet af navnløs Sorg og Smerte, maae jeg her ved tilkjendegive fraværende Slægt og Venner, at min elskede Mand Landvæsens-Commissair Niels Øllgaard Kampmann, efter 6 Ugers Sygeleye og haarde Lidelser, ved Døden bortkaldet den 22de dennes, i en Alder af 40 Aar 11 Maaneder.

Efter at vi havde levet et lykkeligt Ægteskab i 19 Aar, maatte han i en for tidlig Alder forlade mig, dybt bevæget ved denne forudseete Skilsmisse fra mig og vore 6 levende Børn, hvoraf det yngste kun er 8 Uger gammelt.

Ligesom agtbare Medborgere hædrede ham med deres Yndest og Velvillie, og erkjendte hans Værd og Virksomhed, saaledes ville de og vide hvor meget jeg tabte, idet jeg tabte den ømmeste og kjærligste mand, og vore Børn den bedste Fader.

Sneumgaard, den 24de September 1828.

Christiane Kampmann, fød Jessen.

De var alle kendetligt bevægede under Termans oplæsning, og da broderen sluttede, sagde Hans Ditlev: »Morbror Niels var en god mand!«

Ingeborg fattede sig, og stilfærdigt begyndte hun at fortælle sine børn: »Jeg var 11 år, da mor døde, kort efter at Niels var blevet født. Mor blev begravet to dage før jul, og jeg har aldrig siden glemmt den dag. Den gav mig en rædsel for død og grav, som jeg aldrig siden har overvundet. Den eneste gang, hvor et henfølge syntes mig i pagt med naturens lov, var ved min farbror Termans jordefærd. Men når jeg ellers tænker på død og begravelse, er det mig en gru, og det stammer fra den gang mor døde, efter at hun havde bedt mig være god mod Volborg og lille Niels.

Siden så jeg kusine Ingeborg Thorsen blive revet bort fra sin mand og sine småbørn. Det var en ynke uden lige, og det gjorde mig syg i mange tider, for det var så lig min egen mors død. Så døde jeres far, og jeg blev ene, og nu er min bror Niels borte, og I venter selvsagt at høre noget derom? Jeg skal forsøge at fortælle jer, hvad jeg har oplevet på Sneumgaard, i de seks uger min broder stredes med døden.«

Ingeborg pudsede næse, så bevæget frem for sig og fortsatte: »Min bror Niels var en helgen. Gennem alle sine manddomsår har han kæmpet en hård kamp for at blive på Sneumgaard, og trods sin dårlige mave og øvrige svagheder skånede han aldrig sig selv eller skyede nogen ulejlighed. Trods egen ringe økonomi var han hjælpsom og godgørende, og hans

tyende og fæstere som almuen i al almindelighed elskede ham. Christiane har gennem alle vanskelighederne været ham en trofast og kærlig hustru. Magen til ægteskab skulle man lede efter.«

Ingeborg pudsede igen næse. For pludselig så hun sig selv stå ene og forladt på sin mands begravelsesdag med Nicolines og pastor Kochs hænder i sine. Hun sukkede. Selv havde hun ikke skænket sin mand så stor en huslig lykke som Christiane og Nicoline. Velsagtens fordi hun altid havde søgt sit eget!

»I den tid Niels har været syg«, fortsatte hun, »har jeg trods hans store smerter aldrig hørt ham klage, og når modet svigtede Christiane, havde han et opmuntrende og trøstende ord til hende. Det var, som han efterhånden var løst fra ethvert jordisk bånd, og da han tog afsked med Christiane og børnene, satte han dem stævne i den store hvide flok, og til mig sagde —«. Det var som en stor klump først skulle synkes; men omsider klarede stemmen sig, så Ingeborg kunne fortsætte: »Til mig sagde han: Tak, Ingeborg! Du tog imod mig ved moders liv. Nu ser du mig snart dø. Men det skal du vide: Jeg hviler i min frelsers arme, og alting er så lyst og saligt. Det er, som om jeg allerede nu hører den himmelske musik.«

Ingeborg græd, — græd over Niels, men mest over sig selv og sit eget urolige sind, og hendes børn strøg hende kærtegnende over hår og hænder.

Der kom en rytter i gården, og til deres forundring så de, at det var Hack fra Sneumgård, og Terman og Ditlev gik ud for at tage imod ham. Christen Gjerlufsen var kommet frem fra stalden og tog sig af hesten, og endnu før brødrene var kommet ud, var Hack på trappen. Det var tydeligt, at han havde hastværk. Da de havde hilst og ønsket ham glæde i hans sorg, kom han ind i den grønne stue.

»Goddag, gudmor«, sagde han dæmpet, og det trak i hans ansigt, da han så, hvor forgrædt hun var.

Ingeborg rejste sig langsomt og slyngede sine arme om ham, og idet hun nænsomt strøg over hans hår, spurgte hun: »Hvordan har din mor det?«

Da brast Hacks møjsommelig tilkæmpede ro, og afbrudt af hulken og tårer fortalte den 15årige dreng, at hans lille søster

i går havde været dødssyg som en følge af hans mors ringe tilstand. Dr. Grejbe fra Fanø var blevet hentet til dem begge, og han havde rådet til, at barnet straks blev døbt. De havde sendt en karl til Allerup præstegård, og så snart præsten var kommet, var lille søster blevet døbt. Herredsfoged Tranberg var just kommet på kondolencebesøg, og han havde stået fadder sammen med faster Margrethe, dr. Grejbe, søster Sophie, jomfru Møller og han selv, og lille søster var kommet til at hedde Nielsine Øllgård Margrethe Hedevig Kampmann.

»Stakkels madame Kampmann!« sagde Christine Lange, og Andrea gik grædende ud af stuen, for hun kunne ikke længere holde ud at se sin fætters modløse ansigt. Andrea var 13 år, og hun havde et årstid i al stilhed sværmet for den to år ældre Hack. Han var så lystig og klog, og der var ingen, der kunne danse som han.

»Var der noget bud, min dreng?« spurgte Ingeborg, og Hack svarede dæmpet: »Moder ville gerne, om gudmor kunne komme. Der var forskelligt, der skulle ordnes, og hun kan ikke selv. Jeg er endnu for ung, og min huslærer er så upraktisk. Så hvis det var muligt?« Hack så bedende på hende, og Ingeborg nikkede og sagde: »Rid roligt hjem. Hils din mor og sig, at jeg er på Sneumgård kl. 4, og jeg bliver der, til din far er jordfæstet.

Niels Kampmanns henfølge var det største, nogen i Vestjylland havde haft, og der var oprigtig medfølelse og sorg i alles hjerter, for der var kun godt at sige om hans liv.

Svogeren, pastor Mathiasen fra Øse, traf det rette, da han til slut i sin ligtale sagde:

»Niels Kampmanns minde vil leve længe iblandt os. Han var sin hustru en ridderlig ægtefælle og sine børn en om og kærlig fader. Højt skattet af sin slægt. Æret og elsket af sit hustyende og sine fæstere. Agtet af alle ærbare mænd. Dertil var han en gudhengiven og from mand, der med tålmodighed bar sygdom og økonomiske byrder, og hans dødsseng var da også uden brod eller angst. Allerede her hørte hans øre den himmelske musik, og han lagde sig med et suk til hvile i sin frelsers arme. En slig mand var Niels Kampmann. Ejeren af Sneumgård og gods. Gud

herren velsigte hans minde iblandt os og give os at mødes med ham i de evige boliger. I vor Herre Jesu højlovede navn. Amen!«

Efter begravelsen kom hverdagene, og de var mørke og tunge at komme igennem, både på Sneumgård og Bramming.

At der ingen formue var efter Niels Kampmann, vidste både hans hustru og Ingeborg. Men de vidste ikke, at der var så stor en løsgæld, og at gården var så behæftet, så det omtrent var håbløst at prøve på at skaffe mulighed for fortsættelse. Men hvad så? Gå fallit eller handle af med sine kreditorer ville Christiane ikke. Niels' minde skulle være uplettet, og kunne det ikke ske på anden måde, så solgte hun hellere hele familiens kostbare indbo og sit udbo. Gården kunne så blive bortforpagtet.

Ingeborg og herredsfoged Tranberg, der var Christianes lavværge, gjorde hvad de kunne. Enhver udvej blev forsøgt, og de forhandlede gennem breve med hendes broder; men de fandt ingen forsvarlig udvej at foreslå, og det blev besluttet at udparcellere en del af engene og holde auktion over bortforpagtningen d. 25. maj.

Desværre for enken meldte der sig ingen liebhavere, der bød på forpagtningen, og ny auktion blev bestemt til at foregå såsnart rentekammeret havde approberet udstykningen, og Ingeborg havde fået rentekammeret til at fremskynde sagen. På den anden auktion blev gården forpagtet af et par unge nygifte bønder, Margrethe og Anders Jensen.

Da Christiane stadig var lige pengeløs, og der endnu var en stor løsgæld at betale, var der tilsidst ingen anden udvej end handle af med kreditorerne eller sælge løs af indboet. Trods det, at det smertede hende hårdt, valgte Christiane det sidste. Hendes mands minde var hende helligt. Fredag den 11. september bragte Ribe Stifts- og Adresse Avis følgende avertissement:

»Formedelst Bortforpagtning af Hovedgaarden Sneumgaard i Sneum Sogn lader S. T. Madame Kampmann ved offentlig Auktion, som afholdes paa Gaarden Onsdagen den 30te Septbr. næstk. Formiddag Kl. 9 og paafølgende Dag eller Dage, bortsælge Heste, Kjøer, Faar, Vogne, en

vidsporet Chaleche Vogn med lakerede Agerstole, Hestetøj, to Sæt sølvpletterede Bringtøj, et godt 8te Dages Stueuhr, et hollandsk Stueuhr, Borde, Stole, Sopha, Spejle, et Chatol, et Skab, 1 Skriverpult, Dragkister, Klædeskabe, Sengesteder, Kakkellovne, Sengeklæder, Linned, hvoriblandt en smuk damaskes Dug med 24 Servietter, Kjøkkentøj, Tin og Kobber, mm. mm. mm. De nærmere Conditioner, der bl. a. indrømme Kjøbere lang Credit, bekendtgøres paa Auktionsstedet, hvor de lysthavende ville give møde.

Skads Herreds Contoir, d. 8te Septbr. 1829.

Tranberg.

Ingeborg blev så utilpas, så hun gik i Seng, da hun havde læst bekendtgørelsen. Al hendes tro på en kærlig Gud vaklede påny. For siden Niels' død havde hun virkelig følt sig draget imod Gud som aldrig før i sit liv. Denne auktionsbekendtgørelse slog det hele i stykker for hende. Var den ikke en direkte hån mod Niels' fortrøstning til, at herren var faderløses fader og enkers beskærmer?

Ingeborg syntes, at Vorherre burde have givet Niels' enke en bedre behandling, end at hun skulle stille sin fattigdom til skue for offentligheden. En nysgerrig og grådig hob skulle slæbe af med hendes møbler, der stykke for stykke hver havde sin historie. Når alt så var spredt for alle vinde, skulle hun med sine børn puttes i en lejestue, velsagtens i Ribe — for drengene skulle jo i skole, nu hvor de ikke længere havde råd til at holde huslærer.

Da det blev middag, spiste Ingeborg ikke. Hun havde ingen tanke for sit legemlige befindende. Bestandig tumlede det i hendes tanker, at Gud øvede uret. Hun kæmpede for at se, om der trods alt var noget, hun ikke kunne få øje på; men hun fandt kun mørke, død, grav og gru, og hun gjorde sig hård og lukkede af for alt det, der siden Wilhelms død havde spiret i hendes sind og nu igen ved Niels' død havde fået ny næring.

Christiane og børn kom midlertidig til Bramming, for Ingeborg ville ikke, at de skulle opleve deres hjemms fornedrelse.

Det indbo, Christiane beholdt, stod i nogle stuer i hovedbygningens ene ende, og så var alt forresten uvist. Drengene var sendt til Ribe til Else Kragh, de skulle begge se at få deres studentereksamen, hvad der næppe ville volde vanskeligheder, da de var kvikke og velbegavede.

Der var forskellige ting af indboet, som Ingeborg ønskede reddet for familien. Bl. a. et hollandsk skab og en gammel brudekiste, der havde været hendes moders, og som hun syntes det ville være en helligbrøde at skille sig af med. Der var indbogenstande, som Henriette og Hack havde haft i deres hjem, og som hun vidste, Henriette havde værnet om, og der var Christianes og Niels' brudegaver.

Hans Ditlev og Terman blev på auktionsdagen sendt over for at byde de nævnte ting ind. Pengespørgsmålet var i dette tilfælde uden betydning.

Auktionen på Sneumgård forløb efter ønske. Folk bød som gale på mindre værdifulde ting, medens mange gode stykker solgtes billigt. Slutresultatet var nogenlunde som anslået. Terman og Hans Ditlev havde uden særligt besvær hjemført de ting, de havde fået i kommission, bl. a. det gamle fine skibsur med elefanten, som Hack Kampmann havde købt på en strandauktion omkring århundredskiftet. Desværre var uret gået i stå, og viserne pegede underligt nok på den time, i hvilken Niels Kampmann var død. Da de ikke selv kunne få uret i gang, sendte Ingeborg bud til Bendix Andersen i Lourup, en ung husmand på 30 år, der var et stort geni med hensyn til kikkerter, barometre og ure. Han havde aldrig lært noget; men Ingeborg var forvisset om, at havde han fået lov at udvikle sine evner, var han blevet en kendt videnskabsmand. Nu sad han en dags tid og syslede med uret og fik det bragt i orden.

Efter en tids forløb tog Christiane igen til Sneumgård, hvor der onsdag d. 18. august skete selvantændelse i høet, og alle avlsbygningerne nedbrændte. Ilden fortærede 300 læs hø, og der indebrændte en kalv og tre svin. Mejerihuset blev reddet. For Christiane Kampmanns nerver var det en ny hård belastning, og hun havde svært ved at holde modet oppe.

Trods det, hun var uden indtægter, led hun ingen nød, da

familierne på Bramming, Nygård og Endrupholm skiftedes til at forsyne hendes fadebur med sulemad, mel og kolonialvarer, ligesom de var flinke til at invitere hende og hendes børn til højtiderne. Men trods alt syntes hverdagen gråt i gråt.

TIL PRINSEMIDDAG HOS STIFTSAMTMANDEN I RIBE

Allerede længe forinden rygtedes på egnen, at hans kongelige højhed prins Christian Frederik ville besøge Ribe d. 9. og 10. juli, og der ventedes nu i stor spænding på Ribe Stifts- og Adresse Avis' offentliggørelse af programmet. Såvel hos stiftamtmanden som hos rektor Thorup levede man i en atmosfære af spænding. Stiftamtmanden skulle mellem byens og egnens honoratiores udvælge dem, der kunne komme i betragtning med en indbydelse til prinsemiddagen i amtmandsboligen, og det var en næsten umulig opgave, da husets plads ikke stod i forhold til det antal gæster, stiftamtmanden ønskede at bære med en indbydelse, og slet ikke målte sig med det begær, mange familier i byen i al hemmelighed nærrede.

Rektor Thorup arbejdede på sit kontor med et hyldestdigt og en tale, og han havde lykkeligt intet hensyn at tage til byens honoratiores, hvorfor hans løsen af opgaven høstede større anerkendelse i Ribe end stiftamtmand Sponneks indbydelse, der delte byen i to lejre. De indbudne, og derfor tilfredse, og de uindbudne, der var skuffede og let ondsksfulde.

Til den så stærkt omtalte middag nåede en indbydelse Ingeborg, og hun kvitterede med en hjertelig tak for den venlighed og ære, man viste hende.

Hun fik travlt med at efterse sin garderobe, og Divert måtte hjælpe hende, for trods sine 58 år var Ingeborg stadig meget elegant og ønskede at være på højden med modens forskrifter.

Else Krag i Ribe havde ladet sig smitte af den almindelige festrus og inviterede familierne fra Bramming, Nygård, Sne-

umgård og Endrupholm til middag på festdagen, og fra alle fire hjem havde hun fået tilsigelse om, at de med tak tog imod hendes indbydelse, og på festdagen fandt familien hinanden i trængslen foran domkirken.

De var så heldige at få gode pladser i kirken, der var smukt pyntet med bøgeløv hentet fra skovene ved Gram. Da tilstrømningen var standset, blev der præluderet fra orgelet, og medens alle rejste sig, gik prinsen op gennem kirken ledsaget af stiftamtmanden, stiftprovst dr. Frost og herrerne af sit følge.

Kirkens kor var i dag forstærket med elever fra den lærde skole og flere af byens damer, og stiftprovsten prædikede skønt om Gud og fædrelandet. Da festgudstjenesten var forbi, samledes familien på Skibbroen hos Else Kragh, der i sin store stue havde dækket middagsbord til 20.

»Du får jo hele huset endevendt, Else«, kom det undskyldende fra Christiane, der med ængstelse så sine børn tumle rundt i kusinens stuer.

»Gør dig ingen bekymringer, min kære! Jeg nyder at se liv om mig, og jeg har ikke glemt alle de gode ture, jeg i gamle dage tog til Sneumgård«, svarede Else Kragh, idet hun kærtegnede Christiane.

Ingeborg, der altid var det naturlige midtpunkt i familiekredsen, blev placeret i den store sofa i kabinettet sammen med Divert og Christiane, medens Else selv et øjeblik bad sig undskyldt.

Ungdommen havde slået sig ned ude i den lille have, og Wilhelm betragtede fra gadedøren livet langs åen, hvor der var en livlig trafik af søndagsklædte mennesker.

De tre damer drøftede formiddagens indtryk, og Christiane bemærkede, at hun syntes, at domkirken i sig selv løftede sindet opad, og hun havde været lykkelig over at bivåne gudstjenesten.

Divert syntes, at stiftsprovstens tale savnede åndelig afklaring og dybde, for selv om Ribe havde prinsebesøg, var det dog det uafkortede evangelium, der burde lyde.

Christiane nikkede: »Du har måske ret, Divert; men jeg finder nu altid de små guldkorn, og finder man blot dem, bliver man hurtigt mæt, for der skal så få til!«

»I er svært dybsindige«, brød Ingeborg ind, »jeg må tilstå, at jeg sad og glædede mig ved at sidde og betragte alle de mange forskellige ansigter. Til daglig oplever vi jo ikke så meget, så jeg syntes, man skal se at bruge sine øjne, når man endelig har lejlighed til at være mellem så mange mennesker!«

Begge svigerinderne var meget optaget af prinsemiddagen, og de lovede at hjælpe Ingeborg med hendes påklædning, og Ingeborg inviterede dem til at besøge sig en af dagene for at høre om sammenkomsten i stiftamtmandsboligen.

Da Ingeborg om aftenen kørte til selskabet, var der mange spadserende på gaden, da alle ønskede at se de indbudnes henkørsel.

Ingeborg var særdeles veltilpas, og hun glædede sig til at hilse på prinsen og hans følge, det øvrige selskab kendte hun.

Det var stiftamtmanden, der forestillede gæsterne for prinsen, og hans kongelige højhed var særdeles nådig. Trods egen fattigdom og den fjerne beliggenhed fra hovedstaden var selskabet i Ribe særdeles kultiveret.

Det interesserede prinsen særdeles, hvad han af bispinde Middelboe havde hørt fortælle om donkosakkerne, som hun var kommet i så nær berøring med. Med rektor Thorup underholdt prinsen sig om Det kgl. teater og talte om sin forkærlighed for rektors fætter, skuespiller Peter Foerson.

Da stiftamtmanden havde forestillet madame Fabricius, trak han sig høfligt tilbage, og prinsen greb Ingeborgs hånd og sagde hjerteligt: »Bedste madame Fabricius! Det er mig en glæde at hilse på Dem. Deres afdøde broder, kontorchefen, kendte jeg udmærket, og Deres broder Nicolaj, der nu skal være biskop i Viborg, har gennem mange år været den præst, jeg holdt mest af at høre. Jeg havde håbet, at han var blevet kongelig konfessionarius; men kongen har sikkert ment, at han gjorde bedre fyldest i Viborg bispestol.«

Ingeborg smilte glad. De gode ord om hendes brødre varmede hendes sind. På sin ukunstlede måde svarede hun nu djærvt og friskt på de mange spørgsmål, prinsen stillede hende om forholdene for det større landbrug i Vestjylland.

På en behændig måde berørte Ingeborg forholdene på Sneumgård og lod prinsen vide, at to af sønnerne ønskede at stu-

dere; men at det var næsten umuligt for deres moder at holde de rigt begavede drenge frem.

De blev afbrudt i deres samtale, da stiftamtmanden udbad sig at forestille de øvrige gæster før middagen, og Ingeborg trak sig ubemærket til side; men stillede sig sådan, så hun kunne følge kuren, der formedelst den fremrykkede tid forløb hurtigt.

Ved middagen havde Ingeborg rektor Thorup til bords, og hun forhørte sig såvel om Jens fra Endruholm som hendes gudsøn Hack, og rektor Thorup havde kun godt at sige om dem begge; om Hack udtalte han sig endog meget rosende.

Bispinde Middelboe sad ved bordets anden side mellem stiftsprovst dr. Frost og justitsråd Nielsen, og Ingeborg måtte beundre den livfulde måde, hvormed bispinden forstod at fastholde begge sine bordfællers opmærksomhed og interesse.

Efter middagen blev der i den lune sommeraften spadseret i haven, og pludselig overraskedes selskabet ved at høre et hornorkester i amtmandsgårdens nærhed, og lidt efter hørtes lyden af sang og hundreder af trampende fødder.

»Hvad sker?« spurgte prinsen forundret, og stiftamtmanden oplyste, at det var Ribe borgerlige jægerkorps, der ledsaget af fakkelbærende elever fra den lærde skole ønskede at hylde prinsen!

»Hvor smukt!« bemærkede prins Chr. Frederik og så i den retning, hvor faklerne nu dukkede frem af mørket.

Med prinsen i spidsen gik selskabet mod havens udkant, hvor fakkeltoget standsede, og rektor Thorup, der nu stod mellem sine elever, bragte prinsen Ribe bys hyldest, hvorefter der blev sunget den af Thorup forfattede sang. Faklerne blev nu kastet i et lysende bål, hvorefter prinsen trådte op på en træstub og takkede Ribe for den hjertelige modtagelse og sluttede med at udbringe et leve for byens fremtidige trivsel og borgernes vel.

Netop som herskaberne ville trække sig tilbage, tiltrak en af skolens elever sig prinsens opmærksomhed. Han var en granvoksen ung mand med et levende og intelligent ansigt, og det var tydeligt, at han spillede en førers rolle blandt skolens ældste elever.

Prinsen vinkede ham nærmere og spurgte venligt: »Hvem

er du, unge mand? Jeg bemærkede, at du var anfører for dine kammerater, og ønsker derfor gerne at hilse på dig!«

De få venlige ord fik det unge ansigt til at blusse, og med kæk stemme svarede den adspurgte: »Mit navn er Hack Kampmann!«

»Hack Kampmann!« gentog prinsen smilende. »Det var dog morsomt! Jeg har for et par timer siden af madame Fabricius hørt dit navn. Din morbror Jessen kender jeg i forvejen, og nu har madame Fabricius fortalt mig om din begavelse og dine forhold. — Vil du overbringe din moder min bedste hilsen og forvisse madame Kampmann om vort kongelige hus' bevågenhed!«

Ingeborg, der havde stillet sig bag ved Hack, følte en uendelig lettelse ved at høre prinsens ord. For nu vidste hun, at Hack ville komme i betragtning ved uddeling af legater og stipendier og få lejlighed til at studere under nogenlunde lette forhold. For bevægelse formåede Hack næppe at takke prinsen; men hans få stammende ord sagde mere end en velformet tak. Da prinsen forlod dem, drog Ingeborg sin gudsøn ind mod sig og kyssede hans pande, og Hack, der kendte sin gudmoders gode hjerte og holdt meget af hende trods hendes ejendommeligheder, sendte hende et taknemmeligt smil.

EN UVENTET NYTÅRSGÆST

Det var om formiddagen nytårsdag 1835. Ingeborg og Andrea havde travlt med at pynte middagsbordet, da de ventede familien fra Nygård.

Det var i år første gang, at Ingeborg skulle undvære et af sine børn ved nytårsbordet. Niels Georg var for et par dage siden taget til Nørholm, hvor Maria havde haft sit hjem, siden hendes broder havde solgt Endrupholm og var flyttet til St. Hebo. Niels Georg søgte embede, og de to unge mennesker regnede med at holde bryllup i det nye år.

Af julegæsterne var i år kun gamle farbror Hans Wulff, Steenstrups fra Ribe og Rasmus Øllgårds datter, Karoline, der boede i Christiansfeldt, hvor hun havde tilsluttet sig menigheden.

Steenstrups, farbror, Karoline, Hans Ditlev og Terman havde været i kirke, og da de kom hjem, fulgte Wilhelm Øllgårds med.

Ingeborg stod ved vinduet og iagttog dem, da de kom. Margrete og Hans Ditlev gik sammen, og Ingeborg funderede på, hvornår de ville erklære sig, for at det blev dem, havde hun aldrig tvivlet på.

De havde sværmet for hinanden lige fra deres skoletid. Hans Ditlev havde hjulpet Margrete med hendes tyske og franske stile. Til gengæld havde Margrete regnet hans regneopgaver, for Hans Ditlev gav på forhånd op, såsnart det gjaldt noget, der krævede hovedbrud. Alt, hvad han kunne snakke sig fra, mestrede han. Af natur var Hans Ditlev lidt doven, og han undgik helst tungt og hårdt arbejde. Derimod forstod han at få folkene til at slide. Han var den fødte arbejdsleder — helt ulig Terman, for hvem folkene arbejdede trevent og uden lyst.

Hans Ditlev var 25 år. Han var høj og nærmest lidt ranglet. Der kunne være noget kejtet over hans væsen blandt damer; men det klædte ham, og han havde altid været omsværmet.

Margrete var en velvoksen pige, og de var et smukt par at se på. Ingeborg kunne ikke ønske sig en bedre svigerdatter, og hendes afdøde mand havde altid næret en særlig forkærlighed for Margrete.

Da familien havde hilst på hinanden, og man skulle til at gå til bords, undslap et forbavset udbrud Andrea: »Næh — vil I se, — vi får fremmede!«

De skyndte sig alle til vinduerne, og til stor overraskelse så de en rytter komme ridende op mod hovedbygningen.

»Hvem er det?« spurgte Ingeborg forundret, for hun kendte ikke manden og var lidt ærgerlig over at få en tilfældig fremmed ind til deres nytårsbord.

»Jeg tror, det er Jacob Peder Muusmann fra Eisbøl«, svarede Terman, der nu også var kommet hen for at se den fremmede.

»Muusmann — hvad vil han her nytårsdag?« Ingeborg så spørgende på Terman og Hans Ditlev; men ingen af dem kunne oplyse deres moder om besøget.

De kendte godt den muusmannske familie. De var ansete folk, der handlede meget; men Terman kunne da ikke tro, at Jacob Peder Muusmann tilbragte nytårsdagene på handelsrejse? Han gik ud i forhallen for at tage imod, og Andrea stillede en kuvert mere på bordet.

Jacob Peder Muusmanns ansigt blussede af varme. Han var noget stiv i benene, men hans ryg var rank nok, og der var noget tillidvækkende ved hans person. »Godt nytår!« hilste han højt ved sin indtræden, og da han trykkede Terman i hånden, forklarede han, at han kom fra Estrup og skulle videre, men at han gerne ville hilse på dem. Terman lyttede, og han bemærkede, at Jacob Peder Musmann intet sagde om, hvor han agtede sig hen. Det havde været så naturligt for Terman at spørge om det; men han undlod at gøre det.

Da Muusmann hilste på Ingeborg, overbragte han de bedste hilsener fra sit hjem og fra familien Lautrup på Estrup, hos hvem han havde overnattet. Navnlig skulle han bringe en sær-

lig hilsen til Ingeborg fra den gamle landvæsenskommissær Lautrup.

Ingeborg takkede og bød Muusmann velkommen, og snart efter sad de alle ved middagsbordet.

Det undgik ikke Ingeborgs opmærksomhed, at Muusmann gentagne gange i smug sad og betragtede Andrea, og inden de rejste sig fra bordet, var hun klar over, at det var en frier, der var kommet ridende i gårde.

Da han aldrig havde besøgt dem før, måtte det være hans fader, der havde fortalt ham om Andrea, i hvem senior måtte have set den attråværdige for sin søn. Slægten var god, så kunne de unge komme til rette, skulle Ingeborg ikke stille sig hindrende.

»Vi er jo tretten tilbords!« udrød Hans Ditlev pludselig. Næppe havde han sagt det, før Divert rejste sig fra sin stol, idet hun alvorlig sagde: »Tretten er et ulykkestal, og jeg kan ikke lide det!«

»Lad os dog spise færdig, mor!« indvendte Niels lidt ærgerlig; men Divert forlod bordet. Hun var som alle på egnen fast overtydet om sandheden i alle gamle overleveringer.

Ingeborg rystede ærgerligt på hovedet. Hvor kunne fornuftige mennesker vedblive at hæfte sig ved al den overtro? Navnlig undrede det Ingeborg, at den ellers så ligevægtige og nøgterne Divert i den grad lod sig gå på, så hun rejste sig fra bordet midt i måltidet.

»Hvorfor er Divert gået?« spurgte den tunghøre farbror Hans Wulff forundret og så spørgende på Ingeborg.

»Hun fik tandsmerter!« løj Ingeborg roligt, og farbror Hans Wulff sagde medfølelse: »Ja, vi fylder os for meget i julen!«

»Moder sagde tandsmerter!« indskød Terman forklarende.

»Ja, jeg har også besværligheder med min tyktarm«, sagde farbror Hans Wulff klagende.

Andrea og Margrete kom til at se på hinanden, og før nogen kunne dæmme op for dem, brød de begge ud i en så smittende latter, så alle måtte le med, og bordet sluttede i den bedste stemning.

Da de havde drukket kaffe, ville ungdommen ud at røre benene. Ingeborg, der stod bag gardinet og så efter dem, be-

mærkede, at Muusmann manøvrerede så behændigt, at han kom til at gå mellem de to unge piger.

Da de kom tilbage fra deres spadseretur, var det spisetid, og siden fornøjede det samlede selskab sig med at spille tal-lotteri.

Farbror Hans Wulff var bankør, og han morede sig som et barn over at kunne være med i et fælles foretagende, hvad hans tunghørighed ofte hindrede ham i.

Ingeborg glædede sig over at se, hvor ivrig han var. Der var så meget ved ham, der mindede hende om farbror Terman, og så ofte hun kunne, inviterede hun sin gamle farbror til at være på Bramming.

Andrea og Muusmann sad ved hver sin side af bordet; men der var en stadig forbindelse mellem dem. Da Muusmann en gang skød en forvildet brik over til Andrea, så Ingeborg, at Andrea blev rød på sin hals.

De fik en bowle punch, inden de gik til ro, og alle var enige om, at de var gået godt ind i det nye år.

Den følgende dag gik, uden at det blev til alvor for Muusmann med at komme videre. Om formiddagen var han med Terman og Hans Ditlev i staldene, og om eftermiddagen gik de på jagt sammen. Resultatet var en ræv, tre harer og syv brokfugle.

De var om aftenen bedt hen på Nygård; men da det var meget koldt, var Steensstrups bange for at komme ud. Enden blev, at familien på Nygård igen kom hen på hovedgården, hvor ganske uventet familien Nielsen på Endrupholm kom på besøg.

De unge fik lyst til at danse, og da en af karlene kunne spille alle de gamle folkemelodier på violin, varede det ikke længe, før der blev danset i salen.

De begyndte med en firtur, og derefter blev der spillet: Den toppede høne. Den næste dans var Bette mand i knibe, hvorefter der blev stillet op til en sekstur, og det kan nok være, der var sus i pigernes skørter. Så fulgte Pigernes fornøjelse og Klipleve marked, og snart perlede sveden på alle de unge ansigter.

Wilhelm fra Nygård, farbror, Steensstrup og proprietær

Nielsen spillede l'hombre; damerne foretrak at se på de dansende.

Selv stod Ingeborg lænet mod et af vinduerne, hvor hun havde sit toddyglas stående i vindueskarmen. Det var helt underligt, at hun nu havde så mange store børn, og længe varede det nok ikke, før de forlod deres rede for at stifte egne hjem. Der var noget vemodigt ved det, men det var livets gang, og Ingeborg ønskede ikke at bremse noget.

Det blev sent, før gæsterne brød op. Ingeborg var lige gået ind i sit soveværelse og skulle til at klæde sig af, da Hans Ditlev kom løbende. Det var gamle farbror, der var blevet dårlig. Da de nåede ind i gæsteværelset, så Ingeborg straks, at han var død, og nænsomt trykkede hun hans øjne i og foldede de gamle hænder.

Dødsfaldet averteredes i Ribe Stifts- og Adresse Avis med følgende ordlyd:

Natten imellem d. 2den og 3die d. M. bortkaldte Gud ved et apoplektisk Tilfælde min kjære Onkel Justitsraad Hans Wulff Øllgaard, forhen Byskriver og Postmester i Varde i hans Alders 83de Aar. Dette tilkjendegives her ved sørgeligt fraværende Slægt og Venner af den afdødes Broderdatter.

Bramminge, d. 5te Jan. 1836.

I. M. Fabricius
fød Øllgaard.

Begravelsen fandt sted den 9. januar, hvor omegnens familier i stort tal indtraf på Bramming for at følge Hans Wulff Øllgård på hans sidste rejse. Da vogntoget fra Bramming nåede Varde bygrænse, blev de mødt af store menneskeskarer med byfoged, kammerjunker Wedel-Heinen og overlærer Jacob Jacobsen i spidsen. Ved kirken ventede den samlede tejlmannske familie.

Ingeborg sad sammen med sine børn og slægtninge ved kisten, og hun mindedes alle de mange gange, familien havde været samlet her til dåb og begravelser. Det store følge i dag fortalte, hvor agtet og anset en mand hendes farbror havde været.

Den 12. januar bragte Ribe Stifts- og Adresse Avis følgende mindeblad, der var indsendt fra venner i Varde:

Indsendt.

I Anledning af sal. Justitsraad

H. W. Øllgaards

Jordefærd.

Varde, den 9de Januari 1836.

O ædle Olding, hvem nu Graven gjemmer,
Dig Varde By og Omegn aldrig glemmer!
Ei blot som Embedsmand Du virked trolig,
Indtil Du Hvile fandt i Dødens Bolig;
Men og som Borger søgte Du at gavne;
Thi vil den trængende Dig altid savne.
Retsindig, from, samt gavmild og tjenestelig
Og under Alderdommens Vægt og standhaftig.
Skjønt Hørelsen Dig næsten var berøvet,
Dog ej Du derfor viste Dig bedrøvet.
Det var Din Vandel, som vi end velsigne,
O maatte dog ret Mange Dig ligne!

MARIE OG NIELS GEORG FABRICIUS

Efter deres bryllup var Marie og Niels Georg kommet til Bramming for at tilbringe deres hvedebrødsdage.

Ingeborg gjorde, hvad hun kunne, for at de skulle have det rart, og Marie var taknemlig for enhver venlighed og soledede sig i Niels Georgs kærlighed.

De senere år havde modnet og udviklet Marie, så hun syntede ældre og mere afbalanceret end Niels Georg, der ligesom sin fader, i hans yngre år, var noget kåd.

Det hændte flere gange, at de nygifte red til Nykirke for at besøge familiegravstedet. Derfra red de som regel en tur gennem Endrupholms skove, hvorfra Marie længselsfuldt betragtede det kære barndomshjem.

Af Mariens søskende var Anne stadig på Nørholm. Poul sejlede, og Jens studerede jura. Frederik ville være forstmand, og Sofie Amalie hyggede sig i sin præstegård.

På St. Hebo søgte Tøger at føre barndomshjemmets traditioner videre; men skulle Marie være ærlig, havde hun helst opholdt sig på Nørholm. Frøken Tejlmann havde i enhver henseende været god mod hende, og frøkenen havde draget omsorg for, at deres bryllup var blevet en uforglemmelig festdag.

Da afrejsens dag oprandt, hvor de skulle rejse til Nykøbing Mors, holdt Brammings rejsevogn for døren forspændt med fire. For som Ingeborg sagde, det er altid det første indtryk, der bliver siddende.

Deres møbler var for flere dage siden pakket på tre af gårdens solideste vogne, og de kunne sikkert være fremme samtidig med præsteparets ankomst.

Ingeborg stod på trappen og vinkede, da de kørte. Der gik

så mange tunge tanker gennem hendes sind. Hvordan ville vel deres fremtid forme sig, og hvormange fejlgreb ville de gøre?

I den følgende tid var deres breve lyspunkterne i Ingeborgs tilværelse. Folk deroppe havde modtaget dem godt, og de havde ret hurtigt fundet sig en hyggelig omgangskreds. Et par måneder senere fik Ingeborg at vide, at de ventede et lille barn, og hun begyndte at sy små trøjer, når hun om aftenen sad i sin stue.

Den 12. september 1837 blev Ingeborg bedstemoder. Niels Georg ønskede, at hun skulle komme op og holde drengen over dåben. Desværre led Ingeborg det efterår af bronchitis, og hun var sengeliggende, da drengen blev døbt d. 9. novbr.

Marie skrev dagen efter et langt brev og fortalte om dåbsfestens forløb. Den lille dreng havde fået navnet Wilhelm Fabricius, og deres selskab havde bestået af: pastor Lynges fra Flade, apoteker Begtrup, kammerjunker Holstens, fuldmægtig Pers og købmand Steenbergs. Brevene åndede lykke og tilfredshed.

ET SAMMENSTØD

Trods det, at Ingeborg var fyldt 60 år, var hun virksom som ingensinde før i sit liv. Hver morgen stod hun op kl. 6, og når hun ved 10-tiden havde spist frokost, gik Ingeborg en tur i marken for at se, hvordan sæden stod og arbejdet skred. I staldene inspicerede hun daglig, og hun kendte hver stud og hvert moderfår, og til køerne havde hun navne og vidste, når de skulle kælle. Køerne og hestene var Ingeborgs kæledægger. Hun kørte altid med de fire skimlede. Så snart de hørte hende komme, vrinskede de, for de vidste, at hun havde brød og kandis i sine lommer. Ingeborg tålte ingen sløseri med møddingen, og gården skulle være fejlet som et stuegulv. Mod gåsepigen og hyrdedrengen var Ingeborg kort; men i stilhed stak hun dem ofte en søsling, og de vidste, at hun vogtede over, at ingen misbrugte dem.

Overfor fæsterne var Ingeborg nøjeregnende som sin farbror, og hun fik ord for at være pengegridsk, men mod husstyendet var hun rundhåndet, og de fik bedre forplejning og løn end andre steder. Dog betingede de sig, at de ikke ville spise laks mere end to gange i ugen.

Det var en lørdag formiddag, da Ingeborg sad og førte kvitterede regninger ind i sin kassebog, at Terman lidt irriteret sagde til hende: »Synes mor ikke, at det er ved tiden, at jeg overtager den daglige drift? — Jeg har alderen, og jeg tror også den fornødne indsigt!«

Ingeborg så forundret på sin søn. Hun syntes, det var det frækkeste, hun endnu havde hørt, og hun blev helt bleg af vrede. Det var ikke fri for, at hendes stemme rystede, da hun spurgte: »Vil du sætte mig fra styret, min dreng?«

Terman stammede lidt i det, men hans blik var ellers fast nok, og der var bitterhed i tonen, da han svarede: »Jeg vil ikke sætte mor fra styret; men jeg lider under, at I bringer jer selv i folkemunde. Jeg synes, det er uværdigt for mor at gøre sig lige med handelsfolkene og selv stå og tinge med dem i stalden. Og det krænker mig, når mor skubber mig til side og gør mig umyndig. Jeg er jo mere knægt end forvalter på den måde!«

»Er der mere, du vil fortælle mig?« spurgte Ingeborg, da der havde været en lang, trykkende tavshed mellem dem, og Terman løftede sit hoved og så sin moder beslutsomt ind i øjnene, da han indtrængende sagde:

»Jeg synes, at mor forglemmer sin stand. I fars tid handlede vi aldrig med andre end Nis Nissen og Brejnholdterne, og vi solgte selv vore stude i Husum. I dag har vi gården overrendt af alle mulige kræmmere. Folk som Windfeldterne og Muusmanns kender vi; men al det forløbne pak, der ellers kommer, er det uværdigt for os at handle med.« Terman var blevet hidsig, og kun fordi han var hidsig, fik han sagt det, som så længe havde trykket og pint hans sind. —

»Værst af alt er, at mor gør sig lige med disse prangere, som far aldrig ville have lukket ind i huset. Tror mor ikke, at jeg har opdaget jeres tricks, når I hælder den hvide rom i toddyglassene, så rommen slår dobbelt så hårdt. Nej, må jeg bede om en ærlig kande vand. Det andet fifferi er uværdigt for mor og vort hus. Min far drak aldrig. Men Gud bedre det, mor, I drikker, siden I er blevet alene, og jeg skammer mig!«

Ingeborg var så vred, sa hun snappede efter vejret. Hvad bildte den fløs sig ind? Havde hun ikke lov til at gøre, som hun fandt behag i? Skulle hun være ærlig, måtte Ingeborg vedgå, at hun nød at sidde mellem de store handelsfolk og tage del i deres snak om priser og markeder, og hun kunne lide at høre deres lystige historier, der vel ikke altid var helt stuerene og nok ville have skurret i Wilhelms øren. At hun tog sig et glas toddy med sine gæster var vel ingen ulykke? — Det beroligede hende. For der var noget ved dem, — denne duft af sved, jord, dyr og tobak, — der ligesom hidsede hendes sanser, og en toddy dulmede for al uro og al besværlig tankegang, som ellers plagede hende.

At det var sket, at Ingeborg til nogle prangere havde hældt hvid rom i glassene i stedet for vand, måtte hun indrømme. Men det var vel voksne mænd, og hun var kun kvinde. Det kunne være svært nok at stå sig i handel med drevne handelsmænd, der kun så på deres egen fordel; men Ingeborg havde da mere end en gang fået fuld valuta for sin rom.

»Er der nogen, der har sagt noget?« spurgte Ingeborg sin søn.

Terman rystede på hovedet: »Næh, — det skal de vel nok vogte sig for. Så megen ære er der selv i den ringeste pranger, at han ikke ønsker at være til grin, fordi han er blevet klippet!«

Ingeborg sad længe tavs; men et væld af følelser var i kog i hende. Hun syntes, at Terman glemte sin sønlige skyldighed, og det havde chokeret hende, at Terman havde luret hende med toddyen, men så roligt, hun formåede, spurgte hun:

»Ved du, hvorfor jeg tager mig et glas?«

Terman svarede ikke, men så krænket på sin mor, og Ingeborg blev hidsig, og glemmende alt rejste hun sig fra sin stol og begyndte i en opfarende skrigende tone at sige:

»Du svarer mig ikke? Men jeg skal fortælle dig, hvorfor jeg er begyndt at tage mig en toddy. Jeg gør det først og fremmest, fordi det smager mig. Dernæst fordi jeg siden min broder Niels' død har været uvenner med Vorherre, som jeg synes har skuffet mig så dybt, så alt er blevet hårdt som sten i mig!« Ingeborgs stemme steg og steg, og Terman blev helt angst for hende, da hun gik frem imod ham og så ham vist ind i øjnene: »Jeg drikker for at glemme, at min svigerindes bo spredtes for alle vinde, og jeg handler, for at noget lignende ikke skal overgå os på Bramming. Det rider mig som en mare, at vi ingen synderlig kapital har. I er fire børn; skulle jeg dø, er det ikke sikkert, at du kunne blive her på gården, og det er mit ønske. Jeg vil vide dig sikker her og de andre i vej. Derfor er det, at du ser mig sidde med et toddyglas sammen med handelsfolkene. For jeres fremtids skyld, og for at glemme gør jeg det!« Ingeborgs stemme klikkede, og hendes hænder rystede, da hun skænkede sig et glas ren rom og tømte det i eet drag. Så sagde hun bittert: »Ja vist drikker jeg!«

»Mor!« sagde Terman bønligt og strøg over hendes hår, da Ingeborg hulkende sank sammen i sin stol; men hans mor

skød Termans hånd tilside og sagde bittert: »Det er drøjt nok, at jeg skal høre den slags bebrejdelser af din mund. Men jeg forstår, at du venter på, at jeg skal gå på aftægt. Jeg kan forsikre dig, at foreløbig får du ikke skøde på Bramming. Jeg har også mine andre børn at tænke på, og min arbejdskraft er usvækket.«

Terman sukkede, han holdt af sin mor og havde altid beundret hende, men han forstod hende ikke længere. Skulle hans mor på besøg, var hun forfængelig og kunne pynte sig i timevis, og hun brugte daglig skønhedsmidler. Godset ledede hun med myndig hånd, og alle beundrede hende. Men hendes mærkværdige færden mellem tilfældige studeprangere var utiltalende. Kom det sig monstro af, at hun savnede en ægtefælle — eller var det pengegridskhed? Terman vidste ikke, hvad han skulle tro. Måske var det sandt, når hans mor sagde, at hun var uden fred med Vorherre. Særlig religiøs havde hun aldrig været, men det lod til, at hun havde fået et knæk, da morbror Niels døde.

Wilhelm på Nygård tog det lettere end sønnerne. Det morede ham, når han hørte, at Ingeborg havde fået 60—100 rigsdaler mere for en drift stude, end han havde anslået, og en dag sagde han leende til hende: »Ja bliver du ved på den måde, Ingeborg, bliver du snart lige så kendt som major Ingwersen på Elisabethsminde. Ham kalder de for »Studekongen«, og jeg tror, at du snart bliver udnævnt til studedronning!«

»Sludder!« bed Ingeborg ham af, hun ønskede ikke at få noget tilnavn.

Ingeborg kom kun sjældent i kirke, da hun ikke brød sig om den nye præst; men det vakte hendes mishag, da hun en søndag eftermiddag af gårdens folk fik at vide, at det var præstens kusk, Peter Iversen, der havde læst prædikenen i kirken for den ret talrige forsamling. Årsagen var, at degn Peter Kristensen fra Darum var syg, og darumpræsten var taget til Gørding for at holde gudstjeneste og barnedåb for sin syge kollega.

I 1834 blev Sophie Kampmann præstekone på Lolland, hvor Christianes bror var stiftamtmand, og hun bestemte sig til at tage ophold hos sin datter og svigersøn, der havde god plads i deres præstegård.

Det var en vemodig dag, da Christiane var på Bramming for at sige farvel. Hun sagde ikke meget; men hun så kærligt på Ingeborg og strøg taknemligt hendes hænder og hviskede det lille ord: Tak! Men det var nok for Ingeborg. Hun kendte Christiane og havde holdt af hende fra den dag, Niels havde betroet hende sit hjerteanliggende.

»Vi ses vel sagtens aldrig mere!« sagde Ingeborg bevæget; og Christiane rystede på sit hovede og svarede: »Næppe!« Så var der en tavshed imellem dem, hvor de begge lod minderne tale. Men pludselig brast det ud af Ingeborg: »Christiane, jeg synes, at Vorherre har bedraget Niels, der så blindt troede på hans omsorg. Om nogle dage drager du som en ribbet fugl til en fremmed landsdel for at bo i din datters hus. Gud forlade mig min synd. Men jeg finder, at det er lumpent, når jeg tænker på, hvor stor tillid Niels havde til Gud.«

Christiane rystede på sit hovede og sagde dæmpet: »Du tager fejl, Ingeborg. Vorherre har aldrig skuffet Niels' eller min tillid. Har jeg monstro nogen dag manglet noget? Nej — hver dag fik jeg brød til mig og mine, var det end ved andres barmhjertighed. Tilmed fik jeg lov at beholde mine kæreste ejendele, og mine drenge kom til at studere. Nu kan jeg i min datters hjem nyde en sorgløs alderdom og se mine børn bygge egne hjem. Mere begærer jeg ikke, og mere har Gud aldrig lovet mig. For det var da ikke Guds skyld, at vi købte for dyrt, og der var krig og krisetider. Så gå ikke i rette med den almægtige.«

»Er krige og kriser da ikke Guds straffedomme og noget, han sender?« indvendte Ingeborg bittert. »Og rammer de ikke i flæng både skyldige og uskyldige? — For sådan prædiker da præsterne!«

»Tilgiv mig, Ingeborg, jeg mener i det stykke, at præsterne gør Vorherre uret«, indvendte Christiane. »Krigene kommer snarere, fordi fyrsterne er besat af magtbegær og herskesyge og aldrig kan rive nok til sig. Det er jo aldrig folkene, der vil krig. For de må jo ofre på alle måder lige fra deres børn til fæ og gods.«

»Vorherre har måske slet ingen magt, når det kommer til stykket?« Ingeborg betragtede spændt Christiane, der i dag fremførte meninger, der var helt nye for Ingeborg.

»Jo, det har han; men han har givet os en fri vilje, og vi mennesker er i nogen grad vor egen lykkes smed. Griber vi fejl, må vi selv bære følgerne. Men han vil vandre den tunge vej med os og give os kraft til at komme igennem vanskelighederne uden bitterhed!«

»Hvem der var som du, Christiane«, sagde Ingeborg med et suk. »Så var det lettere at tro og lettere at leve. Jeg undrer mig ofte over, at jeg er så blottet for tro, som jeg er, endda jeg i mange år var præstekone. Men desværre lod jeg altid Wilhelm alene. Jeg nærede uvilje mod hans gerning, som jeg syntes gjorde ham til en træmand!«

»Stakkels Ingeborg«, kom det indtrængende fra Christiane. »Du skulle se at glemme al din bitterhed og overgive dit liv til Gud, så ville du opleve at få et helt nyt syn på dig selv, dine medmennesker og Vorherre — og så skulle du lade todyglasses stå!«

»Det skulle jeg måske«, indrømmede Ingeborg, »men jeg magter det ikke, for begynder jeg først at revidere mit liv, så vil det hele ramle sammen for mig, og det tør jeg ikke risikere.«

MARGRETE PÅ NYGÅRD

Ingeborg var lige kommet hjem fra Allerup præstegård, hvor hun havde været indbudt til at spise efter begravelsen.

Det havde været en tung dag. De otte moderløse børns sorg havde skåret Ingeborg i hjertet, og hun syntes i dag, at hun følte trang til at skribe af protest mod det forsyn, der tillod at noget så barbarisk skete.

Trods sin fortvivlelse havde pastor Kock talt så tillidsfuldt og rørende om Guds kærlighed, så selv Ingeborg var blevet bevæget deraf. Det kunne ikke nytte at sige andet, end at dødens port gik på lette hængsler for de mennesker, der som Henriette, Wilhelm, Niels og nu Nicoline helt havde overgivet deres liv til Gud. Ingeborg havde siddet sammen med rektor Thorup ved bordet, og Nicolines broder havde fortalt dem flere småtræk fra Nicolines dødsseng. Som hun havde været ukuelig og tapper i livet, var hun tillidsfuld og gudhengiven i sin død.

Ingeborg sukkede og ønskede, at hun selv kunne overgive sig på nåde og unåde til Gud; men der var så meget, der så skulle revideres, og det evnede hun ikke.

Kort tid efter døde Ingeborgs gamle veninde, bispinde Middeboe, og Ingeborg var i Ribe for at følge hende til hendes sidste hvilested. Det var som om hele byen sørgede, men få havde også som bispinden forstået at finde ind ad de døre, hvor der var nød og sorg, og hun havde aldrig sparet sin sidste daler. Tillige havde hun haft så mange festlige egenskaber, og da hun altid på en venlig måde sagde sin mening, var hun uvilkårlig blevet den, der i al stilhed formede byens offentlige mening.

Efter bispindens begravelse følte Ingeborg igen den gamle længsel; men alligevel skød hun det bort. Der var så meget, hun skulle have udrettet. Sjældent blev der tid til ro, for der kom mange folk i gården. Desuden krævede Vorherre jo regnskab for det, han havde betroet, så Ingeborg havde gode undskyldninger for sin travlhed.

De kom meget ud, for siden kandidat Muusmanns havde købt Sneumgård, var der næppe en uge, hvor der ikke var en sammenkomst i et af hjemmene, og de unge var blevet helt tossede med at danse folkedanse.

Margrete på Nygård og Hans Ditlev dansede altid sammen, og det var blevet bestemt, at de skulle have ring på i julen.

Nu håbede Ingeborg, at de kunne finde en passende gård i nærheden til de unge, og da Muusmanns ikke var alt for glade for egnen, havde Ingeborg planer om at købe Sneumgård. Det kom imidlertid til at gå helt anderledes. Nogle dage før jul blev Margrete pludselig heftig syg, og Niels kørte så hurtigt han kunne til Ribe for at hente fysikus Randrup.

Hans Ditlev blev gråbleg i ansigtet, da han fik at vide, hvordan det stod til på Nygård, og sammen med Ingeborg skyndte han sig derhen.

Der var en knugende tavshed på Nygård. Divert og Wilhelm sad begge ved Margetes seng, og det så ud til, at Margrete allerede var døende. Hun havde klaget sig en tid over mavesmerter, og Divert, der efter sin moder havde forstand på lægende urter, havde selv tilberedt en medicin, som hun mente ville gøre datteren rask.

Da Margrete hørte Ditlev hviske sit navn, åbnede hun forpint sine øjne, og nogle hulkende strubelyde undslap hendes læber; men snart sank hun tilbage i den samme dødlignende tilstand.

Wilhelm Øllgård sad og rokkede hjælpeløs frem og tilbage på sin stol, medens han ustandselig gentog: »Herregud, — herregud!«

Divert stod hele tiden bøjet over sin datter. Hver lille trækning i hendes ansigt så hun, og hver skælven, der gik gennem datteren, bemærkede Divert; men hendes travle og hjælpsomme hænder formåede ikke at udrette noget.

Hans Ditlev stønnede af smerte og så fortvivlet til sin moder; men Ingeborg bøjede bedrøvet sit hovede. Hun kunne intet håb give ham.

Hans Ditlevs tænder skurrede, så det skreg i deres forpinte nerver. Ingeborg så ham bide i sit lommetørklæde, medens han krampagtig vred sine hænder, og pludselig slog den tanke ned i Ingeborg: »Hvis du kunne bede, kunne Hans Ditlev måske få lov at beholde sin brud?«

Ingeborg kunne give sit liv for sine børn, om det krævedes. Men ydmyge sig for Gud og komme som en tigger formåede hun det? Sveden sprang frem på hendes pande, og Ingeborgs hænder blev klamme, og uden at være sig det bevidst stod hun og vred sine hænder, medens det på en underlig nervøs måde dirrede om hendes mund. For pludselig følte hun, at hun var en uren og syndbesmittet kvinde, der gennem et langt liv havde stået Gud imod, trods det, at han havde overøst hende med sine velgerninger.

Hendes følelse af skyld blev på en gang så overvældende tung, så hun syntes, at det var hende umuligt at bære den. Det stod hende med eet klart, hvordan Gud gang på gang havde kaldt på hende; men stadig havde hun stået ham imod.

Trods det hun stod med vidåbne øjne og hele tiden var sin nærværelse i sygeværrelset bevidst, oplevede Ingeborg noget sælsomt.

Hun så Kristus hænge på korset, og hans blik var anklagende rettet mod hende. Een efter een kom nu en lang række af hendes forudgangne slægtninge og venner, der alle havde vidnet for hende, medens de levede, de pegede på den korsfæstede og gentog deres vidnesbyrd.

Morbror Johan Arendt sagde: »Tro på Gud og tro på mig — i min faders hus er der mange boliger!«

Derefter kom Henriette, der ganske svagt hviskede: »Vater in deine Hände«, de ord hvormed hun havde sluttet sin vandring.

Wilhelm var den tredje, og han så bedrøvet på hende, da han sagde: »Ingeborg, du gør dig bekymring og uro over mange ting, eet er fornødent, søg først Guds rige og hans retfærdighed, så skal al det øvrige gives dig i tilgift!«

Ingeborg prøvede at lukke sine øjne; men synerne blev, og

da hun prøvede at holde på sine øren for at undgå at høre de afdødes stemmer, hjalp det heller ikke.

Så fulgte bror Niels. Han rakte sine arme ud mod Ingeborg, og idet han så hen på korset vidnede han: »Han er såret for vore overtrædelser og knust for vore misgerninger, og straffen er lagt på ham, for at vi skal have fred, og i hans sår har vi fundet lægedom!« Straks Niels havde sagt det, stod der en hel skare bag ved ham og de vinkede alle til Ingeborg, og hun kendte dem. Bispinde Middelboe, Nicoline Kock, deres gamle ladefoged, hendes svigerfader, og midt i de frelstes skare kom en ung, skøn kvinde med en harpe i sin favn, og da hun tog til at gribe i dens strenge, genkendte Ingeborg sin moder.

Det var ikke den trætte og forpinte kvinde, de havde lagt i kisten på Sneumgård; men en forklaret og herliggjort skikkelse fuld af kraft og skønhed. Da hun greb i harpen, tog alle de frelste til at synge den himmelske lovsang om det nye Jerusalem, og de vinkede og råbte: Kom!

Ingeborg ville løbe over til dem; men hun mærkede, at der var noget, der fastholdt hende, og til sin rædsel så hun, at hendes hænder og fødder var lænkede. Fortvivlet forsøgte Ingeborg at frigøre sig; men lænkerne brast ikke, for de var fast fortøjrede. Den ene benlænke blev holdt til jorden af hendes pengeskrin, den anden af et stort romanker. Af håndlænkerne var den ene fastgjort til det store spejl, der hang over hendes toiletbord, medens den anden lænke blev holdt af alle godsets fæstere, der lo spottende af hende og råbte: »Det er vanskeligere for en rig at komme ind i Guds rige, end for en kamel at gå gennem et nåleøje. Os har I trampet på slægtled efter slægtled for at skrabe til bunke. Du blev som din farbror, og din søn ligner dig. Men nu har vi dig, og nu slæber vi dig for dommeren, madame Fabricius!« Da de havde sagt det, istemte de en skrattende latter, hvorigennem årtiers indeklemte bitterhed, sorg, fortvivlelse, had og undertrykkelse klang.

Sveden sprang frem af alle Ingeborgs porer, og hun vred sine hænder, for hun var i helvede, og alt var mørke omkring hende.

»Har jeg da slet intet godt gjort?« hviskede Ingeborg forpint; men da hun ransagede sig selv, fandt hun sit eget synd-

besmittede jeg i alt, hvad hun havde øvet, og fortvivlet lænede hun sig mod væggen, for hun syntes ikke, hendes ben kunne bære hende længere.

Det var som om de frelstes jubelsang med eet tystnede, og da Ingeborg hævde sit blik for at se efter dem, var de borte; men Kristus stod foran hende, og med en uendelig blid røst sagde han: »Ingeborg, jeg gør dig fri!«

Der lød en klirren, da lænkerne faldt, og de frelste kom tilbage, og lovsangen steg til et jublende brus, der fyldte rummet, og Ingeborg var nu med i de lovsyngende skarer.

Hans Ditlev og Wilhelm havde båret Ingeborg ind på en sofa, da hun faldt, og Divert havde skyndsomst viklet en klud om hendes hånd, for hun havde i faldet skåret sig på et vandglas.

Besvimelsen havde varet temmelig længe, og Ingeborg måtte hvile sig en tid, før hun kunne indtage sin plads ved Margretes seng.

Margrete var i mellemtiden blevet blegere, og en underlig kold sved var begyndt at perle på hendes pande. Divert og Ingeborg vekslede et stumt blik. Ingen af dem formåede at tale; men de vidste, at døden havde tegnet sit offer.

»Min lille pige — min lille pige—« hviskede Hans Ditlev hæst og kyssede sin elskedes hånd, og det var som om hans kys endnu en gang vakte den flygtende livsånd.

Uendelig træt og besværet åbnede Margrete sine øjne, og idet hun så ømt på Hans Ditlev, hviskede hun: »Hans Ditlev, sæt din ring på min finger!«

Hans Ditlev famlede i sin pung og fik ringen frem, som de for nogle dage siden havde købt hos guldsmed Bruun i Ribe, og med den største varsomhed skød han ringen på hendes finger.

Da brast det for de tre gamle, og de måtte vende sig bort.

Lidt senere hørtes lyden af heste og vognrullen. Det var Niels, der vendte tilbage med fysikus Randerup; men da lægen stod i sygeværelset, havde Margrete for stedse lukket sine øjne.

Margrete blev begravet mellem jul og nytår, og ingen der deltog i hendes begravelse glemte den siden. Divert havde af sin myrte bundet en jomfrukrans til hendes hår, og hendes ligtøj var tæt besat af fine tønderkniplinger, så hun lignede

mere en sovende brud end et lig. På Margretes hånd funkledede Hans Ditlevs ring, og over hendes ansigt hvilede et forklaret udtryk.

En tid efter begravelsen satte hendes fader en pragtfuld sten på hendes grav. Stenen havde følgende inskription:

Denne Indskrift
sattes
til Minde om
den fromme Datter og den ømme Søster
Jomfrue Margrete Hedevig
Øllgaard
født paa Bramming Nygaard 29de Juli 1813
død sammesteds 19de December 1838

Forældre, Broder huggede ind
Dit Minde skjønt det Tiden fletter
Din Vandel derimod gav vort Sind
Den Tro som hist Dig Liv forjætter.

ANDREAS BRYLLUP

Kalenderen viste i dag den 28. oktober 1840. På Bramming herskede der travlhed fra de tidligste morgentimer, for i dag skulle Andrea stå brud.

Der var rejst æresport foran køreporten, og uden om hoveddøren var slynget en guirlande, hvorover brudeparrets initialer var malede på et våbenskjold.

Det var 40 år siden, der sidst havde været bryllup på Bramming, så det var en sjælden fest. Ingeborg ønskede, at alt skulle være så gennemtænkt som muligt, for det var hendes ære, at gæsterne befandt sig vel.

Vielsen skulle foregå i kirken, hvad der nu om dage var almindeligt også blandt fornemmere familier.

Andrea havde fra Quedens i Ribe fået det dejligste hvide taft til sin brudekjole, og Jacob Peder Muusmann havde i foråret foræret hende et pragtfuldt kniplingsslør med indvævede sølvblomster. Han havde købt det, da han var på forårsmarkedet i Itzehoe, og alle var enige om, at det var det smukkeste slør, de nogensinde havde set.

Terman skulle være Andreas forlover, og han var stolt over hvervet. Men det kunne ikke nægtes, at hans fleste tanker drejede sig om hans eget bryllup med Theodore, der om kort tid skulle festligholdes på Eisbøl.

Ingeborgs broder, biskop Nicolaj Øllgård, var allerede for et par dage siden kommet med sin familie og var blevet indkvarteret på Nygård. Ved aftenkaffen i går havde han for den forsamlede familie fortalt om sin rejse til kroningsfesten på Frederiksborg slot. Det var blevet ham overdraget at være med til at modtage kongeparret ved deres ankomst, og siden havde han læst den udvalgte tekst foran alteret.

På en levende måde forstod han at fortælle om det strålende opbud, og de havde alle meget interesserede lyttet dertil. Det var noget andet end de sædvanlige beretninger om de vestjyske studemarkeder. I over otte dage havde Nicolaj gæstet Volborg og Ludvig Muus, hvad der trods deres beskedne forhold havde været en stor glæde, da hele den talrige børneflokk var særdeles intilligente og sønnerne på vej til at gøre karriere.

På hjemvejen fra højtideligheden havde biskoppen gjort ophold i København, hvor han havde hilst på sin nevø, koffardikaptajnen Rasmus Øllgård, der netop var kommet ind med sit skib dagen forinden.

Det næste lille ophold på tilbagerejsen var i Stiftsbjerrebys præstegård, hvor bispens søn Niels var blevet sognepræst og befandt sig vel.

I Odense havde biskoppen besøgt sin broderdatter, Louise Øllgård, der var gift med premierløjtnant Wulff, og rækken af familiebesøg var sluttet i Århus hos broderdatteren Nicoline, der var gift med byfoged Nielsen.

Netop som de sad og drak kaffe, kom vognen fra Højrup præstegård, og det kan nok være, at dens ankomst bragte liv i huset. Drengene kom stormende op ad trappen, og Marie og Niels Georg vinkede venligt til Ingeborg, der selv kom ud for at tage imod dem. Da de havde fået sig vaskede, måtte morbror Nicolaj endnu en gang fortælle om sin rejse, så det blev midnat, før de kom til ro.

Da Ingeborg følte, at hendes tid som husfrue ville være forbi, når Theodore blev kone i gården, havde hun besluttet sig til at invitere alle sine gamle venner til Andreas bryllup og endnu en gang selv være værtinde ved en fest.

Indbydelserne var sendt til slægt og venner nær og fjern. »Det kan være det samme, om I kommer til mit henfølge«, skrev Ingeborg i sine breve, »for så ser jeg jer ikke. Glæd mig med at komme, medens jeg kan se jer, og vi sammen kan opfriske gamle minder!«

Trods det kølige efterårsvejr og de lange afstande modtog de fleste af gæsterne Ingeborgs hjertelige indbydelse. Af gamle venner fra Limfjords-egnen kom Ingeborg og Niels Brejnholt fra Sønder Vinkel og Christen Brejnholts fra Damsgård. De sidste havde sønnen Poul med. Han var sin faders yndling, og

han havde et hovede som kun få. Trods det, han kun var 14 år, havde Christen Brejnholt ladet ham følge en drift stude til Husum marked, og da han på tilbagerejsen en nat boede på Bramming, var Ingeborg blevet betaget af hans iagttagelsesevne og store indsigt i handel.

Nis Nissens fra Spøttrup var kørt over Landting og havde Claus Windfeldts med i deres karet. Det kan nok være, der blev glæde, da vognen fra Spøttrup med fire prustende heste holdt for døren. Ingeborg skyndte sig ned ad trappen for at byde dem velkommen. Gensynet var på begge sider så hjerteligt, som det kun kan være mellem gamle prøvede venner.

Siden kom stamhusbesidder frøken Tejlmann, Nørholm, og denne gang var det Marie, der tog imod, for hendes søster Anne og broder Jens havde begge deres hjem hos deres slægtning.

Kammerråd Koldbys fra Rindum nygård og kaptajn Tejlmanns fra St. Hebo var de næste gæster, og til stor overraskelse fulgte kort efter Marie Kampmann og hendes mand Andreas Hansens fra Hellumlund. Ingeborg var glad for at se sin broderdatter, det var så sjældent, det skete, og hun savnede dem.

Købmandsfamilien Thoersens fra Varde kom sammen med overlærer Jacobsens, og de fik som alle de øvrige en lystig trutten af spillemændene, da de kørte gennem porten.

Den store muusmannske slægt indfandt sig samlet. De kom fra Sneumgård, hvortil de var kommet dagen forinden. Det kan nok være, at Jacob Peter blev betragtet af Andreas slægt og venner — navnlig kvinderne —, for mændene kendte jo hinanden fra markederne.

Familien fra Nygård, proprietær Nielsens fra Endrupholm og Hans Windfeldts fra Øllufgård kom lige efter brudgommens slægt; men endnu var der tid, før man skulle spise frokost.

Ingeborg kiggede af og til spændt til vinduerne. Hun havde på følelsen, at hendes gudson, birkedommer Hack Kampmann, Frisenborg, uventet skulle dukke op sammen med sin unge hustru, Elisabeth Willemoes; men det håb viste sig at være forfængeligt.

Den næste halve time kom pastor Koch fra Allerup og fra

Ribe familierne fysikus Randrup og kammerråd Steenstrups. De var alle lige skrøbelige og affældige; men Ingeborg var glad for at se de gamle venner. De var noget forkomne efter køreturen, og kammerråden måtte have en under hver arm, da han skulle op ad trappen. •

Fra Darum kom pastor Jørgensen og degn Peder Christensen, der i dagens højtidelige anledning var prydet med sit dannebrogskors.

De sidste gæster var familierne Windfeldts fra Tanderup og Lundgård og endelig familien Tranbergs medlemmer. Da alle var samlede og bispiste, ordnede man sig til kirkefærden, der havde hidløkket egnens bønderfolk, som nok ønskede at se det strålende skue. Spillemændene blæste det bedste de kunne, da Darum-præst og degn gik over i kirken, og nu fulgte den ene fornemme ekvipage efter den anden. Hestene trippede urolige foran vognene, og kuskene havde deres arbejde med at holde dem rolige, næsten alle befordringerne havde firspand.

Det var Ingeborg, Divert, Marie fra Højrup og hendes søster Sophie Amalie, der klædte Andrea brud. Divert græd lidt ind imellem, hun tænkte på sin egen lille pige, der aldrig nåede at blive brud; men hun søgte at være glad, for der skulle intet fordunkle Andreas glæde.

Der var fire stivede skörter under kjolen. Alle var broderede med hundreder af tunger og huller, og Andrea havde syet mange drømme ind i dem. Ingeborg hjalp selv sin datter kjolen på, og da de fik den knappet i ryggen, måtte Andrea stille sig op, så de alle kunne beundre hende. De var enige om, at kjolen var en prinsesse værdig.

Sløret, der var det vanskeligste at ordne, blev overladt til Diverts øvede hænder, medens Ingeborg, Marie og Sophie Amalie spændt iagttog, hvordan virkningen blev.

Da de var færdige, var de alle enige om, at Jacob Peder fik jordens yndigste brud, og med et lille nik tilkendegav Ingeborg, at de var færdige til kirkefærden.

I den grønne stue ventede Terman. Da han så Andrea, slog han uvilkårlig hænderne sammen og udbrød: »Andrea! Så køn troede jeg ikke, du kunne blive!«

Andrea lo til ham, og idet hun løftede op i sit slæb og

kniksede for ham, spurgte hun: »Synes du nok, at du vil følge mig op ad kirkegulvet?«

»Hjertens gerne, Andrea!« svarede hendes broder.

Nu lukkede Ingeborg døren op til forhallen og kaldte på de små brudepiger og brudesvende. De var alle klædt i lyseblå og lyserøde silkedragter, og Ingeborg fortalte dem endnu en gang, hvad man ventede sig af dem.

Foran hovedtrappen holdt Brammings, Nørholms og Sneumgårds lukkede vogne, og ned langs kørebanen stod gårdens folk for at se Andrea i brudestadsen. Prinsessen på Bramming kaldte man hende, og hun var vellidt på grund af sin jævnhed.

De små brudepiger og brudesvende kom i den forreste vogn sammen med Sophie Amalie, da man ikke turde lade dem være uden opsigt. I den næste vogn fulgte Ingeborg, Divert og Marie, der alle måtte løfte op i de lange slæbkjoler, da de gik ned ad trappen.

Ingeborg sukkede lettet. Nu alle forberedelserne var forbi, kunne hun nyde festligheden. Hendes husholderske ville vide at sørge for, at alt forløb programmæssigt.

Ovre i kirken var de begyndt at kime, da de så den første lukkede vogn, og klokken blev ved hermed, til Andrea hoppede ud af Nørholms stadskarosse og gik ind i kirken ved sin broders arm.

Uvilkårlig drog Ingeborg Andrea ind i sin favn og gav hende et kys: »Gid du må blive lykkelig, min lille pigel!« hviskede hun. »Jeg ville ønske, din fader havde været iblandt os i dag, for du var hans yndling.«

Degnen stak sit hovede ud af den halvåbne dør og spurgte dæmpet, om de var færdige, og Ingeborg svarede med et tavst nik.

Terman bød højtidsfuldt søsteren sin arm. Brudepiger og brudesvende løftede op i det lange slæb, og brudekonerne rettede for sidste gang på kapper og fichuer.

Døren blev slået op, og medens alle i kirken rejste sig og på Weyses melodi istemte Grundtvigs nye bryllupssalme: Det er så yndigt at følges ad, gik brudedefølget op gennem kirken.

Der gik en bølge af betagelse gennem de forsamlede, da de så Andrea, for hun var virkelig smuk. Den brusende kjole, de dejlige roser i hendes favn, sløret i hvis sølvtråde lysene fra

admiral Gabels store malmkrone gav genskin, var i forbindelse med Andreas unge, rene ansigt, der i dag strålede af forventningens glæde, som en drøm.

Terman gik ganske langsomt, og de små brudebørn trippede undrende af sted, blændede af alt det, der var at se.

Efter børnene fulgte Ingeborg og Divert i deres tunge sorte silkekjoler, hvis slæb var næsten lige så lange som brudens, og festoptøget sluttede med de to præstemadamer, der var i henholdsvis bourgogne- og resedafarvede silkekjoler.

Biskop Øllgård nikkede bevæget til Andrea; men hun så kun Jacob Peder, der trådte ud fra sin stol og førte hendes hånd til sine læber.

Under højtideligheden sad Ingeborg og bad for sin datters lykke. At Andrea måtte få lov at nyde livet i gode kår ved Jacob Peders side. At Vorherre ville give dem raske og sunde børn, og hvad nu ellers en moder kan ønske for sin datter.

Da brudefolkene skulle svare præsten, gjaldede Jacob Peders ja som en fanfare gennem kirken; derimod kneb det for Ingeborg at høre Andrea, der nok var bevæget af øjeblikkets storhed.

Den lille Wilhelm fra Højrup, der intens havde fulgt med under vielsesceremonien, udbrød pludselig højlydt: »Så! nu er de gifte!« Alle i kirken trak på smilebåndet, og da brudeparret vendte sig, så de overalt venligt oprømte ansigter.

Andrea smilte igen. Hun var så lykkelig som ingensinde tidligere i sit liv, for Jacob Peder var trods sin stejlehed i hendes hænder blød som voks.

Da brudeparret var gået ned ad kirkegulvet, bukkede Terman for sin moder og bød hende sin arm. Uvilkårlig gled Ingeborgs blik hen over de forsamlede slægtninge og venners ansigter. Det var et sådant bryllup, hun i sin ungdom havde drømt om. Det blev hendes datter, der kom til at opleve det. Ingeborg var glad for, at hun formåede at samle en så stor venneskare af ansete folk i sit hus. Slægtsstoltheden lå stadig dybt forankret i hendes sind.

Gamle Steenstrup pudsede næse og var rørt, og Ingeborg nikkede venligt til ham, da hun gik forbi stolen. Trods sin alder så Ingeborg endnu godt ud, og der var noget om, hvad hendes børn så ofte sagde, at man skulle tro, at der var høv-

dingeblood i hende. Som den første gratulerede Ingeborg i våbenhuset brudefolkene, om hvem der snart blev almindelig trængsel.

Den efterfølgende festmiddag var lige så vellykket som overdådig. Der blev talt og sunget, og i pauserne var der musikunderholdning. Efter kaffedrikningen i stuerne blev brudegaverne taget i øjesyn, og her var sådan en mængde krystal, porcelæn og sølvtøj, så ingen mindedes at have set noget lignende. Den muusmannske slægt var da også kendeligen imponeret over fabriciusslægtens formåen.

Da tiden kom, hvor dansen skulle begynde i salen, var alle ivrige efter at se Andrea træde brudevalsens, men først dansede efter gammel skik alle opvarterne.

Da tonerne lød til brudevalsens, klappede alle i takt med musikken, og Andrea og Jacob Peder dansede ud.

Jacob Peder var lidt tung i det. Andrea havde slynget slæbet over sin arm, og hun førte sig graciøs og let. Som en alf svævede hun ind og ud under hans arm, og hele tiden smilte hun uimodståeligt.

»Å Gud — hvem der var brudgom!« sukkede den gigtplagede fysikus Randrup.

Tøger Tejlmann klappede ham på ryggen og sagde smilende: »Jeg formoder, fysikus havde en herlig brudenat efter Deres bryllup?«

»Gewis!« svarede fysikus; »men når jeg ser Andrea, ønsker jeg mig ung endnu en gang!«

Da der blev spillet op til anden afdeling af valsens, og familien skulle danse ud, inklinerede Terman for sin moder. Ingeborg rystede på sit hovede og sagde: »Dans du hellere med Andrea!«

Et øjeblik stod Ingeborg og tøvede, så vendte hun sig og tog Nis Nissens hånd, og med et lille lunt glimt i øjet spurgte hun: »Vil du danse med mig, Nis?«

Nis Nissen følte sig bæret. Ingeborg var dog en mageløs kvinde. Han syntes, at hun var lige så køn, som dengang han stod i Sønderportsgade og kikkede efter præstens hus.

»Ingeborg«, sagde Nis Nissen, »ved du, at det en gang var min faste beslutning, at du skulle være min kone? Din broder Rasmus var indviet i min hemmelighed!«

Ingeborg smilte vemodigt. Der var løbet meget vand i havet, siden de gik i skole i Ribe; men hun huskede godt, at Nis sommetider havde set så underligt på hende. Hvordan mon hendes liv havde formet sig, om hun var blevet hans hustru? En let rødme farvede hendes kinder. Det var dog sært, at en gammel kone i hendes alder kunne beskæftige sig med den slags tossede tanker.

INGEBORG AFSTAAR BRAMMING OG KØBER VINDERUP HOVGAARD

Den 6. december 1840 gav Ingeborg Terman skøde på Bramming. Nu det var sket, følte Ingeborg det nærmest som en lettelse at være fri for at skulle træffe de afgørende bestemmelser.

Theodore ventede sig, og der var selvsagt stor spænding i familien. Alle håbede, at det måtte blive en lille stamherre.

Ingeborg lettede sin svigerdatter, det hun kunne. Theodore var tit lidt vanskelig at blive klog på. Ingeborg fik somme tider det indtryk, at svigerdatteren helst ville ordne alt selv. Alligevel kunne Ingeborg ikke lade være med at give Theodore små råd og vejledninger, når hun syntes, at svigerdatteren greb noget anderledes an, end de plejede.

Den 5. juni 1841 fødte Theodore en lille velskabt dreng. Terman og Ingeborg var ovenud lykkelige, for det var en kraftig og sund dreng, og der var en vældig styrke i hans stemme.

Ingeborg puslede ham, og det blev hende, der passede barnet i hans første spæde tid. Da de havde barnedåb, holdt Ingeborg drengen over dåben. Han fik sin farfaders navn, Wilhelm Fabricius. Ingeborg var glad for, at hendes mands navn atter kom til at lyde på gården. Niels på Nygård og Hans Ditlev havde stået faddere.

Til festligheden havde de for første gang besøg af Hans Ditlevs forlovede, jomfru Johanne Rasch, som de alle syntes godt om.

Da Hans Ditlev vendte hjem fra forårsmarkedet i Ulfborg, fortalte han, at Claus Windfeldt fra Landting havde sagt, at

Jacob Boserup på Vinderup hovgård ville sælge. Gården kunne, efter de oplysninger, Hans Ditlev havde fået, købes for ca. 14.000 rigsdaler.

Ingeborg lyttede interesseret til sønnens redegørelse; men før hun besluttede sig, ønskede hun at erfare, hvad Nis Nissen på Spøttrup mente om sagen.

Hen ved 14 dage senere svarede Nis Nissen, at Vinderup hovgård i enhver henseende var reel og passende for Hans Ditlev. Samtidig indbød han dem til endelig at besøge Spøttrup, når de rejste op for at købslå.

Ingeborg drøftede handelen med Divert og Wilhelm, og det endte med, at de bestemte sig til at tage den lange rejse sammen.

Divert var noget betænkelig ved, hvordan det skulle gå i deres fravær; men Ingeborg beroligede hende. Divert havde aldrig været længere end i Ribe og Varde, så den store rejse stod for hende som et eventyr. Fra Wilhelms beskrivelse kendte hun de forskellige steder, og nu glædede hun sig til selv at se dem.

I en uges tid traf de deres forberedelser, medens de aften efter aften sad sammen og drøftede rejsens enkeltheder. Enden blev, at de skulle besøge Nicolaj i Viborg bispegård, Claus Windfeldts på Landting, Nis Nissens på Spøttrup og Niels Munch Breinholts på Sønder vinkel.

På hen- og hjemrejsen ville de overnatte hos Tejlmanns på St. Hebo og kammerråd Koldbyes på Rindum nygård.

Ingeborg ordnede hele korrespondancen, og da svarene var indløbet, at de overalt var velkomne, var tiden for deres afrejse inde.

Ingeborg havde egenhændigt talt 14.000 sølv rigsdaler op i stabler, og pengene var blevet pakket i hendes rejsekiste.

Alle kørehestene havde fået nye sko. Seletøjet var blevet eftersat, og kusken havde fået nye bånd på sin kasket.

Alle på gården var samlede om vognen, da de skulle af sted, og da de havde hilst af, sagde Ingeborg: »Kør så — i Guds navn!« Og så rullede de af sted ud på den lange rejse.

Kaptajn Tejlmann tog godt imod dem på St. Hebo. De havde om aftenen et hyggeligt samvær, hvor den meste tid gik med at opfriske gamle minder. Ingeborg kunne mærke,

at Tøger stadig længtes efter Endrupholm, og hun forsikrede ham, at savnet var gensidigt. Ingen af familien brød sig om at komme på Endrupholm, efter at der var kommet nye ejere.

Fra St. Hebo gik turen den følgende dag til Rindum nygård, hvor Ingeborgs kusines søn, kammerråd Koldbye, bød dem velkommen.

Der var noget nervøst over Koldbyes adfærd og talemåde. På den anden side var Koldbye både belevet og charmerende, og hans familieliv var hyggeligt, ligesom der i enhver henseende blev sørget for deres bekvemmeligheder. Aftenen blev som på St. Hebo viet familieanliggender. Den følgende morgen var de tidlig oppe; de skulle i dag nå til gård og kro Agerfeld, hvor de forlængst havde bestilt værelser. Ved deres ankomst fandt de alt i bedste orden, sengetøjet var afdampet, og der var kander med kuldslået vand. Pengeskabet blev af krokarlene slæbt ind i soveværelset til Wilhelm og Hans Ditlev, der straks efterså dørlåsen. Der var mange rejsende på kroen, og ingen kunne vide, om der var skarnsfolk imellem.

Gennem vinduerne trængte der sig en stadig brølen fra stude ind til dem; men krokarlen havde også sagt til Hans Ditlev, at de i nat havde 17 drift stude med henved 40 i hver drift. I det kolde vejr var dyrene urolige og strejfede rundt på marken, så det blev sikkert en besværlig nat for dem, der skulle vogte dyrene.

Da de kom ned i krostuen, bød krokonen dem velkommen. Hun var født her i kroen og havde kendt Wilhelm lige fra hun var barn. Krokonen havde allerede hørt, at de skulle til Vinderup hovgård.

Ingeborg og Divert blev budt plads i den store sofa, der var betrukket med hestehårsbetræk. Stuen var hvidskuret og sandstrøet. Der var et smukt gammelt chatol, og alt var net og rent. En pige dækkede bord. De havde bestilt kaffe med smørrebrød. Der blev stillet en blank kobberkedel på en træbriks. Kandis i en lille blå skål og en stor spølkumme med fløde. »Vil du se den fine flødeske!« sage Divert beundrende. »Jeg må sige, de krofolk forstår at tage imod fremmede!«. Pigen kom nu ind med et stort fad smørrebrød, og de tog for sig med god appetit. Hen mod måltidets slutning kom krokonen ind med en skål med Ribe tvebakker.

Såsnart de den næste morgen havde spist deres øllebrød tog de afsked. Vel tilpas og udhvilede kørte de nu mod Landting, hvor Claus Windfeldts gav dem en strålende modtagelse.

Claus Windfeldt var en dygtig mand, der ikke uden selvfølelse viste dem rundt på gården. På Landting var der en bestemt plads til hver ting, og alting var at finde på sin rette plads. Ingeborg nikkede til Hans Ditlev og sagde: »Kan du holde en lignende orden på Vinderup hovgård, skal det nok gå dig godt!«

Dagen efter kørte de til Vinderup hovgård sammen med Claus Windfeldt. De fik en venlig modtagelse af Jacob Boserup, der jo havde hørt, at de var købere.

Gården blev eftersat ude og inde. Der blev gravet i jorden, og skellene blev opridsede. Bygninger blev synede og besætningen mønstret dyr for dyr. Alt var reelt; men der var ikke den velplejethed over det som på Landting.

Da de spiste til middag, skænkede Boserup flittigt af klukflasken. Det blev ham selv, der blev den mest lystige. Da de handlede, fik Ingeborg gården tilslået for 12.500 rigsdaler.

Hans Ditlev og kusken slæbte skrinet ind. Ingeborg åbnede det og talte selv pengene på bordet. Vinderup hovgård var hendes.

Medens Boserup gemte pengene væk, gav Ingeborg sin søn hånden og sagde: »Det er en stor dag, Hans Ditlev. Vær god ved gården og driv den godt, så tror jeg, at du og Johanne kan blive lykkelige her. Lad Claus Windfeldt råde dig, om der bliver noget, du søger råd om. Så er gården i Guds navn din!«

»Tak, mor!« var alt, hvad Hans Ditlev sagde. På hans lykkelige smil forstod Ingeborg, at han i Vinderup hovgård havde fundet det sted, der indfrie hans drømme.

Da handelen var endelig, blev Hans Ditlev på Vinderup hovgård med det samme, og sidst på eftermiddagen kørte de tilbage til Landting, hvor der var spisegilde i anledning af deres besøg.

Den følgende morgen kørte de mod Viborg, og det var ikke fri for, at deres hjerter bankede af både spænding og glæde.

Stor var deres overraskelse, da Nicolaj en mils vej uden for bygrænsen vinkede til dem. Nicolaj hang med hele sit sind ved sin slægt, og fra den tidligste morgenstund havde han

været i en så lykkelig stemning, så han måtte have luft for sin glæde og derfor havde besluttet sig til at gå dem i møde.

Modtagelsen i bispegården var hjertelig. Deres svigerinde havde pyntet stuerne med blomster. Flaget vajede fra flagstangen, og der var dækket stort festbord.

»Her kommer da ikke fremmede?« spurgte Ingeborg lidt skuffet. De havde alle glædet sig til at have et hyggeligt samvær uden gæster.

»Nej! — Fremmede kommer her ikke«, svarede bispinden; men i anledning af jert sjældne besøg kommer Dorthea og hendes mand og spiser med os.«

Dorthea var bispindens datter af første ægteskab. Hun var gift med stiftamtmand, kammerherre, greve Frantz Ahlefeldt-Laurvig, der viste sig at være en særdeles hyggelig selskabsmand.

Han stod på bedste fod med sin svigerfader, med hvem han gerne talte om Göttingen, hvor de begge havde studeret.

I de perioder, hvor Nicolaj Øllgård var nedbøjet af melankoli, søgte Ahlefeldt-Laurvig at opmuntre ham ved at læse højt af sine egne, væsentlig tyske digte. Til andre tider diskuterede de de spørgsmål, der kom frem i stænderforsamlingen.

Det kneb at løsrive sig fra bispegården, men tredje dagen holdt vognen atter for døren.

Der var tårer i Nicolajs øjne, da de tog afsked, og han havde ondt ved at slippe dem.

»Nicolaj!« udbrød Ingeborg impulsivt. »Tag med os til Landting og Spøttrup. Nis Nissen vil blive lykkelig for at se dig, og med det samme får du Vinderup hovgård at se!«

Nicolaj var ikke uvillig, og da bispinden tilskyndede ham til at ledsage sine søskende, endte det med, at Nicolaj sad i vognen hos dem, da de rullede ud af byen.

De overnattede igen på Landting, og næste dag gik det over Vinderup hovgård til Spøttrup.

Det kan nok være, at Hans Ditlev gjorde store øjne, da han så sin morbroder Nicolaj i vognen, og med stolthed fremviste han sin ejendom.

Da hestene havde bedet, og de selv var blevet bespiste, fortsatte de rejsen mod Spøttrup.

Nicolaj fortalte dem under kørslen om Nis Nissen. »Kongen af Salling kalder almuen ham«, fortsatte Nicolaj. »Jeg tror aldrig Spøttrup har haft en dygtigere besidder, og Anne Dorthea er ham en god kone; selv om jeg nok synes, at Karen Stadel var nok så festlig en borgfrue. Det gør mig ondt, at alle deres små børn skulle dø; men Nis Nissen har altid taget sorgerne af Vorherres hånd.«

Da deres vogn rullede over broen til den gamle borg, skjalv Ingeborg af glæde. Hvor var det dog en gammel interessant bygning. Det var næsten som at blive rykket flere hundrede år tilbage i tiden, og det ville ikke have undret Ingeborg, om der havde stået nogle harniskklædte riddere på hovedtrappen.

Nis Nissens og hans hustrus ansigter lyste af glæde, da de modtog dem, og alle fik en hjertelig omfavnelser. At Nicolaj havde gjort rejsen med, var værtsfolkene særdeles velkomment.

Da de havde spist, samledes de om kaminen i en af de store sale, og om den blussende brændeild havde de et hyggeligt samvær.

Den følgende dag besøgte de nogle af egnens smukke steder. Anne Dorthea havde en stor madkurv med i vognen, og da vejret var stille og lunt, nød de dens indhold på en skrænt ud mod fjorden.

Om aftenen var Peder Primdahls fra Hesthave til spisning, og herrerne fik sig en l'hombre.

Den følgende formiddag gik de sammen med Nis Nissen gennem alle Spøttrups stalde. Ingeborg syntes, at hun aldrig havde set så velnærede kønne dyr, og overalt herskede en gennemført orden; men tyendet var påfaldende ufrit. Nok tog de til huen for Nis Nissen; men der var noget tvært over deres holdning, når de talte med ham.

Ingeborg måtte tænke på, hvor ofte hun havde set bøjede rygge og hørt ængstelige stemmer hos sine fæstere. Ikke for intet havde hun gået i skole hos farbror Terman, der hørte til den gamle skole, som mente, at fæsteres og tyendes fornemste pligt var herskabets behov.

Ingeborg var angst, at Terman i det stykke slægtede familien på. Han havde svært ved at komme ud af det med fæsterne, og de ville gerne drille ham. Forrige år havde han sparet den obligate snaps, da tiendekornet fra Darum blev afleveret. Sidste

efterår havde de skælme vidst at tage hævn over ham. De havde regnet ud, at når de kom til vadestedet ved kirken, havde de kørt så langt, som de var pligtige at køre, og så læssede de tiendekornet af her på landevejen, og folk havde grint af Terman. Ingeborg var blevet vred, da hun hørte det, og havde ladet Terman forstå, at den slags fedteri var dumhed. Der skulle nok passes på, men det skulle være med manér.

Efter at have taget afsked med Nis Nissens satte de for tredje gang kursen mod Landting, hvor Claus Windfeldts tog lige så hjerteligt mod dem som de forudgående gange.

Hans Ditlev kom ridende om aftenen, og herrerne spillede l'hombre efter kaffen.

Den følgende morgen skiltes deres veje. Nicolap kørte i Claus Windfeldts vogn tilbage til Viborg, medens de begav sig på vej til Sønder vinkel, hvor de i nogle dage skulle være gæster hos Ingeborg og Niels Munch Brejnholt.

Wilhelm glædede sig til at være på Sønder vinkel, som han livet igennem havde næret en egen forkærlighed for. Det var vel tanken om, at det var her, han var født, og hans forældre var begyndt som unge.

Modtagelsen på Sønder vinkel var overvældende, og næppe havde de fået sig klædt om efter turen, før det myldrede med gæster i gården.

Ingeborg havde uden deres vidende budt sammen til stor spisning. Der var foruden den andrupske familie Jens Chr. Aggers fra Vadskærgård, Kastbergs fra Ballegård, Sveistrups fra Eskebæk og hele den store brejnholtslægt.

Ingeborg befandt sig vel mellem de nørrejydske herregårdsfamilier. Alt var så ægte og gedigent hos dem, og deres kvinder var dygtige. Ingeborg Brejnholt havde løftet et par kistelåg i sengekammeret og vist Ingeborg, hvad hun havde af hørlærreder og uldgarn. Det var en kone, der forstod at nytte tiden.

Efter spisningen fortalte Aggers kone Ingeborg om de vanskeligheder, der var i familien i anledning af Niels Brejnholts ægteskab med Maren Stokholm. Det var igen den gamle historie om ungdommens ret til selv at vælge, og de gamle der ville lade hartkornet være det bestemmende. Udfaldet var i dette tilfælde blevet højst ejendommeligt.

Hjemrejsen stod nu for, og den gik over Agerfeldt kro,

Ringdom nygård og St. Hebo tilbage til Bramming, hvortil de ankom tre uger efter deres afrejse.

Det var helt underligt at se de kære, kendte steder igen. De sad og blev enige om, at selv om de havde set meget stort og smukt, var turens lykkeligste stund, da de fra Kikkenborg drejede ned mod hovedgården.

Det var just ved den tid, klokkeren ringede solen ned i Sct. Knud kirke. Theodore og Terman havde spadseret en lille tur i sønderhaven med børnene, hvor de hørte lyden af den kommende vogn, som Terman genkendte som deres egen. Det kan nok være, at de skyndte sig for at være de første, der bød de rejsende velkommen hjem.

Da Ingeborg efterså de breve, der var kommet i hendes fravær, fandt hun til sin forundring et fra Charles d'Tejlmann, der nu havde titel af hofjægermester, hvad der for Ingeborg nærmest var latterligt.

Han skrev for at spørge, om han måtte komme til Bramming sammen med kronprins Frederik. Det var de to herrers mening at gå på jagt. Ingeborg havde ikke stort tilovers for Tejlmann, og hun ønskede absolut ikke den fordrukne prins indenfor sine døre. Hun sendte et høfligt afslag og mente hermed at have udelukket Tejlmann fra egnen.

Når de om aftenen samledes, måtte Ingeborg fortælle Theodore og Terman om den lange rejse. Ingeborg gjorde det gerne, for hun nød at se sig omgivet af de lyttende ansigter, og der var jo nok af oplevelser at berette om.

Til stor forbløffelse og almindelig undring kom kronprins Frederik og hofjægermester Tejlmann en dag susende ind på Bramming på et par langhårede islændere. Ingeborg gjorde gode miner til slet spil og trakteredede de to herrer med det bedste huset formåede. Tejlmann var for anden gang enke-mand og fristede en ret kummerlig tilværelse. De to herrer havde indkvarteret sig hos en gårdmandsenke i Vong, der i sin tid havde tjent på Kærgård. De boede med jagtredskaber og hunde på et lille kvistkammer, hvor pladsen var så trang, så de dårligt kunne vende sig.

»Det værste er, klagede prinsen, »vi får otte retter mad, som jeg plejer; men kællingen gi'r os s'gu kartofler og flæsk med otte forskellige navne!«

Et par dage efter deres besøg hørte Ingeborg, at en gård-ejer i Grimstrup havde anholdt dem som vildtskytter og gennemrystet dem begge, hvorefter han truede med at ville overgive dem til politiet. Herefter forsvandt de for stedse fra egnen.

INGEBORG FYLDER 70 ÅR

Hun måtte have sovet tungt, for Ingeborg hørte intet, før hun pludselig vågnede op ved, at hendes soveværelse genlød af salmesang. Lidt forvirret gned hun øjnene og satte sig over ende i sengen, og uvilkårlig tog hun sig til sit hjerte, for det syn, der mødte hendes blik, var næsten for skønt til at være jordisk. Det var Brammings lille stamherre, den 3årige Wilhelm, og de to små fætre fra Højrup, der hver stod med sin kærte foran hendes seng og kikkede forventningsfulde og undrende på hende, som om de ventede, at der var sket noget med hende, nu hun var blevet 70 år.

Niels Georgs drenge lignede den tejlmannske slægt. Den ældste, Wilhelm, var lige så smuk som hans mormor havde været, det var som at se Else Tejlmann.

Theodore stod bagved med den lille Mathilde på armen, og som smådrene var hun endnu iført nattøj.

Desværre måtte Ingeborg i dag undvære Andrea, der i november havde fået en lille søn og derfor ikke kunne rejse; men Jacob Peter var her, og Hans Ditlev var kommet fra Vinderup. Marie smilte venligt til hende, medens hun sammen med de øvrige stod og sang. Det var den samme salme, som børnene for tyve år siden havde sunget, da Ingeborg fyldte 50 år.

Hun sukkede, der var sket så meget siden da, tårerne løb ned ad Ingeborgs kinder; men hun ænsede dem ikke, hendes blik indsgede alle de kære syngende. De var jo hendes livs frugt og slægtens fortsættelse, og Ingeborg mindedes sin gamle farbror Termans ord om, at hun skulle blive stammoder til en stor slægt. — Her havde hun førstegrøden. Som i et glimt så

hun al Guds godhed imod sig, endda hun havde været så egensindig, stridbar og vanskelig at omgås. Wilhelms ord på hendes 50årsdag, om at mødes i himlens frydesal, randt hende i hu, og uvilkårlig sukkede hun: »Gud være mig synder nådig!«

Da hun kom ind i sine stuer — Ingeborg boede nu i husets vestre ende og havde sin opholdsstue i det gamle godskon- tor —, var der guirlander om farbror Termans og Wilhelms malerier, og lysene brændte i den store malmstage. Ingeborg smilte. Det var dejligt at mærke, at hun ikke var helt tilovers endnu. Der var flere pakker allerede, og der kom endnu flere hilsener, da posten blev hentet på Kikkenborg. Søster Volborg havde været her siden julen, og Ingeborg nød at have hende hos sig, da Volborg var utrættelig i sin omsorg for hende og aldrig kunne blive træt af at drøfte slægtens liv.

Det første brev, Ingeborg åbnede, var fra Nicolaj, der fortalte om sig selv og sin familie og mindedes hendes og Wilhelms besøg. Fra Else Kraghs søn, kaptajn Kragh — der nu var adjunkt i Odense —, fik hun foræret hans oversættelse af Aristofenes, og fra hans døtre var der små venlige breve. Overlærer Jacob Jacobsen, Varde, sendte hende et fødselsdagsdigt, og alle Rasmus Øllgårds børn huskede hende. Volborgs ældste søn, Hack Muus, havde adviseret sit besøg, men en tjenesterejse for generalstaben var kommet hindrende i vejen.

Sin største overraskelse fik Ingeborg, da hun ude fra hallen hørte en stemme, der fik det til at synge for hendes øre. For det var nøjagtig som at høre Niels på Sneumgård, og det var da også hendes gudsøn, Hack, der kom for på egne og kampmannsfamiliens vegne at takke hende for al hendes godhed mod dem.

Ingeborg græd, da Hack sagde, at uden hendes hjælp havde hans moder fortvivlet. Det var da godt, at der er noget i mit liv, der er uden mislyde, tænkte Ingeborg.

Niels, Divert og Wilhelm kom til frokosten, og de blev selvsagt glad overrasket ved at se Hack, der måtte fortælle alle nyhederne om sin familie.

Hack ville gerne næste dag til Sneumgård, og Terman lovede at køre ham derover. Hvordan det kom sig, vidste Ingeborg

knap; men uvilkårlig skottede hun hen til Wilhelm, der nikkede bekræftende, og til alles forundring erklærede han: »Jeg tror, mine søstre og jeg gerne vil gøre den tur med. Det er længe siden, at vi har besøgt vore forældres grave!« Volborg nikkede bejaende, også for hende var Sneumgård noget dyrebart, der stadig levede i hendes sind.

Theodore mente, at det var for koldt for dem begge; men de fastholdt deres bestemmelse — det ville være skønt endnu en gang at se gården og stå ved de kære grave.

Til festmiddagen, der var berammet til kl. 5, kom flere gamle venner; men først og fremmest var der familien Muusmann fra Sneumgård. Elna Muusmann ventede sig, så hun var noget besværet. Hendes lille datter var forkølet, og hun følte sig stadig fremmed her på egnen og savnede Mittenwarf og slægt og venner i Tønder. Ib Windfeldts fra Tanderup, landstingsmand Nielsens fra Endrupholm, Hans Windfeldts fra Øllufgård og en del af den yngre generation af Thoersen- og Jacobsen-familien udgjorde resten af selskabet, familien på Endrup mølle var forhindret i at komme.

Retterne var både festlige og solide, og næsten alle hendes mandlige slægtninge holdt tale. Men det slog Ingeborg, at alt, hvad de sagde, pegede bagud. Talte de om noget forude, var det for at ønske hende en god livsaften. Hun nikkede frem for sig: En god livsaften. Ja, Gud give, at hun måtte få en salig ende som Wilhelm og Niels; men skulle det lykkes, måtte hun nok se at bruge den tid, hun havde igen. Ingeborg sad og fortabte sig i sin egen tankeverden og glemte, at hun var midtpunkt i et selskab. — Hun sad i Sneum kirke, og morbror Johan Arnth stod på prædikestolen og talte om den store hvide flok og faderhuset med de mange boliger. Hun sukkede. For hvad var vel al verdens herlighed mod de frelstes salighed? Sært nok! Det var dog først i dag, hvor hun fyldte 70 år, at det gik op for hende. Det kom i morges, da børnene sang. Bevidstheden om egen ufuldkommenhed, men også om Guds nåde.

Ingeborg blev bragt ud af sine tanker ved, at Terman sagde: »Mor — Windfeldt vil hilse på dig!« Ingeborg hævede sit glas og sagde: »Tak — Hans, det var rart at se jer!«

Terman så spørgende på sin hustru. Alle var vist færdige,

så de kunne hæve måltidet? Men før han nåede at sige velbekomme, rejste Ingeborg sig. De blev alle meget forundrede, for Ingeborg plejede ikke at holde tale, og uvilkårligt så de lidt desorienterede ud; men Ingeborg smilede beroligende til de nærmest siddende, slog på sit glas og sagde:

»Det falder mig ind, at det er 58 år siden, at jeg første gang sad i denne stue til et festmåltid, og af alle de mange, der dengang var bænkedede rundt om bordet, er mine brødre Nicolaj, Wilhelm og jeg de eneste, der lever. Slægt skal følge slægt, sådan er livets gang. Nogle af dem, der er gået bort, vil jeg i dag gerne mindes. Der er nu først min gamle farbror Terman Øllgård, der elskede mig med en faders kærlighed og gav mig sin dejlige ejendom. Dernæst min broder Niels — Hacks fader —, han var det bedste menneske, jeg har kendt, og jeg glæder mig til i morgen at stå ved hans grav. Ligesom det gjorde mig godt at høre, at I to drenge vil sætte ham et minde, der er ham værdigt.

Den tredje, jeg vil mindes, er min ægtefælle. Han var et fint menneske, og han burde, som min broder, have nået et højt embede. Vi forstod ikke altid hinanden, men i de sidste 5 år har jeg gang på gang i al stilhed gjort mit liv op, og jeg må sige, fejlen var ikke hans, men min, for jeg søgte mit eget. I dag for 20 år siden, da jeg fyldte 50 år, og her var mange gæster, talte Wilhelm for mig ved bordet, og han ønskede mig sluttelig, at jeg måtte få lov at lande i himlens frydesal. I dag — 20 år efter — tror jeg, at det er sket for mig, som min broder Niels til sidst sagde om sig selv — at han hvilte i sin frelsers arme. Jeg kan i dag sige det samme. Sådan i al skrøbelighed — og jeg beder jer børn tilgive mig, at der var en tid, hvor jeg i min uro bragte fortrædelighed over vort indbyrdes forhold.«

Det havde aldrig været let for Ingeborg at indrømme en begået fejl. Så hvert ord var hende en selvovervindelse, og hun måtte kæmpe hårdt for at få gjort sine børn afbigt.

Der var død stille i salen, og der var tårer på mange kinder, for Ingeborgs enkle ord gjorde et stærkt indtryk, vel nærmest på hendes børn, for hvem hun havde været en kærlig, omsorgsfuld moder til den periode kom, hvor hun rastløst havde kastet sig ud i handel og var forfalden til overdrevent brug

af toddyglasset. De sidste fem år havde mildnet hende, og de havde igen fortrolighed til hende; men deres moders tale i dag sagde dem, at hun nu havde fundet ind til den Guds fred, som deres fader havde haft, og som også deres morbror havde ejet.

WILHELM PÅ NYGÅRD DØR

Da Ingeborg blev 72 år, døde hendes broder Wilhelm på Nygård, et dødsfald der gik Ingeborg nær til hjerte, selv om døden ikke var kommet som noget overraskende. I de sidste år havde Wilhelm døjet meget og haft mange smerter; men Divert havde plejet ham trofast, og begge de to gamle svigerinder stod ved hans døds seng.

Torsdag d. 20. oktober bekendtgjorde Niels Øllgård dødsfaldet i Ribe Stifts- og Adresse Avis med følgende ordlyd:

Den 17. October behagede det Gud at bortkalde til et bedre Liv min elskede Fader Wilhelm Fabricius Øllgaard, efter mange Aars Svagelighed og 3 Ugers Sygeleie, i en Alder af 74 Aar. Dette bekendtgøres med Veemod for fraværende Slægt og Venner paa min Moders og egne Vegne.

Bramminge Nygaard, d. 19. October 1846.

N. Øllgaard.

Begravelsen var en smuk højtidelighed; men det var en svær dag for både Divert og Ingeborg, der gennem et langt liv havde delt så meget med ham, og de knyttedes herefter endnu inderligere sammen.

Men en ny tung sorg skulle snart kaste sin skygge over Ingeborgs vej og give hende endnu en grav at sørge over. Den 12. juli 1847 døde hendes eneste datter, Andrea Muusmann på Eisbøl, og det slag var det hårdeste, der endnu havde truffet Ingeborg. Andrea blev kun 32 år, og det var kun 7 år siden, at Jacob Peter Muusmann havde hjemført hende til Eisbøl som sin brud. Af deres tre børn var Ingeborg Mar-

grethe 5 år, Matthias 4 år, og den lille Wilhelm var næppe 2 år gammel, så dødsfaldet var en katastrofe for hjemmet, og Jacob Peter Muusmann gik omkring i dump fortvivlelse. Ingeborg tænkte på at blive på Eisbøl for at passe de små; men hun magtede det ikke, for sorgen havde taget hendes høreelse, og hun opfangede intet, hvis ikke man talte direkte til hende. Hendes hår mistede sin sidste glans og blev tyndere og tyndere, og en tid var hun ganske modløs. Divert søgte på enhver måde at opmuntre hende, og en dag forærede hun Ingeborg en ny kappe, der helt dækkede Ingeborgs hår og var til at binde under hagen. Divert havde syet perlebroderier på kappen, og den klædte Ingeborg udmærket. »Du bliver kønnere og kønnere, lille mor«, sagde Terman inderligt, og Theodore lagde armen om sin svigermoders liv og sagde skæmtende: »Alting klæder dig, farmor, du må have været uimodståelig som ung!«

»Nej! Theodore, du tager fejl«, svarede Ingeborg. »Jeg var en frisk pige; men egentlig havde jeg min glanstid, efter at jeg var fyldt fyre; men der har aldrig været andre mænd, der har betydet noget for mig, end Wilhelm. Han var min ungdoms store kærlighed, og der kom ingen anden i hans sted!« Ingeborg så frem for sig og blev fjern. Det skete i den sidste tid, at hun levede snart lige stærkt mellem de hensovede og de levende.

Da Ingeborgs øjne var gode, og hendes hånd var sikker, syede hun meget stramaj. Stolene i hendes stue fik nye sæder, og til jul havde hun til svigerdøtrene syet Thorvaldsens »Natten og morgenen«, ledig var hun aldrig. Ved vestvinduet i salen havde hun et stort arbejdsbord, og her tegnede og farvelagde hun blomster, som hun forsynede med danske og latinske navne, de færdige samlinger brugte hun til julegaver.

I vintermånederne kneb det for Ingeborg at komme ud; men for at få motion gik hun hver dag en runde gennem staldene, hvor hun kært tegnede studene og gav hestene brød og sukker. I mørkningen kom børnebørnene, og så måtte farmor fortælle erindringer fra sit lange liv, og det var intet under, at børnebørnene fandt, at hun var en mageløs bedstemoder. Wilhelm var nu seks år, lille Mathilde var fire år, og tvillingerne Ingeborg Margrethe og Termanne havde nylig passeret deres første

leveår. Tvillingerne var selvsagt alles kælebørn, og Terman var ligeså stolt over dem, som Theodore var lykkelig; medens farmor fandt, at trods den store lighed var Ingeborg Margrethe den fremmeligste, og hverken hendes søn eller svigerdatter modsagde hende, selv om de bag hendes ryg vekslede et lille smil.

Der havde gennem lang tid været uro om det slesvigske spørgsmål, og der var udbrudt oprør i hertugdømmerne. Det første, de havde mærket til krigen, var et hastigt besøg af Niels Buch Brejnholt, der var flygtet fra den skole i Hamburg, hvor han studerede. Han fandt, at tilstanden i Hamburg var utålelig, da hadet mod »die übermächtiger dänen« var meget stærkt, og hvor man mente, at man i en håndvending kunne banke danskerne.

Krigen mærkede de aldrig direkte på Bramming, men de følte de mange indkaldelser, som hæmmende for arbejdet.

Dødsbudskab efter dødsbudskab nåede egnen. Stærkest indtryk på familien gjorde efterretningen om Volborgs yngste søn, sekondløjtnant Niels Rotenborg Muus' død i slaget ved Dybbøl den 5. juni. Efter slaget var han blevet begravet på Sønderborg kirkegård. Sognefoged Eske Gregersen mistede deres søn Gregers i slaget ved Fredericia; ialt faldt der 17 af egnens unge mænd.

NIELS ØLLGÅRD STIFTER FAMILIE

På Nygård var der nu kun Divert og Niels tilbage, og de kom oftere end nogensinde før på Bramming, da Divert daglig var på kirkegården og gerne ville drikke en kop kaffe hos Ingeborg, før hun gik hjem.

Divert var nu 70 år, og hendes højeste ønske var at se Niels hjemfaren, før hun lukkede sine øjne; men Niels var 35 år, og tilsyneladende tænkte han ikke alvorligt på ægteskab. Det hændte, at han sværmede for en pige, men det blev aldrig til mere. Niels hyggede sig med sin moder og brugte sine kræfter i sin bedrift, og sagde Terman noget til ham om at se at finde sig en pige, slog Niels det hen. Derimod var han tosset efter børn, og den lille Wilhelm på Hovedgård var hans yndling og ville lige så gerne være på Nygård hos onkel Niels som hjemme.

Sin faster Ingeborg beundrede Niels meget, og han nød at sidde i hendes stue og høre hende fortælle om slægtens liv, for der var ingen, der kunne berette som faster Ingeborg, hvis hukommelse var usvækket.

Derimod kneb det stadig med Ingeborgs høreelse, og der skulle nu tales højt, for at hun kunne forstå, hvad man sagde; men Divert og Niels vænnede sig til det, og det generede dem ikke.

De havde i nogle år på Nygård haft en meget dygtig husjomfru ved navn Gustave Mørk. Faderen var kontrolbetjent og gårdejer i Darum, og pigen var dygtig og ferm, så de var glade for hende. Engang imellem havde hun besøg af sin yngre søster Jeanette, der imellem hjalp, når de havde slagting og anden travlhed. Den dag, Wilhelm Øllgård blev begravet, havde Ingeborg bemærket hende og tænkt, at hun var den

rette kone for Niels, som hun var bange for skulle blive en særling, om han ikke blev gift, før Divert faldt fra. I al stilhed besluttede Ingeborg sig til at forsøge sig som ægteskabsmæglerske; men skæbnen kom hende i forkøbet.

Ifølge offentlig kundgørelse skulle der den 20. februar 1849 i lighed med de to foregående år afholdes marked i Tømmerby med alskens husgeråd, såsom trætøj, river, spader, skovle, spjarrer, plejlslager, treben, stribber, kar, baljer, legemer, knive, spinderokke, karter, seletøj m. m., og naturligvis kunne folk også komme med heste og kreaturer. Da folk havde god tid, var tilstrømningen uhyre stor. Men kulden bevirkede, at markedsgæsterne drak flittigt af brændevinsflaskerne for at holde varmen, og i den skarpe friske luft blev de lystige og kåde, og sådan gik det også Niels fra Nygård, der var herovre med deres husjomfru for at købe en del nødvendige ting til huset, og tilfældigvis var Jeanette her også.

Hvis det var tilfældet, at Niels havde en vis ængstelse for piger, når han var ædru, så passede det i alle tilfælde ikke i dag. For næppe havde han set Jeanette, før han begyndte at kredse om hende, og han fik hende til at love, at hun om aftenen ville danse med ham, for markedsdagen sluttede med dans i alle storstuer i Tømmerby.

Niels holdt sig ellers for god til slige sammenkomster; men han følte med sig selv, at skulle han nogensinde blive færdig til at fri til Jeanette, måtte det være i dag. Han var klar over, at livet ville få ny værdi sammen med en ung kvinde, desuden kunne hans moder jo snart falde fra. Han klemte Jeanette fastere under dansen, end han havde nodig, og til hans glæde stittede hun ikke imod. Det var snarere, som om hun smøg sig ind til ham, og Niels gennemrystedes af længsel og attrå, der var så stærk, så han følte den som en bølge af ild gennem sit blod. Det var nu hen imod dansens slutning, og det var ved den tid, hvor det skulle afgøres, hvem der skulle følge pigerne hjem. Spørgsmålet var ikke altid lige nemt at klare, og flere steder kom der slagsmål i gang. Stiltfærdige listede Jeanette og Niels sig bort, og hun sad foran ham på hesten, da de red mod Darum.

De holdt bryllup i juni, og Ingeborg og Divert sad sammen

ved højbordet til spisningen, og de så næsten lige så oprømte og glade ud som brudefolkene.

Terman Øllgård Fabricius, der holdt festtalen, sagde bl. a.: »Ja, man siger jo, at den, der kører med stude, kommer også med. Men jeg var lige ved at opgive håbet om, at du nogen-sinde blev færdig til at gifte dig, Niels, og jeg synes, det var synd, for jeg ved jo, hvor glad du er for børn. Men nu du er blevet 38 år, er det omsider lykkedes for dig at samle dig sammen til at gå på frierfod, og kan der intet andet godt siges om Tømmerby marked — og det kan der vist ikke —, så vil jeg da sige, at det var endda godt, vi fik det, for ellers havde du såmænd aldrig fået friet til Jeanette; men der skulle jo også en snaps til, før du blev så modig!«

De lo alle godmodigt, og da Terman siden bød Jeanette velkommen i Fabricius-Øllgård-slægten, rejste alle sig op og hævdede deres glas. Jeanette blev trods det lille hjem, hun kom fra, modtaget med fuld honnør, og Divert glædede sig over den forandring, der var sket siden dengang, da Wilhelm hjemførte hende.

Divert og Ingeborg mødtes som sædvanlig på kirkegården, hvor de puslede om gravene. Bagefter drak de kaffe på Bramming, hvor Theodore sørgede for at have lidt frisk bagværk til dem, og hen i mørkningen fulgte Ingeborg Divert på vej hjem.

Den 21. september 1851 blev der født en lille stamherre på Nygård, og i begge gårdene vakte det selvsagt stor glæde.

Drengen blev døbt søndag d. 22. januar 1852, og i den anledning var der indbudt til stort middagsselskab. I kirken var familiens stol overfyldt. Jeanettes søster, Gustave, der var gift med maler Lind i Jernved, bar barnet, og Niels Georg og kammerråd Muusmann fra Sneumgård stod faddere. Drengen kom til at hedde Wilhelm efter sin farfar.

INGEBORGS SIDSTE FARVEL

De mødtes hver dag på kirkegården, Divert og Ingeborg, og som oftest gik Ingeborg sin svigerinde lidt i møde for at støtte hende, for det kneb Divert at gå. Ingeborg selv var ubesværet på den måde, men hendes hjerte voldte hende kvaler, og hun måtte ofte stå stille for at trække vejret. »Vi bliver gamle, Divert«, sagde Ingeborg en dag, hvor de sad og hvilte sig på en bænk på kirkegården. Solen skinnede, luften var lun, og fuglene sang over deres hoveder, og nu de havde fået revet mellem gravene, slappede de af og talte sammen om de småbegivenheder, der havde været.

Divert nikkede tænksomt frem for sig, og lidt efter sagde hun: »Ja, Ingeborg, vi bliver gamle, og det kan være træls nok, men jeg har jo alligevel så meget at være glad for. Min svigerdatter gør mig alt det gode, hun kan, og jeg rejser roligt, når den tid kommer, for jeg ved, at en bedre kone kunne min dreng aldrig have fået, og det er endda dejligt at se, hvor glad han er for sin lille søn; men han er nu også mere fremmelig end børn i almindelighed!«

Ingeborg nikkede; Divert havde ret. Jeanette var en god ung kone, og hun passede til Niels; men hjemmet var med hende blevet mere bondsk. For Divert havde trods sin ringe herkomst alligevel haft en vis kultur. Hun havde ikke for intet været etatsrådindens kammerjomfru. Hendes bemærkning om lille Wilhelm ville Ingeborg ikke svare på. Hun syntes, han lignede en lille fedtklump. Nej — så var Termans Mathilde anderledes køn for ikke at tale om Wilhelm; men han var nu også enestående af en dreng i tolvårsalderen. Han var mindst to—tre år forud for sine jævnaldrende i intelligens og viden, og Ingeborg var sikker på, at han som godsejer ville

vide at hævde slægtens anseelse. Skulle Ingeborg være ærlig, lignede han på mange måder hende selv og havde arvet hendes foretagsomhed.

Efter en lille tavshed, hvor de hver sad med sine tanker, sagde Ingeborg pludselig: »Divert, der var en gang, hvor det værste, jeg vidste, var kors. For de betød for mig død — og kun død — grav — gru — mørke og opløsning.« — Ingeborg sukkede dybt, for nu hun snart var 80 år, havde hun stået ved mange grave, og der var mange at mindes. »Du ved, Divert, at mine forældre døde ved juletid, og det formørkede egentlig mit barnesind og kastede sine skygger over hele mit liv. Det var også ved juletid, vi i Varde fulgte Henriette til hendes grav. Jeg husker endnu de pyntede gader, vi drog igennem. Det var en sorgens dag. Endnu tungere var den jul, hvor jeg mistede min mand. Det er svært at blive alene og pludselig stå med hele ansvaret for børn og bedrift. Jeg havde egentlig aldrig før vidst, hvor stor en plads Wilhelm fyldte. Siden gemte vi din lille pige. Åja — det var den 19. december, hun døde, og det er dobbelt svært på de gamle dage at tage afsked, og Hedevig var en perle. Men det blev nu hendes død, der omsider fik mig bøjet, for indtil den dag havde jeg stået Vorherre imod, men som du ved, det var først på min 70årige fødselsdag, jeg blev helt glad, sådan som min broder Niels var det, for han kunne nu aldrig lade være at tale om sin frelser. Wilhelm bar det mere roligt, endda han var præst; men det har nok været min skyld, for jeg tog ofte glæden fra ham.« Ingeborg tørrede sine øjne, og uvilkårlig tænkte hun på salmelinien: Altid trykker mine synder. Da hun havde siddet lidt, fortsatte Ingeborg: »Når jeg nu ser et kors, ser jeg noget, som jeg ikke så før. For mig betyder korset i dag liv og opstandelse.«

»Det er endda godt, når vi er kommet så vidt«, samtykkede Divert.

Så var der igen en lang tavshed; men det gjorde intet, for så sad de hver for sig og mindedes. »Ja, Ingeborg, jeg har ofte tænkt på at fortælle dig, hvordan Wilhelm og jeg fandt hinanden, det har du vist aldrig hørt?« spurgte Divert nølende, og Ingeborg rystede på sit hovede og sagde: »Nej.«

»Joe, det var i skoven på Endrupholm, Wilhelm jagede med Tøger Tejlmann. Jeg havde fået besked på at samle svampe til etatsrådinden. Wilhelm stod med sin bøsse ved et ied, som jeg ville igennem, og så tog han mig om livet og ville kysse mig!«

»Nej, gjorde han da!« udbrød Ingeborg interesseret.

»Jeg stred imod«, fortsatte Divert, »for han var jo en fin herre og jeg kun et tyende, og det fik jeg aldrig lov at glemme på Endrupholm, for etatsrådinden havde den tejlmannske trane broderet på hvert stykke linned, og i sølvtøjet var Gersdorffer-nes våben. Lille Divert, sagde hun ofte, der er lige så stor forskel på dig og mig som på en gås og en trane eller en ko og et rådyr. Min slægt på min morfars side fører sin ahnetavle tilbage til året 1200, og du ved næppe, hvad din oldefar hedder.«

»Jeg husker hende«, sagde Ingeborg, »hun var hoven.«

Divert sukkede og fortsatte: »Hun var en streng frue; men hun lærte mig meget; men det kan endnu hænde, at jeg har mareridt, fordi jeg drømmer om hende. Nå, det var Wilhelm, det endte jo med, at han kyssede mig, og siden ved du, hvordan det gik. Jeg var ung og let at lokke, og han var en ihærdig bejler. Da din farbror sagde nej, ville jeg, at Wilhelm skulle blive borte; men han kom stadig, og nat efter nat stod han ved mit vindue, og så måtte jeg naturligvis lukke ham ind.

Så længe var alt godt imellem os; men da vi omsider blev gift, blev det anderledes. Jeg var jo i mellemtiden blevet en halvgammel pige og var jo ikke vant til at færdes mellem standspersoner som deres ligemand. Det var svært for os; men gudskelov kom vi da igennem det, og jeg kan huske, at du kom og var hos os og hjalp mig tilrette. Sagen var vel, at jeg var ængstelig for at begå fejl; men du tog angsten fra mig, Ingeborg, og det har jeg egentlig aldrig fået dig sagt tak for.«

Divert trykkede Ingeborgs hånd, og begge fældede de en lille tåre. Sært så nærværende fortiden kunne blive. Det var næsten, som om det var i går, at Wilhelm red til Sdr. Høe i nattemørket.

Om søndagen var de to gamle svigerinder faste kirkegængere, og ikke sjældent gik de sammen til alters: »Ja — ja —«, sagde Ingeborg en dag. »Smagen skifter med årene.

En gang var det just ikke Vorherres gildesbord, jeg søgte, da ville jeg hellere til denne verdens festligheder; men de lokker mig ikke mere!«

Da den første oktoberstorm blæste hen over landet, blev Ingeborg forkølet, og hun gik i seng i sikker forvisning om, at nu var afrejsen nær.

Theodore talte om, at hun måtte se at blive rask, for nu kom julen, og til februar fyldte hun jo firs år; men Ingeborg lod hende snakke, for hun var træt og trængte til hvile, og dag for dag forlod kræfterne hende ganske stille.

Alle børnene nåede hjem, før hun lukkede sine øjne, og et par dage før kom også hendes broder Nicolaj fra Viborg, hvorimod Volborg ikke nåede frem, før døden havde lukket Ingeborgs øjne.

Divert plejede Ingeborg med rørende omhu og veg ikke fra hendes værelse, og de to sidste dage sad Nicolaj og holdt hendes hånd i sin.

Nogle timer før hun døde, ønskede Ingeborg at komme til alters, og Niels Georg efterkom hendes ønske. Da han stod ved hendes seng med brødet og vinen, smilte Ingeborg blegt, og betagede at stundens højtid så børn, svigerbørn, Jeanette og Niels de to gamle søskende og deres svigerinde sammen modtage syndsforladelse og sakramenterne.

Da Niels Georg løftede alterbægeret og velsignede dem, lukkede Ingeborg sine øjne, og et træt menneskebarn var ophørt at leve.

Den gamle biskop førte hendes hånd til sine læber, og Divert strøg nænsomt hendes hvide hår, hun havde fyldt en stor plads i deres liv, og de følte en stor tomhed efter hende.

I Ribe Stifts- og Adresse Avis blev hendes død bekendtgjort d. 18. oktober med følgende ordlyd:

Løverdagen d. 8. October afgik ved Døden min kjære Moder I. M. Fabricius f. Øllgaard næppe 80 Aar gammel, hvilket herved bekendtgøres for fraværende Familie og Venner paa egne og Søskenes Vegne.

Bramminge, d. 16. October 1853.

T. Ø. Fabricius.

E N D E

INDHOLDSFORTEGNELSE

	side
Forord	5
Til barnedåb på »Sneumgård»	7
Far dør	12
Mor og Hack Kampmann	17
Mor dør	23
I Ribe	27
På Bramming hos farbror Terman	34
En sælsom beslutning	39
Til faneindvielse i Varde borgervæbning	45
Ingeborg fra Varde og købmand Thoersen holder bryllup	52
Præstekone i Ansager	60
Slægten	63
Wilhelm Øllgård	69
Brandene	73
Ved nytårstid 1820	84
Ingeborg besøger familien på Sneumgård	91
Til fest i klubben på Dronningens fødselsdag	94
Julens glæder	99
Arven	103
På livets højde	106
Wilhelm Fabricius' sidste farvel	116
Til translokationsfest på katedralskolen i Ribe	120
Terman Øllgårds død	127
Niels Kampmann på Sneumgård	138
Til prinsemiddag hos stiftamtmanden i Ribe	146
En uventet nytårsgæst	151
Marie og Niels Georg Fabricius	157
Et sammenstød	159
Margrethe på Nygård	165
Andreas bryllup	171
Ingeborg afstår Bramming og køber Vinderup hovgård .	179
Ingeborg fylder 70 år	188
Wilhelm på Nygård dør	193
Niels Øllgård stifter familie	196
Ingeborgs sidste farvel	199

Det historiske Skuespil

»Fæstebondens Datter«

foregaar i Tiden efter Aaret 1800 paa Endrupholm og
Bramminge Hovedgaard
udkommer om kort Tid

PERSONERNE:

Divert, Fæstebondens Datter.
Karen Hansen, Diverts Mor.
Wilhelm Øllgaard, Forvalter paa Bramming.
Ingeborg Øllgaard, Wilhelms Søster.
Terman Øllgaard, Justitsraad, Herre til Bramming.
Volborg Kampmann } Halvsøskende til Wilhelm.
Niels Kampmann }
Christiane Jessen, Niels' Kæreste.
Wilhelm Fabricius, cand. theol., Ingeborgs Kæreste.
Else de Tejlmann, Frue til Endrupholm.
Tøger de Tejlmann, Herre til Endrupholm.
Jomfru Busch, Husbestyrerinde.
Hans og Peter Nielsen, Musikere.

Skuespillets Hovedpersoner er Divert og Wilhelm Øllgaard, og gennem 5 Akter følger man dem fra deres første Møde i Skoven ved Endrupholm til deres Ægteskabs Krise udløses gennem et Opgør.

**Skuespillet er meget velegnet for Amatørskuespil-
lere og til Fælleslæsning.**

Nærmere Oplysninger faas ved Henvendelse til Forlaget.

Dansk Hjemstavns Forlag . Ribe

Tlf. 56